

TÄTA RYTMISKA BESKRIVNINGAR

- Att förstå och representera det urbana vardagslandskapet

Thick rhythmic descriptions

- understanding and representing the urban everyday landscape

Moa Rosin

Självständigt arbete • 30 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Landskapsarkitektprogrammet

Alnarp 2024

TÄTA RYTMISKA BESKRIVNINGAR

– att förstå och representera det urbana vardagslandskapet

Thick rhythmic descriptions - understanding and representing the urban everyday landscape

Moa Rosin

Handledare: Johan Wirdelöv, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Bitr. handledare: Victoria Sjöstedt, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator: Maria Kylin, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Bitr. examinator: Matilda Alfengård, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 30 hp
Nivå och fördjupning: A2E
Kurstitel: Independent Project in Landscape Architecture
Kurskod: EX0846
Program: Landskapsarkitektprogrammet
Kursansvarig inst.: Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2024
Omslagsbild: Moa Rosin

Fotografier och illustrationer av Moa Rosin, om inget annat anges.

Nyckelord: Vardagslivet, Vardagslandskapet, Täta beskrivningar, Rytmanalys

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i JA, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i NEJ, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Tack till....

Mina handledare Johan Wirdelöv och Victoria Sjöstedt för goda råd och stort stöd under arbetets gång.

Tack till mina vänner och till min familj för all uppmuntran.

Sammanfattning

Detta examensarbete strävar efter att förstå och greppa de platser som är centrala för det urbana vardagslivet, platserna som vi ser dagligen, som följer oss genom livets olika delar, som ofta är blygsamma, anspråkslösa men likväl avgörande för att människan ska kunna röra sig, uttrycka sig, agera fritt i vardagen. Vardagslandskapet är komplext och mångfacetterat, det består av många olika lager som berör både mänskliga och naturliga processer. I detta arbete försöker jag förstå detta komplexa landskap utifrån ett rytmiskt perspektiv där vardagslandskapet formas av en rad olika naturliga, sociala, kulturella, rumsliga rytmer.

Arbetet kombinerar det rytmanalytiska perspektivet med den täta beskrivningen, en etnografisk metod. Symbiosen mellan de två angreppssätten benämner jag som *täta rytmiska beskrivningar*. Den täta rytmiska beskrivningen är mitt försök till att representera och synliggöra vardagslandskapets rytmiska täthet utifrån dess komplexa natur. Jag har applicerat den täta rytmiska beskrivningen på en plats i centrala Malmö för att förstå hur angreppssättet kan användas för att synliggöra och representera vardagslivet på en plats. Den täta rytmiska beskrivningen förlitar sig på ett långvarigt, engagerat fältarbete med stor lyhördhet inför platsens detaljer, parallella processer och rytmiska djup. Fältarbetet mynnar ut i en kreativ tolkningsprocess som sammanför de detaljrika fynden från platsen genom skriftliga och visuella narrativ som ämnar kommunicera det urbana vardagslandskapets rytmiska täthet.

Abstract

This master thesis aims to understand and grasp the spaces that are central to the urban everyday life, the spaces that we encounter daily, that follows us through our lives. The spaces that are often modest and mundane but that nevertheless are crucial for people as they enable the movement, the expression and the manifestation of everyday life. The everyday landscape is complex and multifaceted, it embodies different layers and is formed by both human and natural processes. In this paper, I try to understand the everyday landscape from a rhythmic perspective in which the landscape is shaped by multiple different natural, social, cultural and spatial rhythms.

The paper combines the rhythm-analytical perspective with the ethnographic method thick description. I refer to the symbioses between the two approaches as *thick rhythmic descriptions*. The thick rhythmic description is my attempt to grasp and represent the rhythmic thickness of the everyday landscape in a way that is attentive to its complex nature. I have used the thick rhythmic description as a site analysis method and applied this to a place in central Malmö. This has been my attempt to understand the everyday life in urban places. The thick rhythmic description is based on long-term, committed fieldwork that emphasizes and values the details, the parallel processes and the rhythmic depth of the landscape. The fieldwork is followed up by a creative interpretation process that brings together the many detailed findings from the site. The interpretation process is based on both visual and written narratives that aims to represent the rhythmic thickness of the urban everyday landscape.

Prolog

Jag anländer till platsen för sista gången. Jag har bestämt mig nu. Jag kan den allt för väl. Jag vet hur mannen med hunden kommer att röra sig över torget innan han gör det själv, följer fotspåren av tusentals andra, förmodligen följer han även sina egna. Hunden luktar på samma stenar och stammar och hörn som många hundar tidigare. Varje dag upprepas platsens mönster. Jag har varit här för att studera vardagen och med det har jag själv blivit en del av den. Jag kollar på statyerna som lyser i en solnedgång, på hur regnvattnet runnit ner för dem otaliga gånger från det att de installerades. Regnet har gjort att statyernas undersida ser ut som en ticka på ett träd i skogen. Jag ser hur fontänerna sprutar vatten, många, många små vattenfall. Jag ser bänkarna som berg, de har eroderats med tiden av skejtare och lunchätare. Bit för bit har slagits av dem. Det finns djurliv också, en massa hundar såklart. Annars fiskmåsar som spejar i skyn, dyker efter mat, skriker på dig. Det finns duvor som känns mycket mindre kalkylerande. Kajor med blåa ögon. Några skator. Ibland kryper små myror eller spindlar över bänkarna.

Blommorna har avlöst varandra. Jag minns hur vintergäcken blommade i mars, hur scillan sedan tog över, hur maskrosorna kom från ingenstans, hur päronträdet knoppar tog satts för att nu idag blomma.

Allt blandas med människornas konstanta rörelse, stressande, lunkande, rullande, sittande, ätande, lekande, skrattande, skrikande, läsande, muttrande, njutande. Arbetet handlar om just detta, inte om det extraordinära eller högljudda eller nödvändigtvis minnesvärda, utan bara om vardagslivet och de platser som fostrar det. Samtidigt vill jag undvika att låta det extraordinära bli ett motsatsord till vardagen som trots sin alldagliga karaktär bär på så många lager, som bär på en sådan täthet.

(Fältanteckning från det sista platsbesöket, maj 2024)

Innehållsförteckning

Prolog	6
Kapitel 1. Introduktion	10
1.1 Vardagen och staden	11
1.2 Vardagslandskapets lager	12
1.3 Ett analysverktyg	13
1.4 Syfte och mål	14
1.5 Frågeställning	14
1.6 Avgränsningar	14
Kapitel 2. Platsanalysen och landskapsarkitekten	16
2.1 Platsanalysen	17
2.2 Ett känslobetingat arbete	18
Kapitel 3. Min ingång till vardagslandskapet	20
3.1 Vardagen i litteraturen	21
3.2 Att definiera vardagen	24
Kapitel 4. Angreppssätt	26
4.1 Den tolkande grunden	27
4.2 Rytmanalysen	27
4.2.1 Vardagslivet och rytmen	27
4.2.2 Urbana rytmer	29
4.3 Täta beskrivningar	32
4.4 Täta rytmiska beskrivningar	34
4.4.1 Fältarbetet	34
4.4.2 Tolkningen	35
4.5 Övriga angreppssätt	35
4.5.1 Litteraturstudier	35
4.5.2 Platsval och pilotstudier	36
4.5.3 Etiska överväganden	36
Kapitel 5. Konsthallstorget	38
5.1 Historia och bakgrund	39
5.2 Platsen från mitt perspektiv	42

Kapitel 6. Täta rytmiska beskrivningar	46
Intryck 1. Vardagssamtalen	47
Intryck 2. Avtrycken	50
Intryck 3. Artefakterna	60
Intryck 4. Djurlivet	66
Intryck 5. Förhandlingarna	72
Intryck 6. Dagarnas struktur	82
Intryck 7. Gesterna	83
Intryck 8. Flödena	84
Intryck 9. Väderleken	88
Intryck 10. Avbrotten	92
Intryck 11. Åldrandet	96
Kapitel 7. Diskussion	100
7.1 Platsens roll i vardagslivet	101
7.2 Att synliggöra och representera vardagslivet på en plats	102
Epilog	107
Referenser	108

Kapitel 1. Introduktion

Detta kapitel introducerar vardagslandskapet, dess många lager och komplexa karaktär vilket utgör min ingång till denna uppsats. Kapitlet framhäver behovet av ett analysverktyg som kan vara lyhört inför vardagslandskapets komplexitet. Jag presenterar därmed ett förslag till ett analysverktyg för det urbana vardagslandskapet som kombinerar den täta beskrivningen med rytmanalysen (täta rytmiska beskrivningar). Problemformuleringen mynnar ut i arbetets syfte och mål som berör hur det urbana vardagslandskapet kan synliggöras och representeras inom ramen för landskapsarkitektur.

1.1 Vardagen och staden

Jag tycker att det urbana vardagslandskapet och vardagslivet är betydelsefullt, dess rytmiska, återupprepande, bekanta karaktär, platserna som vi ser dagligen, som slussar oss genom livet på gott och ont, och det är inte bara jag som förstorar vikten av det ofta blygsamma, något subtila vardagslandskapet. Vikten av vardagen och vardagslandskapet berörs bland annat av den europeiska landskapskonventionen (ELC) som Sverige skrev på år 2001 och som därefter ratificerades år 2011 (Boverket 2024). Landskapskonventionen främjar samarbete mellan olika parter och ämnar skydda och förvalta våra miljöer, i både urbana och rurala landskap och den berör också betydelsen av de mjuka landskapsvärdena så som minnena, dofterna och känslorna (ibid.). Konventionen framhåller landskapets koppling till lokala kulturer, hälsa, identitet, socialt välbefinnande, miljömässig och ekonomisk hållbarhet samt demokratiska aspekter så som att kunna glädjas och ha inflytande över landskapets utformning och utveckling (Council of Europe 2000/176). Värt att betona extra är hur konventionen värdesätter en rad olika miljöer som är både under människans och/eller naturens inflytande och påverkan. I konventionen kan det bland annat utläsas att:

“the landscape is an important part of the quality of life for people everywhere: in urban areas and in the countryside, in degraded areas as well as in areas of high quality, in areas recognised as being of outstanding beauty as well as everyday areas.”

(Council of Europe, 2000/176:1)

Citatet framhåller därmed en bred definition av landskapet samtidigt som även våra vardagslandskap betonas. Ett värdefullt landskap behöver med andra ord inte vara vackert eller nödvändigtvis högkvalitativt i traditionell bemärkelse. Det kan istället präglas av vår vardagliga kontakt med en närmiljö. Perspektivet tillåter oss att värdera kanske ofta förbisedda strukturer i det urbana landskapet som vid en första

anblick har en blygsam framtoning men som kan bära på signifikanta värden.

Riksantikvarieämbetet skrev år 2008 en rapport som bland annat undersökte och presenterade förslag kring hur den europeiska landskapskonventionen kunde realiseras i Sverige på uppdrag av regeringen (Riksantikvarieämbetet 2008). Även i denna rapport betonas vikten av vardagslandskapet som människan rör sig, bor och vistas i på sin dagliga basis. Med följande citat framhåller dock rapporten från Riksantikvarieämbetet hur vardagslandskapet är en mångfacetterad och komplex miljö som inrymmer många olika aktörer som vill ha inflytande över landskapets utformning:

“Verkligheten har helt enkelt blivit trängre och mer komplicerad. Ingen äger ensam landskapet och ingen ensam äger alla svar. Fler vill ha inflytande i samma landskap och olika utmaningar hopas på varandra. Det handlar då inte bara om rumsliga perspektiv, utan lika mycket om perspektiv på samverkan, demokrati, förvaltning, brukande, skydd, planering, kunskap och upplevelser.”

(Riksantikvarieämbetet 2008:18)

Allt fler människor bor i städerna och det kan spekuleras kring huruvida de utmaningar som presenterades 2008 i Riksantikvarieämbetes rapport har kommit att förstärkas ytterligare i det urbana vardagslandskapet i takt med en alltmer växande urban befolkning. I Malmö stads befolkningsprognos över 2023–2033 framgår det exempelvis att Malmö förväntas ha ytterligare 40 000 invånare år 2033 det vill säga att totalbefolkning kommer närma sig 397 000 invånare (Malmö stad 2023a). Det framgår även att Malmö är den snabbaste växande storstaden i Sverige baserat på takten för den procentuella befolkningstillväxten (ibid.). Med en alltmer växande urban befolkning och med en rad olika stadsbyggnads/förnyelseprojekt är det min åsikt att vår möjlighet att mötas i, identifiera

oss med och forma våra vardagslandskap inte får lov att försummas även om vardagslandskapet råkar vara av en blygsam karaktär.

Detta ställningstagande resonerar med landskapskonventionens demokratiska dimension som framhäver landskapets sociala värden och människans möjlighet att medverka och forma dess utformning (Council of Europe, 2000/176; Boverket 2024; Riksantikvarieämbetet 2017). Med det vill jag artikulera att ett rikt urbant vardagsliv är en viktig byggsten för den goda staden. Inom ramen för landskapsarkitektur behöver vi därför utforska sätt att konkret och rumsligt arbeta med vardagslandskapet för att kunna möta några av de utmaningar samhället står inför. Här behöver landskapsarkitekten analys- och designverktyg som kan ligga till grund för innovativ landskapsarkitektur med potential att stärka landskapets demokratiska kapacitet. Här, i stadens stundtals all dagliga, triviala och banala vardagsliv tar arbetet därför avstamp.

1.2 Vardagslandskapets lager

Hanlon, Hostetter & Post (2011) anser att de vardagliga, tillsynes anspråkslösa landskapen också är de mest betydelsefulla då de utgör scenen för våra dagliga liv. I likhet betonar Rajendran (2013) att vardagslandskapet är väsentligt för att kunna adressera det urbana livets utmaningar. Våra vardagslandskap, platserna vi brukar på en daglig basis är således uppsatsens kärna. Ett sådant landskap kan initialt verka okomplicerat liksom vardagen vid en första anblick kan verka simpel. Jag vill dock argumentera för att det enkla inte alltid är en självklarhet. Här vill jag åter ta stöd i Riksantikvarieämbetet (2008) uttalande: verkligheten är trång och komplicerad. Många vardagar ska samsas om samma yta. En yta, ett landskap som formas av en rad olika processer och som dessutom befinner sig under ständig förändring. Detta belyses av Rajendran (2013) likväl som av Hanlon et al. (2011) som båda resonerar kring landskapet utifrån dess temporära karaktär. För att förtydliga mitt argument kring landskapets komplexitet vill jag åter referera till den europeiska landskapskonventionen. Följande citat definierar termen landskap:

“Landscape” means an area, as perceived by people, whose character is the result of the action and interaction of natural and/or human factors

(Council of Europe, 2000/176:2)

Citatet framhåller att landskapet formas av mänskliga och naturliga faktorer och belyser därmed en helhetsbild av landskapet som sammanför olika kulturella, naturliga, sociala och estetiska värden (Council of Europe, 2000/176; Boverket 2024; Riksantikvarieämbetet 2017). Antrop & Van Eatvelde (2017) menar i likhet att landskapet är helheten som är större än summan av de enskilda delarna då landskapet sträcker sig över alla skalor samt integrerar natur och kultur, tid och rum. Genom ett landskapsperspektiv kan vi, inom designprofessionen, förstå platser utifrån helhetsspektiv där landskapet utgörs av en rad olika naturliga, sociala och stundtals svårdefinierade aspekter (Segern & Werner 2008).

Jag betraktar därför platser utifrån ett holistiskt landskapsperspektiv. Utifrån ett sådant perspektiv utgörs vardagslandskapet av många, sammanvävda lager. Platser består med det sagt inte enbart av fysiska komponenter men också av mänskligt agerande och stundtals vaga värden. Jag adresserar därmed vardagslandskapets mångdimensionalitet genom att betona hur våra vardagliga miljöer formas av en rad olika sammanvävda aspekter. Här möts natur, kultur, det lilla, det stora, det konkreta, det abstrakta, tiden och rummet. Utifrån ett sådant synsätt blir vardagslandskapet, som vid en första anblick kan uppfattas som trivialt och anspråkslöst, istället en mycket komplex miljö.

Att förstå och representera relationen mellan människan, platsen och vardagslivet är dock en svår uppgift då vardagslandskapet, som beskrivet, utgörs av en rad olika lager, vissa mer abstrakta än andra. Likväl krävs det en utvidgad förståelse för det urbana vardagslandskapet om vi som landskapsarkitekter ska kunna utforma platser som kan lägga grogrunden för ett värdefullt och rikt urbant vardagsliv. Jag vill därför göra ett försök till att representera våra täta och fler-

skiktade vardagslandskap, ett försök som ämnar fånga vardagens storhet och litenhet, dess lager, rytmer och rumsliga uttryck.

1.3 Ett analysverktyg

För att förstå hur den fysiska miljön kan utformas för att främja ett meningsfullt urbant vardagsliv behövs det analysverktyg som kan framhäva och beskriva vardagslandskapet och dess många lager. Men hur ska detta ständigt föränderliga vardagslandskapet förstås och representeras? Med denna fråga som ledsagare inleddes mitt uppsatsskrivande. Jag sökte efter perspektiv och teorier med relevans inom vardagsstudierna. Något att testa och utveckla i praktiken. Jag fann efter en tid två perspektiv som tilltalade mig. Min hypotes är att dessa två perspektiv i symbios kan representera vardagslandskapets komplexitet inom ramen för landskapsarkitektur.

Det första perspektivet är rytmanalysen. Jag har redan introducerat begreppet rytm i förbifarten, en fingervisning om uppsatsens karaktär. Begreppet rytmanalys är nära förknippad med Henri Lefebvre som framhäver hur rytmer och repetitioner formar vardagslivet (Lefebvre 2004; Highmore 2002). Genom rytmanalysen sammanför Lefebvre tid och rum med samhällets och naturens rytmer (Lefebvre 2004). Rytmanalysen har utvecklats av diverse forskare och den har stor relevans inom urbana studier. I staden möts nämligen en rad olika naturliga, ekonomiska, sociala och kulturella rytmer (Matos e Silva 2008; Koch & Sand 2010). Dessa rytmer formar stadens vardagslandskap och påverkar relationen mellan människan och miljön (Matos e Silva 2008). Rytmer är med andra ord tätt förknippade med det urbana vardagslandskapet och rytmanalysen bör således kunna erbjuda viktiga inblickar i relationen mellan platsen, människan och vardagen. När jag fann rytmanalysen upplevde jag att den resonerade med det holistiska landskapsperspektivet som jag har anslutit mig till då den sammanför tid och rum, natur, kultur och människa. Dock kvarstod funderingar. Hur ska rytmer representeras? Observeras? Dokumenteras? Visualiseras? Efter fem år på landskapsarkitektutbildningen drivs jag av denna typ av frågor då vårt

arbete förr eller senare ska omsättas i fysiska förslag och representationer.

Detta leder in mig på det andra perspektivet: de täta beskrivningarna (thick descriptions). Den täta beskrivningen är en etnografisk observationsmetod som innehåller omfattande och detaljerade beskrivningar av ett studerat fenomen och som erbjuder en mångfacetterad, flerskiktad och djupgående bild av ett studieobjektet vilket tillåter en grundlig och närgående förståelse för den situation som beskrivs (Alvesson & Sköldberg 2008; Denscombe 2009). En tät beskrivning består av detaljerade narrativ och tolkningar som tar steget bortom ytliga fakta genom att belysa känslorna och kontexten på ett sätt som tydligt målar upp den observerade situationen (France 2022).

Den täta beskrivningen lämnar utrymme för att kombinera visuella och skriftliga tolkningar. Detta framgår bland annat i Van Haerens (2021) och Hirschs (2016) forskning. De båda använder sig av metoden täta beskrivningar utifrån landskapsarkitektens perspektiv och argumenterar i förmån för täta beskrivningar som baseras på en kreativ tolkningsprocess där skriftligt och visuellt material kombineras. Detta tilltalar mig eftersom skissen, tecknandet och det visuella berättandet är en viktig del av landskapsarkitektens profession. Detta framgår bland annat av Antrop & Van Eatvelde (2017) då de klargör att ett holistiskt landskapsperspektiv gynnas av parallella berättningsprocesser där både skriftliga och visuella uttryck kombineras. I detta arbete ansluter jag mig därför till Antrop & Van Eatvelde (2017), Van Haeren (2021) och Hirsch (2016) då jag ämnar kombinera visuella och skriftliga redogörelser inom ramen för mina täta beskrivningar.

Det som tilltalade mig med den täta beskrivningen var närheten i mina egna tolkningar och upplevelser. Jag tilltalades av ögat för detaljer, för det lilla. Jag har nämligen fått för mig att det är genom just det banala, det finmaskiga, genom detaljerna som jag kan förstå vardagen och den täta beskrivningen värdesätter just denna typ av detaljer. Jag tilltalades av den kreativa tolkningsprocessen. Jag tilltalades också av det långvariga fältarbetet och av möjligheten att kombinera visuella och skriftliga medium.

Jag fann senare att Hirsch (2016) har vidareutvecklat de täta beskrivningarna inom ramen för landskapsarkitektur och hon menar att landskapsarkitekten bör anta rollen som en etnograf som beaktar socio-kulturella processer. Hirsch betonar begreppet rytmanalys inom ramen för sina täta beskrivningar och argumenterar för att landskapsarkitekten bör stäva efter att förstå och tolka de rytmer som formar en plats. Jag kommer, liksom Hirsch, kombinera ett rytmanalytiskt angreppssätt inom ramen för mina täta beskrivningar.

Vad de täta beskrivningarna och rytmanalysen i detalj innebär för mitt arbete redovisas i ett senare avsnitt (Kapitel 4). Nu vill jag belysa min hypotes vilket är att de täta beskrivningarna i kombination med ett rytmanalytiskt angreppssätt bär på potentialen att betona komplexiteten i stadens vardagslandskap, dess stöttande strukturer, täthet, många lager och rumsliga uttryck. Den täta beskrivningen tillåter mig att beakta detaljer och kontexter. Den tillåter mig också att ge mig hän till långvariga fältstudier där min personliga tolkning och reflektion är av stor vikt. De täta beskrivningarna ger mig stöd när det kommer till att strukturera, bearbeta, tolka och representera mina observationer. Aspekter som jag annars upplever som diffusa inom rytmanalysen.

Rytmanalysen blir på andra sidan ett sätt att applicera ett rumsligt och vardagligt perspektiv på den täta beskrivningen vilket ökar metodens relevans inom landskapsarkitekturen. Det blir också ett sätt att beakta landskapets förändringsprocesser, dess temporalitet, flöden och lager. Aspekter som är viktiga inom det holistiska landskapsperspektivet. Arbetet kan således bidra till diskursen kring stadens vardagslandskap samtidigt som nya verktyg för platsanalys utforskas inom ramen för landskapsarkitektur som bär på potentialen att representera vardagslandskapets rytmiska djup och täthet.

Jag har under två månaders tid observerat en plats i centrala Malmö. Denna plats är torget utanför Malmö konsthall (Konsthallstorget). Jag har under fältstudierna testat olika sätt att fånga vardagslandskapets rytmer för att få en djupare inblick i vardagslandskapet. Jag har, som nämnt ovan, utgått från hur rytmer

relaterar till vardagen samt hur dessa uttrycks i det offentliga rummet. Dessa rytmer har tolkats och kontextualiserats samt mynnat ut i en tät beskrivning av vardagslandskapet. Jag har haft en ödmjuk ingång till mitt angreppssätt då jag har backat, reviderat och återupprepat. Detta är med andra ord ett test där mina misstag och tillkortakommanden möjligtvis är uppsatsens viktigaste upptäckter. Oavsett utfall vet jag att jag har kommit i kontakt med platsens vardagsliv. Jag har sett hur människan, mitt eget jag, vädret, naturen, vårblommorna, materialiteten, den öppna ytan, ljuden, dygnet, dofterna och flödena alla har sin egen rytm men att de interagerar med varandra och tillsammans formar platsens vardag. Frågan är om kombinationen mellan den täta beskrivningen och rytmanalysen lyckas förmedla detta? Med denna uppsats hoppas jag likväl, genom mina täta rytmiska beskrivningar, kunna erbjuda en inblick i den plats som utgjort mitt vardagslandskap under uppsatsskrivandet och med det lägga grogrunden för hur vardagslandskapet kan representeras inom landskapsarkitekturen.

1.4 Syfte och mål

Arbetets mål är att synliggöra och representera vardagslivet på en plats genom att kombinera rytmanalysen med den etnografiska metoden täta beskrivningar. Syftet med arbetet är tvådelat men sammanvävt. Syftet är delvis att förstå platsens roll i vardagslivet. Syftet är också att undersöka hur täta rytmiska beskrivningar kan fungera som en platsanalysmetod och med det testa nya sätt att beforska det urbana vardagslandskapet.

1.5 Frågeställning

Hur kan täta rytmiska beskrivningar synliggöra och representera vardagslivet på en plats?

1.6 Avgränsningar

Arbetets testbädd är en plats i Malmö, därmed avgränsas arbetet till att undersöka en specifik geografisk kontext i ett urbant sammanhang. Arbetet avgränsas

också till att enbart undersöka en plats i Malmö med avsikt att kunna upptäcka platsens djupstrukturer. Ytterligare en viktig avgränsning är att arbetet fokuserar på en analys- och representationsmetodik. Arbetet har därmed inte för avsikt att mynna ut i ett designförslag men kan istället ses som den inledande, undersökande fasen av ett designprojekt.

Kapitel 2. Platsanalysen och Landskapsarkitekten

Ordet *platsanalys* har hittills cirkulerat i denna uppsats och jag benämner min ansats som "ett försök till en platsanalysmetod". Inledningsvis vill jag därför göra ett kort nedslag i platsanalysens betydelse för landskapsarkitekten för att i förlängningen redogöra och belysa min position i relation till ämnet. Jag kommer i detta avsnitt understryka vikten av mina subjektiva upplevelser och den känslobetingade metodologin som utgör grunden för detta arbete.

2.1 Platsanalysen

Platsanalysen är ett viktigt verktyg för landskapsarkitekten. Boverket (2006) definierar begreppen analys och syntes inom ramen för stads- och tätortsutveckling: att analysera är ett sätt att förstå hur helheten utgörs av olika beståndsdelar och vilken roll de olika delarna spelar. Att syntetisera innebär att de olika delarna sammanfattas i en helhetsbild vilket i sin tur kan användas som planeringsunderlag (ibid.). Schibbye & Pålstam (2001) beskriver begreppet analys som en upplösning och som ett sätt att strukturera information om en plats. Detta görs för att förstå den bättre och är, som Schibbye & Pålstam uttrycker det:

"en del av en medveten kunskapsprocess"

(Schibbye & Pålstam 2001: 7)

Dock klargörs också att det finns kunskapsprocesser med intuitiva drag som också har värde men att den typen av analys är svårare att översätta till begriplig information (ibid.).

I Schibbye & Pålstams (2001) rapport sätts fokus på landskapsanalyser som kan användas som underlag inom planering och beslutsfattning. I rapporten presenteras olika typer av landskapsanalystraditioner, bland annat nämns den naturvetenskapliga analysen som präglas av geografisk och ekologisk data, den konsthistoriska analysen som fokuserar på en miljöarkitektoniska komponenter och dess historiska koppling samt den visuella analysen som undersöker exempelvis skala och rumslighet. Det redogörs också för den strukturalistiska analystraditionen som betonar rationalitet och logistik samt den fenomenologiska som ser till landskapet som en helhet bestående av både naturliga och mänskliga faktorer. Rapporten lägger också fram olika orsaker till att en landskapsanalys utförs. Orsaken kan vara att förstå kulturella och ekologiska samband, att betona platsspecifika bevarandevärden, att skapa mer kunskap, främja deltagandet och lösa konflikter mellan olika parter och aktörer. Landskapsanalysen kan därmed användas som ett stöd i beslutfattarprocesser kring exempelvis utveckling och bevarande (ibid.).

Boverket (2006) presenterar liknande kategorier i sin rapport där visuella, fenomenologiska och rationella platsanalyser bland annat nämns. Boverket nämner också exempelvis statistik, intervjuer och karteringsmetoder som värdefulla verktyg för att analysera och förstå en livsmiljö. Genom att utföra en platsanalys kan särdragen hos en plats kartläggas så som dess rumslighet, gestaltning, struktur, historia, formspråk, estetik och grönska (ibid.). På så vis kan stadsplaneringen utgå från platsens unika förutsättningar och befintliga karaktärsdrag.

Denna typ av plats- och landskapsanalys har betonats under utbildningens gång och den har onekligen stor betydelse för oss landskapsarkitekter. Ofta har studio- och designkurser inletts med just denna typ av analys där landskapets och platsens naturliga förutsättningar, statistik, demografi, kulturhistoriska värden och formspråk kartläggs, ofta också innefattande ett platsbesök. Detta hjälper oss att förstå komplexa samband i landskapet som därefter kan ligga till grund för konceptutveckling och design. Roland Gustavsson (2009) anser dock att ett abstrakt konceptuellt resonemang som sker inomhus måste kompletteras med kreativa processer utomhus som formas av personliga upplevelser. Gustavsson är kritisk mot att enbart utveckla kunskap om landskapet från ett klassrum och argumenterar istället i förmån för kunskap som utvecklas genom upprepande närvaro i landskapet. Gustavssons forskning handlar om vegetationsstrukturer och profildiagram men hans argument kring kunskapsutveckling i relation till landskapsarkitektur har betydelse även för denna uppsats då han argumenterar för detaljerade observationer som inkluderar betraktaren själv. Denna typ av beskrivningar gör att vi som landskapsarkitekter kan undvika att miljöerna vi arbetar med förenklas och standardiseras, istället kan vi fånga landskapets processer och undvika ytliga landskapsbeskrivningar (ibid.).

Diedrich och Lee (2018) strävar i sin forskning efter att kommunicera landskapets dynamik, föränderlighet och komplexitet genom en immersiv fältarbetsmetodik. Ett sådant perspektiv resonerar även med Gustavssons (2009) synpunkter som berör hur vi som landskapsarkitekter bör sträva efter att fånga landska-

pets dynamik och komplexitet. Tilly (2010) argumenterar för ett fenomenologiskt landskapsperspektiv med fokus på subjektiv, personlig och levd erfarenhet där forskaren är en del av det landskap som studeras. Inom landskapsstudierna finns det med andra ord en tradition av att också värdera och kommunicera subjektivitet, dynamik och tvetydighet inom ramen för platsanalys och landskapsförståelse, ett synsätt som jag vill ansluta mig till.

Jag vill med denna uppsats undvika standardiserade och förenklade representationer av vardagslandskapet och därmed argumentera för att den rationellt betonade landskapsanalysen bör kombineras med subjektiva upplevelser som präglas av djup, upprepande närvaro i landskapet.

2.2 Ett känslobetingat arbete

Landskapsarkitekten bär på uppgiften att designa de landskap som blir en arena för det urbana vardagslivet. För att göra detta behövs den typen av analys som Boverket (2006) och Schibbye & Pålstam (2001) förespråkar, men samtidigt innefattar landskapsarkitektens uppgift också en konstnärlig dimension som är inbäddad i ordet design. Detta uttalande kan givetvis problematiseras och ifrågasättas då synen på design har förändrats genom tiderna, från att vara mer traditionellt och rationellt vetenskapsbetonad till att vara en interdisciplinär praxis (Cross 2001).

Det som däremot kan konstateras är att en designprocess är en kombination av konvergerande (convergent) och divergerande (divergent) processer, det vill säga rationalitet och logistik samt intuition och fantasi (Lawson 2005). En designprocess är dessutom ett avvägande mellan problem och lösning, de två delarna speglar varandra och består av analys, syntes och utvärdering med betoning på att det inte finns en tydlig start-eller ändpunkt (ibid.). Analysen är med det sagt en viktig del av en designprocess som består både av intuition och rationalitet. Om vi då förkastar intuitionen inom platsanalysen förlorar vi en viktig del av det som gör oss till designers. Som landskapsarkitekter och designers så kanske det blir vår uppgift att kombinera det rationella, formella och logiska med

det intuitiva, subjektiva och stundtals obegripliga för att därefter översätta detta till greppbar information och innovativa designförslag. Därmed kan vi undvika förenklade och standardiserade representationer av våra dynamiska vardagslandskap.

Arbetet har med det sagt ett platsnära förhållningsätt som står i nära kontakt med mina personliga upplevelser och tolkningar. Detta väcker tankar kring arbetets tillförlitlighet, neutralitet och generaliserbarhet vilket ofta anses vara krav för god forskning (Denscombe 2009). I relation till detta vill jag klargöra, i samklang med Denscombe, att kvalitativ forskning är ett resultat av tolkning som därför inte kan separeras från jaget men att detaljrikedomen i beskrivningarna är betydande för att validera arbetets överförbarhet.

Vidare gör Hirsch (2016) en viktig poäng i sin text då hon klargör att landskapsarkitekturen är en tolkande och visionär disciplin som bär på potentialen att ta steget från att enbart konstatera till att visualisera och spekulera kring möjligheterna hos en plats. Foxley & Vogt (2010) redogör för ett liknande förhållningsätt inom landskapsarkitekturen genom att belysa betydelsen av subjektiva och personliga reflektioner. Här sätts upplevelsen av detaljer i relation till en större kontext för att urskilja mönster i landskapet. Seggern & Werner (2008) förklarar, likt Lawson (2005), hur en designprocess inte kan reduceras till rationalitet och objektivitet då det också är en produkt av känsla och intuition. Rationaliteten och intuitionen är kognitivt sammanlänkande och därför kan subjektivitet och känslor också utgöra en viktig roll i kunskapsutvecklingen (Seggern & Werner 2008.). Denna utläggning legitimerar, inom ramen för landskapsarkitektur, den platsnära, tolkande och känslobetingade metodologin som är grunden för detta arbete. Det handlar med det sagt inte om att producera ett resultat som med exakthet kan återupprepas av någon annan, det handlar snarare om att kommunicera ett tillvägagångsätt för platsanalys som är trovärdigt och lyhört inför vardagslandskapets dynamik och komplexitet.

Kapitel 3 . Min ingång till vardagslandskapet

Jag vill uppehålla mig vid begreppet vardag. För vad är ett vardagsliv och hur uttrycks det i landskapet? Vardagen har blivit allt större ju mer jag har strävat efter att förstå den. Frågorna har växt i takt med kunskapen och jag vill med detta avsnitt bjuda in till denna tankeprocess som har mynnat ut i en förståelse för att vardagslivet liksom vardagslandskapet är komplext. Därmed belyser jag, genom denna fördjupade problemformulering, behovet av platsanalysmetoder som kan fånga både vardagens- och vardagslandskapets komplexitet. Avsnittet gör nedslag i vardagslitteraturen och är ett försök till att definiera vardagen.

3.1 Vardagen i litteraturen

Jag kom tidigt i kontakt med Jane Jacobs under min studietid och när jag tänker på stadens vardagsliv tänker jag intuitivt på hennes verk. I sin bok *The death and life of great American cities* belyser Jacobs det vanliga livet och hon sätter därmed människan i fokus samtidigt som hon belyser grannskapets betydelse för vardagslivet (Jacobs 2000). En viktig del av boken utgörs av Jacobs beskrivning av trottoaren som i hennes ögon är en arena för det urbana vardagslivet. Hon menar att trottoaren kan skapa trygghet och generera möten mellan främlingar. Detta bygger i sin tur förtroende. Jacobs argumenterar för att en god stad erbjuder blandade primära vardagsfunktioner (exempelvis arbetsplatser, bibliotek och bostäder) och att städer bör etablera finmaskiga, vardagliga nätverk som stöttar det offentliga livet och som kan bidra till en mer hållbar och trivsamt stad. Med det argumenterar Jacobs för att de små värdena bör vara centrala inom stadsplaneringen och att vardagen och vardagsaktiviteterna har en viktig roll att spela i den trivsamma staden.

Tidigt under min utbildning introducerades jag också för Jan Gehl och visst är det svårt att nämna stadens vardagsliv utan att nämna honom. I boken *Livet mellan husen* advocerar Gehl (2011) för den mänskliga skalan och för att vardagslivets aktiviteter är en avgörande komponent för den goda staden.

Bland annat förklarar Gehl (2011) att finns det tre sorters aktiviteter: nödvändiga aktiviteter, valbara aktiviteter och sociala aktiviteter. Gehl förtydligar att de nödvändiga aktiviteterna relaterar till vardagssysslorna så som att färdas till arbetet, handla och att vänta: dessa aktiviteter sker under en rad olika externa förhållanden. Gehl klargör att de valbara aktiviteterna relaterar till rekreation och att de utgörs av bland annat promenader, av att sola eller av att sitta och njuta. De valbara aktiviteterna utspelar sig enbart när platsen och vädret tillåter och de är därmed beroende av platsens fysiska attribut. Offentliga miljöer som är varsamt utformade resulterar i att de nödvändiga aktiviteterna utspelar sig under ett längre tidsintervall och i att fler valbara aktiviteter uppkommer då platsen bjuder in till aktivitet (ibid.). Den fysiska miljöns utformning

påverkar med andra ord både vardagssysslans och den rekreativa aktivitetens uttryck.

Gehl (2011) förklarar därefter att de sociala aktiviteterna uppkommer till följd av att människor vistas på samma plats och att de är ett resultat av de valbara och de nödvändiga aktiviteterna. De sociala aktiviteterna kan vara både aktiva och passiva men de är beroende av mänsklig närvaro. De sociala aktiviteterna främjas därför när miljön kan stötta både de nödvändiga och de sociala aktiviteterna. Gehl belyser därmed stadens subtila värden, vikten av att se och höra andra, och hur vi på en vardaglig basis rör oss och brukar den offentliga miljön. Med det betonar Gehl hur den fysiska miljön har potential att främja ett meningsfullt vardagsliv.

I boken *How to study public life* beskriver Gehl & Svarre (2013) metoder för att observera det offentliga livet. I boken vidareutvecklas Gehls arbete kring stadslivets relation till den fysiska miljöns utformning men med fokus på hur livet i staden kan observeras och därmed förutspås. Gehl & Svarre (2013) betonar också, i likhet med Gehl's (2011) tidigare verk, att det offentliga livet är komplext och att det definieras av allt som sker mellan husen.

Gehl & Svarre (2013) framhåller direkta observationer som ett värdefullt verktyg för att kartlägga och förstå det offentliga livet i städerna och de anser att en observatör bör anta rollen som en betraktare, 'en fluga på väggen', som bör förhålla sig neutral till sitt undersökande förhållningssätt. Observationsmetoden som presenteras i boken har nästintill kvantitativa attribut som baseras på att systematiskt räkna, kategorisera och analysera. Dock understryks vikten av platsnärvaro under observationerna i syfte att fånga stadens spontanitet och oberäknelighet. Även i denna bok finns det ett uttalat fokus på vardagslivet då författarna klargör att det offentliga livet består av vardagens blygsamma händelseförlopp.

Det finns med andra ord en koppling mellan vardagslivet och offentligheten. Stadens offentliga platser möjliggör, i bästa fall, för möten mellan olika människors vardagsliv. Vi möts, ser varandra, hör varandra och passerar varandra dagligen i det offentliga rummet

när vi utför våra vardagliga sysslor. Här blir stadens uppbyggnad och våra gemensamma ytor av stor vikt då de möjliggör manifesterandet av våra dagliga rutiner. Följande citat nyanserar och belyser hur vardagslivet är beroende av den fysiska miljön:

“The depth and essence of everyday life can be realised only when it can be accommodated and practiced through physical settings. This brings to the forefront the importance of physical settings that define the landscapes encountered, which allows the manifestations of everyday life.”

(Rajendran 2013: 129)

Platsens och det urbana vardagslandskapets utformning blir därmed avgörande för att det urbana vardagslivet ska kunna ta sig uttryck. Hood (2004) redogör för ett liknande perspektiv genom att resonera kring stadens sociala infrastruktur. Han klargör att den sociala infrastrukturen lägger grunden för vardagslivet i städerna och att den utgörs av det offentliga landskapet och dess fysiska utformning. Genom att förstå hur människan utövar sitt vardagsliv i städerna kan vi utkristallisera hur vi som landskapsarkitekter kan påverka och förändra den byggda miljön förklarar Hood. Han anser att landskapet får mening genom människans vardagliga ageranden i den offentliga sfären. Således bör landskapet utformas efter människans vardagliga och gemensamma aktiviteter för att fungera som social infrastruktur (ibid.).

Begreppet social infrastruktur beskriver, ur ett bredare perspektiv, hur en rad olika, ofta förbisedda faciliteter, nätverk, system och platser fostrar socialitet och möten i samhället och därmed utgör en viktig del av människors liv (Klinenberg 2018; Latham & Layton 2019). Det finns alltså nätverk och system, som kanske inte är uppenbara, men som främjar det offentliga livet och möjliggör för social samvaro i våra samhällen (Klinenberg 2018). Den här typen av system benämns som social infrastruktur och med det framhävs behovet av platser där människor från olika delar

av samhället kan mötas (ibid.).

Klinenberg (2018) beskriver hur platser som bibliotek, frisörsalonger, skolor, trottoarer, parker och organisationer fostrar social samvaro och därmed blir en viktig del både för vardagslivets ordinära rytmen men också under kriser. Han betonar hur en fungerande och robust social infrastruktur kan fungera som en viktig grogrund för ett demokratiskt samhälle då den möjliggör att människor från olika delar av samhället kan mötas på lika villkor. Konsekvenserna av en fallerande social infrastruktur bidrar till ett fragmenterat samhälle där människor spenderar mindre tid i den offentliga sfären med en alltmer försvagad social sammanhållningen (ibid.).

Latham & Layton (2019) applicerar i likhet ett infrastrukturellt perspektiv på det offentliga livet. De lyfter därmed de platser, system, nätverk och faciliteter som stöttar det offentliga livet i staden och som möjliggör att människor från olika bakgrunder kan utöva sina dagliga rutiner utan förhinder. Det urbana vardagslivet är följaktningen beroende av bakomliggande stöttande system, infrastrukturer, som möjliggör att människor kan utföra sina dagliga rutiner samt mötas i offentligheten. Latham & Layton (2019) beskriver likt Klinenberg (2018) att den sociala infrastrukturen skapar en grogrund för sociala relationer och kontakter. Ett infrastrukturellt perspektiv tar hänsyn till platsers design, tillgänglighet, förvaltning och materiella kvaliteter samt hur dessa faktorer påverkar platsens potential att generera betydelsefulla sociala relationer och aktiviteter (Latham & Layton 2019). Ett sådant perspektiv lägger fokus på en rad ofta förbisedda strukturer i staden, breddar förståelsen för stadens sociala liv och betonar platsens enskilda värde för grupp, individ och samhälle.

Genom sin text sammanför Hood (2004) begreppet social infrastruktur med landskapsarkitekturen och vardagen då han klargör hur platser kan utformas för att prestera bättre som social infrastruktur. Han applicerar ett rumsligt perspektiv på den sociala infrastrukturen där design, material och fysiska objekt korresponderar med människans vardagliga, sociala ageranden i det offentliga landskapet. Därmed bely-

ser han hur vi inom landskapsarkitekturen, utifrån ett vardagsperspektiv, kan få platser att fungera som social infrastruktur. Ett sådant perspektiv hjälper mig att resonera kring hur platsens utformning och uppbyggnad påverkar hur vardagslivet kan manifesteras i staden.

Ovanstående utläggning erbjuder betydelsefulla inblickar i stadens vardagsliv. Det infrastrukturella perspektivet hjälper mig att förstå de underliggande system som stöttar vardagslivet på en plats samtidigt som det bidrar med ett bredare perspektiv på stadens sociala, vardagliga miljöer. Detta bredare perspektiv kopplar samman den detaljerade skalan med diskurser kring demokrati, möten och mellanmänniska relationer. Även Jacobs (1992) och Gehl (2011) bidrar med ett betydande perspektiv till diskursen kring vardagslivet och dess stöttande, offentliga miljöer.

Samtidigt upplever jag att Gehl stundtals tangerar vid strama och nästintill kvantitativt betonade beskrivningar av ett vardagslandskap som egentligen präglas av komplexitet och dynamik. När Gehl & Svarre (2013) argumenterar för att en observatör ska vara neutral, vill jag i motsats argumentera för att en observatör bör ge sig hän. Ett sådant perspektiv råder i samklang med det holistiska landskapsperspektivet som jag har anslutit mig till. För att kunna ge mig hän till landskapets dynamiska drag upplever jag ett behov av att förstå vardagslandskapet på ett sätt som fångar dess diffusa och föränderliga drag. Således vill jag utvidga denna litteraturoversikt med ett antal kompletterande perspektiv.

Geogres Percé (2010) undersökte det vardagliga i sin något mer experimentella text *An attempt at exhausting a place in Paris* som först publicerades år 1975. Hans mål med texten var att beskriva det infraordinära. Det vill säga det som är så pass vardagligt att det knappt märks, det som händer när inget händer som Percé uttrycker det. Texten utspelar sig under tre dagar på ett café i Paris där Percé aktivt noterar allt som händer. Han skriver om duvorna som sitter på fontänkanten, om bussarna som passerar om och om igen, sättet som vinden får löven att röra sig på. Från en dag till en annan försöker han se vad som har förän-

drats. Vid en första anblick tycks allt vara sig likt men när han tittar igen ser han exempelvis att där det låg en tunnelbanebiljett igår, ligger nu istället ett godispapper. Med denna melodi fortsätter Percés beskrivningar till det att vardagens självklarhet antar en alltmer diffus karaktär som lyckas beröra både rytm, tid och rum.

Percé har också skrivit texten *Rummets rymder*. I denna text utforskar han hur olika rum är invävd i varandra, och hur vi konstant rör oss från ett rum till ett annat utan att reflektera över de rumsliga övergångarna (Percé 2012). I texten får läsaren följa dessa rumsliga övergångar som rör sig från baksidan, till sängen och vidare till bland annat gatan, staden och slutligen rymden. Även denna text präglas av detaljerade beskrivningar av de mest vardagliga och banala företeelserna. Hans beskrivningar av vardagen kan närmast förklaras som känslan när man har sagt ett ord för många gånger och ordet inte längre låter som ett ord. Genom att uttömma innebörden i vardagen framgår, på samma sätt, dess komplexa och flerskiktade natur. Percés texter bidrar med en detaljrikedom som nyanserar vardagen och där en rad olika konkreta och triviala konstateranden tillsammans utgör en levande och komplex representation av verkligheten.

För Lefebvre utgörs vardagslivet av det vanliga, det banala som återkommer genom repetition¹ (Highmore 2002). Lefebvre & Levich (1987) beskriver i texten *Everyday and everydayness* vardagslivets repetitiva karaktär då de anser att vardagslivet befinner sig i skärningspunkten mellan två olika typer av repetitioner: den naturliga repetitionen styrd av dagarna och nätterna, liv och död, säsongernas skiften och den linjära repetitionen styrd av arbete och konsumtion. Genom att betona hur vardagslivet formas av repetition sammanför Lefebvre samtliga delar av livet (Highmore 2002). Utifrån ett sådant perspektiv formas vardagslivet av relationen mellan livets olika sfärer fortsätter Highmore att förklara. Detta inkluderar allt från att pendla, till arbetet, till fritiden och till att åka på semester, alla delar är sammanvävda och därför kan inte vardagslivet reduceras till en komponent (ibid.). Detta klargörs även av Lefebvre (1991) som anser att vardagslivet och fritiden måste förstås i relation till varandra. Fritiden kan dock betraktas som människans kritik

mot vardagslivet då fritiden ger uttryck för ett behov som går bortom arbetslivets måsten (Lefebvre 1991; Highmore 2002). Människans vardagsliv är med andra ord sammankopplad stunder av kritik. Vardagslivet besitter därmed potential för förändring och transformation förtydligar Highmore (2002).

Den franska filosofen Michel de Certeau menar att det finns en inneboende kreativitet och innovation i relation till hur människan agerar gentemot de system som formar vardagen (Highmore 2002). Här vill jag därför kortfattat lyfta begreppen *strategi* och *taktik* som ofta associeras till honom. Buchanan (2000) redogör för de Certeaus användning av termerna och klargör att en strategi kan definieras som en funktion som tillskrivs en plats. Highmore (2002) förklarar i likhet att termen strategi belyser relationen mellan ett beteende och platsens reglerade utformning. En taktik är istället ett kreativt sätt att agera inom ramen av ett strategiskt sammanhang (ibid.). Taktiker är flytande, ifrågasättande och relaterar till de ageranden som strategierna inte kan styra (Buchanan 2000). Detta är ett perspektiv som tillåter mig att beakta hur människan i sin vardag agerar i relation till stadens rumsliga strukturer. Perspektivet kan erbjuda viktiga inblickar i hur människan förhåller sig och agerar i relation till sina vardagslandskap.

Rajendran (2013) lyfter vardagslandskapets koppling till identitet och hon klargör att det är genom rumsliga ageranden i vardagen som identitet tillskrivs en miljö. Rajendran förtydligar att det är genom den repetitiva kontakten med en närmiljö som vardagslandskapet tillskrivs mening och därmed förankrar de vardagliga miljöerna människan i sin livsvärld. När det urbana landskapet inte stöttar denna process hittar människan 'rumsliga taktiker' som kan ge upphov till en känsla av gemenskap, identitet och mening (ibid.). Vardagslandskapet har således potential att möta det urbana landskapets omvandlingar samt bana vägen för nya uttryck av identitet förtydligar Rajendran. Ett sådant resonemang tangerar vid ovanstående utläggning om strategier och taktiker.

Dessa inblickar kompletterar de förstnämnda perspektiven. Till en början kan vi konstatera, med hjälp av

Perec (2010;2012), att vardagen i staden, trots att den kan upplevas trivial och banal faktiskt är motsatsen. I stadslandskapet möts oändligt många vardagar som ska samsas om en begränsad yta. Detta kan manifesteras i ett godispapper, en tunnelbanebiljett eller en buss som rytmiskt, med jämna intervall passerar. Vi kan också med hjälp av Lefebvre konstatera att vardagen innefattar alla delar av livet (Lefebvre & Levich 1987; Highmore 2002). Detta kompletterar och fördjupar Gehls (2011) kategoriseringar av de nödvändiga och valbara aktiviteterna. Vi behöver tänka på de olika typerna av aktiviteter som sammanfogade och inte som separata entiteter där de nödvändiga aktiviteterna är inbäddade i de valfria aktiviteterna som ger upphov till de sociala aktiviteterna. Vardagssystemen kan inte separeras från fritiden. De två aspekterna måste istället förstås i relation till varandra. Slutligen berör resonemangen kring taktiker och strategier ytterligare en viktig aspekt i relation till vardagen. Genom att resonera i relation till taktiker och strategier kan vi beakta inte enbart hur den fysiska miljön är utformad och styr människan men också hur människan i sitt vardagsliv är med och formar den mening som tillskrivs platsens fysiska attribut. Platsen formar människan och människan formar platsen.

3.2 Att definiera vardagen

“Det vi kallar vardagen är ingen självklarhet, utan ett dunkel: en form av blindhet, ett slags förlamning.”

(Perec 2012:9)

Det jag försöker åstadkomma med denna utläggning är att fånga vad jag menar när jag refererar till vardagslivet samt det urbana landskap där det utspelar sig. Jag inser att det blir alltmer komplicerat ju mer jag skriver och att jag egentligen inte erbjuder ett tydligt svar. Jag ansluter mig därför till Perecs citat ovan: vardagen i det urbana landskapet är ingen självklarhet. Det är livet mellan husen men det är också mer än så. Det är trottoarerna och hur vi väljer att röra oss över ett torg men det räcker fortfarande inte. Det är duvan på fontänkanten, bussarna som passerar men

vad betyder det egentligen? Rytmer. Rum innästlade i rum som är innästlade i rum som är innästlade i rum. Olika sfärer, arbete och fritid. Taktiker och strategier. Infrastrukturer. Oavsett så räcker det inte med att enbart betrakta, vi måste hänge oss genom en kreativ och engagerad tolkningsprocess för att kunna ge en rättvis bild av våra vardagslandskap just eftersom det invävt i så många olika dimensioner som tillsammans fostrar platsens socialitet, möjliggör att vi kan mötas i staden och att vi kan identifiera oss med våra vardagslandskap. Här vill jag dock belysa något, betona en viktig avgränsning: jag är intresserad av det urbana vardagslandskapet som vi delar med varandra, som är gemensamt och som tillåter människan att bli en del av staden.

Detta lägger grunden för min utgångspunkt till denna uppsats. Utgångspunkten är att vardagen är komplex, kanske mer komplex än vad den först verkar och därför behövs det metoder som på ett nyanserat sätt kan fånga vardagslivets komplexitet, täthet och mångdimensionalitet utifrån ett landskapsperspektiv. Med rytmanalysens förmåga att adressera vardagslivets många lager och med den täta beskrivningens betoning på tolkning och detaljrikedom tror jag att detta kan åstadkommas. Detta kommer att förtydligas i kommande avsnitt. Med det positionerar jag mig mot förenklade platsbeskrivningar med passiva drag och argumenterar i förmån för platsanalysmetoder som präglas av en djup platsnärvaro och som bygger på en aktiv och kreativ tolkningsprocess. Detta hoppas jag i förlängningen ska innebära att vi som landskapsarkitekter hittar verktyg för att utforma platser med potential att främja ett rikt och värdefullt vardagsliv i staden.

Kapitel 4. Angreppssätt

Detta avsnitt redovisar mitt angreppssätt. Avsnittet inleds med en kort beskrivning av arbetets forskningsansats som betonar min tolkande grund. Detta följs upp av en redogörelse för rytmanalysens innebörd. Därefter presenterar jag den täta beskrivningens metodologiska grunder. Avsnitt 4.4 sammanför den täta beskrivningen med rytmanalysen samt beskriver den täta rytmiska beskrivningens två komponenter. Kapitlet avslutas med ett antal kompletterande angreppssätt samt mina etiska överväganden.

4.1 Den tolkande grunden

Detta är ett kvalitativt arbete som bygger på tolkning och personlig erfarenhet. Att arbetet är kvalitativt innebär enligt Alvesson och Sköldberg (2008) att arbetet fokuserar på öppen och mångsidig data som undersöker sociala fenomen. Vidare anser Denscombe (2009) att kvalitativ data kan gestaltas och uttryckas både i bild och text men att tolkningen alltid ska grundas i noggrann och upprepande analys av den insamlade empirin. Min tolkande utgångspunkt har mycket gemensamt med hermeneutiken vilket innebär att tolkningen är central för att utvinna bakomliggande strukturer och meningar i empirin (Hartman 2004). Vidare förespråkar den hermeneutiska vetenskapen att ny förståelse genereras genom att stimulera förförståelsen och att tolkningsprocess sker i växelverkan mellan att betrakta den enskilda delen gentemot helheten i en cirkulär process (Alvesson & Sköldberg 2009; Birkler 2008). Detta innebär, i kontexten för detta arbete att uppsatsen grundas i en utforskande och tolkande disciplin som söker att förstå det studerade fenomenet på ett mångfacetterat och nyanserat sätt. Det innebär också att arbetet har ett dynamiskt förhållningsätt till kunskapsutveckling som genom en noggrann, iterativ och upprepande analys kontinuerligt betraktar den enskilda delen i relation till helheten i en cirkulär process av kunskapsutveckling. Jag vill också betona att arbetet har fenomenologiska drag då mina subjektiva upplevelser är en grundläggande premis för arbetets tillvägagångsätt (Alvesson & Sköldberg 2009).

4.2 Rytmanalysen

4.2.1 Vardagslivet och rytmen

Jag har under mitt uppsatsskrivande förstått att vardagslivet är tätt sammanvävt med rytmer. Vardagens återupprepande karaktär har nämligen ett rytmiskt uttryck. Kanske är vardagslivets rytmer främst associerat med Henri Lefebvre vars bok *Éléments de rythmanalyse* publicerades år 1992 för första gången. Följande citat berör ett antal viktiga grundpelare i i Lefebvres rytmanalys som utgör grunden för min förståelse för vardagslivets rytmer.

*“No rhythm without repetition in time and in space, without reprises, without returns, in short without **measure** [mesure]. But there is no identical absolute repetition, indefinitely. Whence the relation between repetition and difference. When it concerns the everyday, rites, ceremonies, fêtes, rules and laws, there is always something new and unforeseen that introduces itself into the repetitive: difference”*

(Lefebvre 2004: 6)

Enligt Lefebvre (2004) formas vardagslivet av rytm och repetition. Det är just repetitionen som är central i Lefebvres definition av vardagen (Highmore 2002). Rytm och repetition är två sammanvävda aspekter (Lefebvre 2004; Lyon 2019). Det finns ingen rytm utan repetitionens återupprepning men vardagslivets repetition besitter också avvikande drag (Lefebvre 2004). Vardagens repetitioner är nämligen sammanvävda med adderandet av något nytt, något överraskande, en skillnad som infiltrerar sig i det återkommande (ibid.). Detta förtydligas av Lyon (2019) som förklarar att repetitionen både inkluderar och producerar skillnader. För att en rytm ska uppkomma krävs således både repetition och differens (Lyon 2021). Vardagslivet formas av två typer av repetitioner som mäter sig gentemot varandra: den linjära repetitionen styrd av arbete och konsumtion samt den cykliska repetitionen styrd av naturens processer (Lefebvre & Levich 1987). Lefebvre betonar därmed hur tid och rum, det cykliska och linjära mäter sig i relation till varandra:

“everything is cyclical repetition through linear repetitions.”

(Lefebvre 2004:8)

Rytmer formas följaktligen av naturliga och spontana processer som är invävd och mäter sig i relation till vardagslivets kvantitativa och rationella dimensioner. Här uppenbarar sig kärnan i Lefebvres rytmanalys:

distinktionen mellan *de linjära* och *de cykliska rytmerna* (Lyon 2019). De cykliska rytmerna relaterar till kosmos, det vill säga naturens egna rytmer så som dygnsrytmen eller tidvattnet och de linjära rytmerna relaterar till människans sociala, rutinartade, monotona agerande som organiserar vardagslivet (Lefebvre 2004). Den linjära, kvantifierbara rytmen genomsyras av den kosmiska, cirkulära rytmen och vice versa (ibid.). De linjära och de cykliska rytmerna är med andra ord sammanfogade med varandra och formar tillsammans vardagslivet. Rytmanalytikerns uppgift är att vara uppmärksam och lyhörd inför de linjära och de cykliska rytmernas interaktion då de är relativa till varandra (Lefebvre & Régulier 2004).

Rytmanalytikerna bör med andra ord lyssna till helheten då rytmer enbart kan uppfattas som snabba eller långsamma i relation till varandra (Lefebvre 2004). Den egna rytmen bör därför användas som referens för att förstå omgivningens (ibid.). Lefebvre accentuerar därmed den kroppsliga närvaron då han anser att kroppen är pendeln som mäter rytmen, genom att lyssna till sin egen rytm blir man mottaglig för omvärldens rytm. Under denna process noteras olika delar av vardagen med hjälp av samtliga sinnen. Följande citat klargör förhållandet mellan olika rytmer och det klargör att ting upplevs stillastående enbart i relation till vår egen rytm, vår egen kropp:

“For him, nothing is immobile. He hears the wind, the rain, storms; but if he considers a stone, a wall, a trunk, he understands their slowness, their interminable rhythm. This object is not inert; time is not set aside for the subject. It is only slow in relation to our time, to our body, the measure of rhythms.”

(Lefebvre 2004; 20)

Lefebvre framhäver en immersiv och fenomenologisk rytmanalys genom sin betoning på jaget och den egna rytmen (Lyon 2019). Lefebvre (2004) lägger stor betoning på rytmanalytikerns sinnliga upplevelser: and-

ningen, doftminnet, blodcirkulationen och hjärtslagen. Rytmanalytikerna tänker nämligen med sin kropp (ibid.). Matos e Silva (2008) benämner också vår sinnliga registrering genom att framhäva hur doft- och ljudrytmer präglar det urbana landskapet under dagarnas gång. Exempel på sådana är människors samtal, bilarnas rörelse, hundarnas skall, doften av mat, blommor och avgaser (ibid.).

Matos e Silva (2008) förtydligar att rytmer utöver att förkroppsliga tid, också interagerar med varandra. Därför bör relationen och interaktionen *mellan* olika typer av rytmer beaktas. Lefebvre (2004) kategoriserar olika rytmiska interaktioner utefter begreppen: polyrytmi, eurytmi, arytmi och isorytmi. Polyrytmi består av *flera* olika typer av rytmer som bildar komplexa rytmiska organisationer (Lefebvre 2004; Matos e Silva 2008). Detta beskrivs också av Sand & Koch (2010) som förklarar att en polyrytm består av flertalet individuella rytmer som tillsammans formar ett komplext rytmiskt samspel. Lefebvre (2004) menar att vardagslivet är en polyrytm. Lyon (2019) förtydligar dock att relationen mellan rytmerna kan anta olika skepnader. Eurytmin representerar rytmer som befinner sig i *symbios* och *harmoni*, ett normaltillstånd och arytmin representerar, som motsats, en *disharmoni* och en rubbning av normaltillståndet (Matos e Silva 2008; Lefebvre 2004). En eurytmi kan anta formen av en isorytmi när rytmerna sammanfaller i perfekt harmoni med varandra (Lyon 2021). Prieto De La Fuente (2018) tydliggör hur en isorytmi representerar ett tillstånd då rytmer sammanfaller och är *likvärdiga* varandra. Isorytmer är ovanliga men kan exempelvis uppkomma i en orkester då en rytm sammanbinder samtliga deltagare (Lefebvre 2004).

Rytmanalysen sammanför en rad olika aspekter. Den berör samhället, naturen och människans kroppsliga rytm samt hur dessa interagerar med varandra och formar våra vardagsliv. Detta i kombination med Lefebvres (2004) betoning på både tid och rum resulterar i att rytmanalysen erbjuder en mycket värdefull inblick i vardagslivets många dimensioner och temporalitet. Rytmanalysen bör således kunna erbjuda betydande perspektiv på stadens vardagsliv.

Matos e Silva (2008) betonar bland annat att det urbana livet på en plats är ett polyrytmiskt samspel. Även Edensor (2010a) redogör för hur platsers karaktär och atmosfär kan förstås utifrån polyrytmiska interaktioner som formar platsupplevelsen under dagarnas, veckornas och årens gång. Dessa rytmiska interaktioner bidrar till platsernas dynamiska karaktär (ibid.). Även Koch & Sand (2010) och Prieto De La Fuente (2018) redogör i likhet för hur stadens platser formas av flera olika typer av rytmer som tillsammans utgör en polyrytmi. Det urbana vardagslandskapet är med andra ord en plats där flertalet olika rytmer möts och interagerar med varandra i ett komplext och dynamiskt polyrytmiskt samspel. Jag vill därför fördjupa resonemanget kring de urbana rytmerna då de placerar mig i det landskap som jag vill studera.

4.2.2 Urbana rytmer

“Everyday life and space are in themselves rhythmical organisations. The study of rhythms in daily life spaces, perceived in the form of regular temporal patterns of events/activities/practices in interaction with natural and biological cycles, and suggested through movements in space, delivers important insights on questions of everyday urban life, and in particular on the understanding of society in places.”

(Matos e Silva 2008: 91)

Vardagslivet liksom vardagslandskapet formas av rytmer som interagerar med varandra. Citatet ovan betonar vikten av dessa rytmer då de erbjuder väsentliga inblickar i det urbana vardagslivet. De urbana rytmerna formar platsens uttryck, tillskriver den identitet och karaktär samtidigt som de bidrar till platsens temporära karaktär (Matos e Silva 2008). Även Edensor (2010b) beskriver hur platser formas av en rad olika rytmer som bidrar till dess karaktär och temporalitet. Rytmer uttrycks i det urbana vardagslandskapet på en rad olika sätt. Detta kan ske genom rörelser, cykler,

genom tillsynes orörliga objekt i rummet, genom kroppens funktioner och genom samhällets ordning. Den del av uppsatsen ämnar belysa den mångfald av rytmer som går att finna i det urbana vardagslandskapet.

Jag har redan nämnt distinktionen mellan de linjära, samhälleliga rytmerna och de cykliska, naturliga rytmerna samt betonat hur de tillsammans formar vardagslivet (Lefebvre 2004). Matos e Silva (2008) skiljer i likhet på de sociala rytmerna och de naturliga rytmerna. De naturliga rytmerna utgörs av cykliska processer så som skuggans vandring, dygnsrytmen och väderfenomen (ibid.). Lyon (2019) resonerar också kring naturens rytmer samt kring människans relation till den naturliga världen genom att beskriva hur människan förhåller sig och anpassar sig till oväntade och överraskande naturfenomen. Edensor (2010a) beskriver istället icke-mänskliga rytmer och framhäver därmed hur naturens processer påverkar platser samt hur dessa är tätt sammanvävda med människans sociala rytmer. Han förespråkar en öppenhet inför naturens cykliska rytmer för att kunna greppa de icke-mänskliga rytmerna som formar platser.

Den sociala rytmen strukturerar det sociala livet och utgörs av samhällets linjära regelbundenheter (Matos e Silva 2008.). Exempel på sådana rytmer är öppettider, skoltider och arbetsrelaterade aktiviteter som genererar rumsliga uttryck under dagarnas, veckornas och årens gång (ibid.). Edensor (2010a) skildrar hur platser präglas av samhällets vardagliga rutiner. Platsens vardagliga rytm härstammar vanligen från företagets och samhällets funktioner. Samtidigt vidgar Edensor förståelsen kring ämnet genom att beskriva hur platsers normativa rytmer också regelbundet rubbas av antonyma kontrarytmer som på olika sätt rubbar den rådande rytmiska ordningen (ibid.). Lyon (2019) beskriver på ett liknande sätt den linjära rytmen som styr arbete och fritid samt hur rytmanalysen kan användas för att ifrågasätta och utforska alternativa till denna.

Matos e Silva (2008) klargör att de sociala rytmerna är nära förknippade med *de kulturella rytmerna* som tar sig uttryck via gester, ritualer och koder. Exempel på sådana kan vara vinkningar, klädstilar och ljudet av en kyrkklocka (ibid.). Även Edensor (2010b) tan-

gerar vid detta ämne då han beskriver hur gångtakten är sammanfogad med rytmer och gester som är socialt och kulturellt inbäddade. Via gångens rytmiska uttryck och gester kan människans bakgrund, kultur och identitet uttryckas förtydligar Edensor. Gångens inneboende rytm och uttryck skiljer sig åt beroende på situation, som exempel beskriver Edensor bland annat skillnaden mellan en målinriktad promenad till arbetet och en planlös nöjespromenad. Han framhäver därmed hur gångenstilar tar sig olika kulturella och sociala uttryck samt hur dessa påverkas av normer och värderingar (ibid.).

Här blir begreppet *dressage* relevant. Begreppet adresserar de rörelser och gester som människan lär sig genom repetition (Lefebvre 2004). Repetitionen innebär att människan lär sig en rytm som tar sig ett kroppsliga uttryck (Lyon 2019). Begreppet framhäver således den förkroppsligade, inlärd rytmen (Lefebvre 2004). Edensor (2010a) klagör i likhet hur begreppet *dressage* adresserar kroppens inlärd, reglerade rytmer. Dock klagör han också att kroppen inte enbart anpassar sig till förutbestämda rytmer. Kroppen dikterar och påverkar också platser i lika mån som den anpassar sig till dem (ibid.). Detta innebär att *dressage* utöver att producera normativa rytmiska uttryck också kan bana vägen för nya uttryck av identitet.

Edensor (2010b) fortsätter att prononcera den förkroppsligade rytmen i hans vidare forskning kring rytmer och gångtakten. Bland annat beskriver Edensor (2010b) hur gångtakten är ett exempel på en inlärd förkroppsligad rytm (*dressage*) men att gångtakten hela tiden anpassar sig till rummets utformning. Gångtakten är därför inte en mekanisk praxis då kroppen befinner sig i dialog med omgivningens flöden, materialitet och utformning (ibid.). Chen (2013) redogör också för gångtaken i relation till rytmanalysen och framhäver, likt Edensor, hur kroppen är i konstant dialog med omgivningen när människan rör sig till fots. Att promenera kan därför aldrig vara ett monotont agerande (ibid.). Edensor (2010b) klagör vidare hur gångtakten genererar rytmer som reproducerar rummet och att kroppen, jaget, tiden, rummet och omgivningen samspelar genom gångtaktens rytm. Därmed vidgar Edensor förståelsen om *dressage* sam-

tidigt som han likt Lefebvre betonar den kroppsliga rytmen samt hur denna påverkar platsen.

Matos e Silva (2008) benämner även *de rumsliga rytmerna*. Hon kategoriserar de rumsliga rytmerna utifrån två underkategorier. Den första underkategorin benämns som *de dynamiskt rumsliga rytmerna* och den berör hur flöden infiltrerar rummet (ibid.). Exempel på sådana flöden är bilars, gångtrafikanter och cyklars rörelse genom rummet. Edensor (2010a) och Lyon (2019) talar istället om rytm och mobilitet vilket kan jämföras med Matos e Silvas (2008) resonemang kring de dynamiskt rumsliga rytmerna. Samtliga berör hur platser infiltreras av flöden och rörelser som bidrar till platsernas föränderliga karaktär. Platser formas enligt Lyon (2019) av en rad olika typer av mobila flöden så som flöden av objekt, människor, energier, kapital och materia. Att studera flöden och mobilitet innebär således att man kan få förståelse för hur olika rytmer samspelar med varandra och därmed formar rum och platser (ibid.). På ett liknande sätt menar Edensor (2010a) att platser kontinuerligt konstrueras och rekonstrueras av rörelser och flöden som passerar igenom dem och därav är studier av mobilitetsrytmer viktiga för att förstå platser. Platser mobila flöden påverkas av olika system så som trafikljus, hastighetsbegränsningar och vägnät vilket innebär att flödena och mobilitetsrytmerna ofta är beroende av rytmiska bakgrundssystem (ibid.). Dessa märks främst av när systemen fallerar förtydligar Edensor.

Den andra underkategorin av rumsliga rytmer beskriver Matos e Silva (2008) som *statiskt rumsliga rytmer*. Detta berör arkitektoniska objekt som är repetitivt placerade i rummet, de har en rytmisk sekvens för den som befinner sig i rörelse (ibid.). De statiskt rumsliga rytmerna kan jämföras med Prieto De La Fuentes (2018) resonemang kring *rythm-figures* och *rythm-networks* som också tangerar vid de materiella objektens inneboende rytm.

Prieto De La Fuente (2018) använder begreppet *rythm-network* (rytmnätverk) för att beskriva hur rytmer samspelar med både mänskliga och icke-mänskliga aktörer. Här sätts följaktningen fokus på de aktörer som i samspel med varandra producerar rytmer. Pri-

eto De La Fuente understryker att de mänskliga och icke-mänskliga aktörerna betraktas och värderas likvärdigt och att de tillsammans bildar ett nätverk som:

“makes it possible for a physical artefact to not only portray itself as an object, but also as a co-producer in the scenes of public life. It opens up to the connected events that we do not immediately see, but that play important parts in everyday life.”

(Prieto De La Fuente 2018:96).

Därmed beskrivs de materiella aktörerna som medskapare i platsens vardagsliv. Prieto De La Fuente (2018) använder sig av begreppet *rythm-figure* för att beskriva den materiella aktörens roll i ett rytmnätverk. *Rythm-figures* är ett begrepp som innefattar bänkar, gatlampor, kvarlämnade ölburkar och cigarettfimpar etc. En *rythm-figure* kan alltså vara ett inbyggt designelement som ger upphov till rytmer när det samspelar med sin omgivning men det kan också var kvarglömda artefakter av temporär karaktär (ibid.). Detta klagörs av följande citat:

“The idea of the rhythm-figure is that different architectural elements (like steps, doors, benches) or elements not considered as typically architectural (a roll, a cigarette butt, a beer can) have different associated tempos or durations, and that when these different temporal objects synchronize with one another, rhythm-networks are produced.”

(Prieto De La Fuente 2018: 115)

Här appliceras ett dynamiskt perspektiv på annars statiska element där olika tempon möts och där ett kvarglömmt eller ett arkitektoniskt objekt i rummet

ger upphov till diverse olika rytmer som tillsammans bildar komplexa rytmiska nätverk. Där Prieto De La Fuente (2018) resonerar kring rytmiska nätverk samt dess mänskliga och icke-mänskliga aktörer, så resonerar Matos e Silva (2008) istället kring hur rumsliga objekt ger upphov till sekventiella och rytmiska uttryck för den som befinner sig i rörelse.

Rytmanalysen erbjuder många intressanta ingångar till att studera det urbana vardagslivet på en plats. Jag vill utifrån denna utläggning belysa att både vardagslivet och urbana platser/rum formas av rytmiska interaktioner. Jag har beskrivit en rad olika rytmer som infiltrerar och påverkar platser under dagarnas, veckornas och årens gång. Rytmen kan ta formen av mobilitetsflöden, kulturella och sociala uttryck, naturens cykler, de kan vara förkroppsligade men de kan också anta formen av statiska objekt i rummet. Tillsammans formar dessa rytmer vardagslivet på en plats. Rytmanalysen tangerar således vid landskapets många lager samtidigt som den erkänner dess föränderliga och temporära karaktär. Detta är orsaken till att jag finner detta perspektiv relevant för denna studie. Det är ett perspektiv som jag anser har potential att beröra vardagens och vardagslandskapets komplexitet.

Rytmanalysen blir också ett sätt att närma sig platser vardagsliv utifrån ett kritiskt perspektiv: hur påverkar olika rytmer upplevelsen av rummet och hur kan rytmer användas för att förändra? Lyon (2021) beskriver exempelvis hur rytmanalysen kan användas för att fördjupa och nyansera diskursen kring städernas sociala, kulturella och ekonomiska liv. På ett liknande sätt beskriver Edensor (2010a) att det finns en dissonans mellan naturens rytmer och de ekonomiska/samhälleliga rytmerna i ljuset av de accelererande klimatförändringarna. Att ifrågasätta och tänka annorlunda kring rytmer kan med andra ord vara en grogrund för förändring som sträcker sig från den lokala skalan till den globala.

Lyon (2019) lyfter rytmanalysens bredd och upmuntrar forskare till att utforska rytmer i relation till diverse forskningsfält. Det finns med andra ord en spännvidd inom ramen för rytmanalysen som bäddar för kreativitet och nya testbäddar. Samtidigt belyser

Lyon svårigheterna med rytmanalysen inom ramen av samhällsvetenskapliga discipliner och klargör att rytmanalysen har kritiserats för sin avsaknad av en konsekvent metodologi. Jag har själv stött på denna konflikt under mitt uppsatsskrivande. Jag har en tilltro till rytmanalysens potential att fånga vardagslandskapets komplexitet men samtidigt råder en förvirring kring hur rytmerna ska observeras, dokumenteras och representeras. Även Matos e Silva (2008) som tydligt argumenterar för rytmanalysens potential att fungera som ett innovativt analys, design – och evalueringsverktyg inom ramen för design och arkitektur saknar tydligheten kring det rytmanalytiska utförandet. Till vilken detaljeringsgrad och på vilken skalnivå ska rytmanalysen utföras? Hur ska upptäckterna därefter bearbetas och representeras? Men i rytmanalysens tvetydighet och breda spännvidd finns det utrymme för kreativitet vilket Lyon (2019) också förespråkar. Det finns med andra ord tolkningsutrymme för att vidareutveckla rytmanalysen utifrån landskapsarkitektens praxis men för att göra detta behöver jag ta hjälp av ett kompletterande perspektiv som definierar dess rammar.

4.3 Täta beskrivningar

Min förhoppning är att den täta beskrivningen kan komplettera rytmanalysen genom att definiera en skala som är relevant inom landskapsarkitekturen och genom att ge verktyg för hur platsens rytmer ska tolkas, representeras och bearbetas. Men för att tydliggöra hur jag anser att den täta beskrivningen kan komplettera rytmanalysen behöver jag inleda med en metodologisk översikt.

Det finns olika typer av etnografi och detta arbete grundas i en tolkande etnografisk metodologi. Alvesson och Sköldberg (2008) förklarar att en tolkande etnografi betonar tolkning och kritiskt reflektion och att den tolkande etnografien är nära förknippad med ”täta beskrivningar” (thick descriptions). Täta beskrivningar associeras ofta med antropologen Clifford Geertz som utvecklade termen i texten *Thick Description: Towards an Interpretive theory of Culture*. I texten argumenterar han i förmån för beskrivningar som förklarar kultur som komplexa system och där detal-

jriekedomen, kontexten och bakgrundskunskapen är av stor vikt (Geertz, 1993). Teorin och empirin tolkas således i relation till varandra vilket Geertz vidare klargör då han menar att nya teorier och idéer bottnar i och är en vidare utveckling av tidigare studier som i sin tur tillämpas på nya problem och tolkningar. Även Alvesson och Sköldberg (2008) beskriver hur tolkningen av empirin grundas i tidigare kunskap och att teoriskapandet inom denna vetenskapliga metodik därför tangerar vid en abduktiv ansats. En abduktiv ansats söker förklara empiri med hjälp av bakgrundskunskap samtidigt som empirin och teorin tolkas i förhållande till varandra (ibid.).

Tolkningen är med andra ord central inom den täta beskrivningen. Ponterotto (2006) menar att den täta beskrivningen har för avsikt att förklara och tolka observerade beteenden och ageranden inom ramen av ett visst sammanhang och att tolkningens karaktär och detaljeringsgrad möjliggör att läsaren kan visualisera den kontext där forskningen utfördes. Ponterotto beskriver fem viktiga delar av en tät beskrivning, den utgörs av: kontexten, känslorna, de underliggande intentionerna bakom ett beteende, detaljriekedomen och ’the thick mening’ det vill säga att forskaren tydligt kommunicerar vad som är meningsfullt med fynden i fråga. Han beskriver metodens potential att generera betydelsefulla representationer av en studerad situation genom följande citat:

“Thick description leads to thick interpretation, which in turns leads to thick meaning of the research findings for the researchers and participants themselves, and for the report’s intended readership. Thick meaning of findings leads readers to a sense of verisimilitude, wherein they can cognitively and emotively “place” themselves within the research context.”

(Ponterotto 2006: 543)

I likhet menar France (2022) att täta beskrivning-

ar ämnar förmedla en tydlig bild av en situation till läsaren genom självreflekterande texter som redovisar detaljer, kontexter, känslor och underliggande andemeningar. France beskriver en tät beskrivning som en tolkande och kommenterade praxis där både bilder och ord bör organiseras på ett sådant sätt att platsupplevelsen tydligt kommuniceras till läsaren. I strävan efter att beskriva komplexa sociala fenomen, tar täta beskrivningar med det sagt steget bortom ytliga observationer genom beaktandet av kontexten, känslorna, bakgrunden och detaljerna av studieobjektet samtidigt som processen är grundad i tolkning och analys som gör fynden greppbara. Täta beskrivningar ämnar kort sagt att på ett mångfacetterat och nyanserat sätt beskriva och tolka ett fenomenets komplexa natur inom ett visst sammanhang. Vilket också klargörs genom detta citat från Geertz text:

“What the ethnographer is in fact faced with /.../ is a multiplicity of complex conceptual structures, many of them superimposed upon or knotted into one another, which are at once strange, irregular, and inexplicit, and which he must contrive somehow first to grasp and then to render.”

(Geertz 1993:10)

Kristen van Haeren (2021) applicerar den täta beskrivningen på de danska välfärdslandskapen för att förstå dess komplexa och mångfacetterade natur i texten *Thick photographic descriptions – another way of telling Danish welfare landscapes*. Hon klargör att den täta beskrivningen grundas på en kreativ tolkningsprocess som sammanför de många olika perspektiv, detaljer, aspekter och relationer som uppenbarar sig genom en analysprocess. Van Haeren bygger vidare på orden *grasping* och *rendering* i sin text. Grasping innebär att man har förståelse och kan klargöra för de många olika aspekterna som formar en plats. Rendering innebär att nya perspektiv och tolkningar utformas utifrån denna kunskap. På så sätt sammanförs fältarbetet med arkiv- och studioarbetet, landskapets materiella och immateriella kvalitéer samt dess historia

och nutid. Tillsammans utgör de olika komponenterna en tät beskrivning av landskapet som kan fånga dess många lager och bredda förståelsen inför det studerade landskapet. Van Haeren klargör därmed, likt Ponerotto (2006), att det inte enbart är detaljriekedomen i en beskrivning som gör den tät, men också det tolkande behandlingssättet som sammanför och kommunicerar diverse olika perspektiv. Van Haeren (2021) menar att detta tillvägagångssätt kan skapa en större förståelse för de många olika perspektiv och lager som en plats bär på. Dessutom gör Van Haeren en viktig poäng då hon belyser vikten av att kombinera visuella och skriftliga medium för att kunna representera de danska välfärdslandskapens dynamik och komplexitet, ett synsätt som går att översätta till denna uppsats.

I texten *Expanded ‘thick description’ – the landscape architect as a critical ethnographer* utvecklar Alison B. Hirsch (2016) de täta beskrivningarna utifrån landskapsarkitektens perspektiv. Texten har för avsikt att främja platsnära undersökningar som beaktar socio-kulturella processer och som belyser de sociala, politiska, ekonomiska och sociala dimensionerna som formar vår livsvärld. Hirsch presenterar därmed en tre-stegs-metodik som vidareutvecklar metoden utifrån ett tolkande och transformativt perspektiv. Även hon vill med sitt arbete beskriva och framhålla landskapsarkitekturen som en tolkande disciplin genom att betona landskapets ”täthet”, temporalitet och komplexitet. Det första steget i hennes metod är *beskrivandet* som utgörs av ett fältarbete med hög närvaro i landskapet som ämnar att fånga platsens temporalitet, rytm och rumslighet. Landskapsarkitekten bör därför agera som en rytmanalytiker, här refererar Hirsch till Lefebvres rytmanalys och argumenterar för att hans synsätt hjälper oss att förstå landskapets förändring, tid och rum samt de sociala och ekonomiska processer som formar vardagslivet.

Nästa steg är *tolkningen* som utgörs av den visuella representationen och bearbetningen av fältarbetet (Hirsch 2016). Här argumenterar Hirsch för representationsmetoder som framhåller det temporära och rytmiska i platsernas karaktär hon benämner det som tidsbaserade representationer (’Time based representational techniques’) som fångar rörelser och sekvenser

och även här inspireras hon av Lefebvres rytmanalys i vilket tolkningen av rytmerna utkristalliserar mönster i landskapet. Hirsch menar att den analytiska delen av arbetet är en kreativ process som ska ämna att visuellt tolka rytmer, mönstren och förhållanden på den observerade platsen. Det sista steget i Hirschs täta beskrivningsmetodik benämns som *översättningen* i vilket förgående steg mynnar ut i fysiska förslag för en plats.

Utifrån denna genomgång kan den täta beskrivningens karaktär, likt rytmanalysens, upplevas som porös och diffus. Van Haeren (2021) argumenterar dock till förmån för denna öppenhet och tvetydighet då den lämnar utrymme för visuell kreativitet. Här belyser Van Haeren (2021), likt Hirsch (2016), vikten av den visuella representationen inom landskapsarkitekturen samtidigt de både betonar den kreativa tolkningsprocessen. Detta erbjuder en grund för hur mina rytmanalytiska observationer ska representeras samt bearbetas, det vill säga genom en aktiv och kreativ tolkningsprocess som kombinerar skriftliga och visuella narrativ. Tolkningsprocessen möjliggör att jag kan kombinera de olika rytmiska detaljerna på ett sätt som betonar platsens många lager och dimensioner. Tolkningen kompletterar, i mina ögon, rytmanalysen då den sätter tonen för hur mina rytmanalytiska observationer ska bearbetas. Van Haeren (2021) och Hirsch (2016) placerar mig dessutom i landskapsskalan, en avgränsning som jag upplever att rytmanalysen ensamt inte kan definiera.

4.4 Täta rytmiska beskrivningar

Utifrån ovanstående bakgrund mynnar detta arbete ut i ett angreppssätt som jag benämner som täta rytmiska beskrivningar. Den täta rytmiska beskrivningen består av två sammanvävda komponenter som utgör arbetets stomme. Komponenterna är *fältarbetet* och *tolkningen*. Här vill jag kortfattat återgå till Lefebvre och Geertz. Geertz (1993) argumenterar för att en etnograf inledningsvis möts av invecklade situationer som präglas av en rad olika komplexa samband. Dessa samband måste etnografen först greppa (*grasp*) för att därefter tolka (*render*). För att kunna hänge mig till

denna process ur ett rytmanalytiskt perspektiv tar jag hjälp av Lefebvre. Lefebvre (2004) beskriver att en rytm bara kan förstås om man har gett sig hän till den, om man har fångats av den, stannat kvar med den. Det paradoxala ligger i att Lefebvre samtidigt menar att rytmanalytikern också måste befinna sig utanför rytmen för att förstå den. För att kunna greppa och analysera vardagslivet på en plats kommer jag därför skifta mellan distans och närhet, mellan fältarbete och tolkning. På så sätt kan jag befinna mig både i och utanför rytmen, jag kan både greppa (*grasp*) den och tolka (*render*) den om vartannat. Det är min förhoppning att de två perspektiven kan utgöra den tätaste formen av beskrivning som placerar läsaren i den rytmiska kontext där fältstudierna utfördes.

4.4.1 Fältarbetet

Fältarbetet har grundats i upprepande platsbesök där jag har observerat platsens rytmer, flöden och karaktär. Denscombe (2009) och Alvesson & Sköldberg (2008) klagör att etnografen förespråkar långvariga fältstudier men inom ramen av denna uppsats är tiden som jag kan spendera i fält begränsad. Jag har dock valt att disponera en stor del av min tid på just fältstudier för att ge trovärdighet till mina fynd. Jag inledde observationerna i början av mars 2024 och avslutade dem i början av maj 2024. Jag besökte platsen i genomsnitt tre gånger i veckan under ett tidsintervall som skiftade mellan 1–3 timmar per session. Jag har under veckornas gång förflyttat mig mellan olika delar av torget. Detta för att kunna se nyanser i och kopplingar mellan platsens uppbyggnad och rytmiska uttryck. Under platsbesöken har jag tagit fältanteckningar, fotograferat, samlat artefakter och skissat. I detta stadie befann jag mig i den studerade rytmiska kontexten för att kunna ge mig hän till den.

En artefakt kan inom ramen av detta arbete vara en blomma, ett godispapper eller en tunnelbanebiljett. Diedrich och Lee (2018) beskriver i sin text hur de ger sig hän till landskapet genom att bland annat samla in fynd i plastpåsar, skissa, ta bilder och smala historiska dokument. Att samla på sig material och stickprov från landskapet är med andra ord en metodik som finns representerad i landskapsstudierna. Prieto De

La Fuentes (2018) forskning och redogörelse för begreppet *rythm-figures* blir också relevant då det sätter fokus på hur olika objekt och materialiteter relaterar till rytmiska nätverk, därmed får artefakterna relevans i relation till vardagslivets rytmer.

Genom de olika datainsamlingsmetoderna har platsens flöden, rytmer och liv dokumenterats. Detta har varit mitt försök till att fånga (*grasp*) platsens många olika dimensioner. Fältarbetet och insamlingen av materialet har varit i nära kontakt med egna känslor, tankar och upplevelser där min intuition och mitt intresse har fungerat som en indikator. Fynden och fältanteckningarnas karaktär kan tyckas vara banala, därför vill jag åter betona att jag har sökt efter vardagslivets nyanser. Därmed får de små, tillsynes obetydliga fynden stort värde inom ramen för detta arbete. Här tar arbetet dessutom stöd i Geertz (1993) då han betonar vikten av de små, specifika men detaljrika fynden som tillsammans kan forma en slutsats som blir representativ för ett komplext system. Detta stöds också av arbetets kvalitativa ansats som förespråkar insamling av öppen och mångsidig data genom både bild- och textmaterial (Alvesson & Sköldberg 2008; Denscombe 2009).

4.4.2 Tolkningen

Den andra delen av arbetet består av tolkningen. Tolkningen grundas i visuella och skriftliga narrativ/representationer som ämnar att kommunicera vardagslandskapets rytmiska täthet. Här sammanför jag resultatet av mitt fältarbete genom tolkning. Genom tolkningen bildar de diverse olika detaljrika fynden en beskrivning som är så pass tätt att läsaren kan placera sig själv i den kontext där fältstudierna utfördes. Bearbetningen av fältarbetet är mitt sätt att tolka, sortera och analysera platsens rytmiska uttryck. Skrivandet, tecknandet, bearbetningen av fotografierna och artefakterna är med det sagt en del av en aktiv och kreativ tolkningsprocess som ämnar fånga platsens dynamik och rytmiska uttryck. Det skriftliga och det visuella mediet kompletterar varandra där bilden ger nyans till landskapets rytmik, temporära drag och lager.

Tolkningarna redovisas i form av 11 intryck från platsens vardagsliv. Intrycken består av detaljerade narrativ

som är kategoriserade och sorterade utefter de vardagsscener som jag har kommit i kontakt med under mina fältstudier och de ämnar ge läsaren en intim inblick i platsens mångfacetterade, rytmiska vardagsliv. Intrycken ämnar kommunicera vardagslivets uttryck i det offentliga rummet både i det lilla och i det stora, i det permanenta och det flyende. Intrycken tangerar vid våra mellanmänniska relationer, människans kreativitet och dagdrömmande, djurens och naturens processer, våra mänskliga spår och vårt konstant formande och omformande av rummet. Allt utifrån de rytmer som har uppenbarat sig framför mig. Tolkningen har varit en iterativ och kontinuerlig process där jag har tecknat, reflekterat, skrivit och sorterat parallellt med fältstudierna men där arbetets avslutande fas har präglats av ett mer intensivt tolkningsskede.

4.5 Övriga angreppssätt

Jag har förlitat mig på ett antal kompletterande angreppssätt när jag har skrivit denna uppsats. Under denna rubrik redogör jag för mina litteraturstudier, hur jag valde plats samt för de etiska överväganden jag har behövt göra.

4.5.1 Litteraturstudier

“Theoretical ideas are not created wholly anew in each study, as I have said, they are adopted from other, related studies, and, refined in the process, applied to new interpretive problems.”

(Geertz 1993:27)

Med grund i Geertz (1993) och Alvesson och Sköldbergs (2008) klagörande kring att täta beskrivningar förlitar sig på tidigare kunskap för att skapa nya tolkningar, har detta arbete förankrats i befintlig teori. Vidare anser Graff & Birkenstein (2021) att bra akademiskt skrivande innebär att man tydligt presenterar andras ståndpunkter än sina egna och låter det utgöra en grund för hur man själv positionerar sig i relation

till ett ämne. Med detta förhållningssätt kan man ingå i en diskurs kring ett ämne genom kritisk reflektion (ibdi.). Detta förhållningssätt resonerar med Geertz's (1993) tankar kring hur nya teoretiska ståndpunkter är en vidareutveckling av befintlig teori. Den inledande litteraturstudien som presenterades i kapitel 3 har därför varit av stor vikt. Arbetets litteraturstudier har centerats kring att göra nedslag i litteratur som berör stadens vardagsliv. Litteraturstudierna ligger till grund för att motivera nya landskapsbetonade sätt att beforska vardagslandskapet i urbana sammanhang. Litteraturstudierna placerar dessutom uppsatsen i dess vetenskapliga kontext. Även kapitel 4 som redogör för mitt teoretiska och metodologiska angreppssätt har baserats på djupgående litteraturstudier. Genom att beakta min tidigare kunskap kring ämnet samt genom råd och handling har relevanta källor fastställts. Teorin, empirin och fältarbetet har under arbetets gång tolkats i relation till varandra där nya empiriska fynd har format teoriutvecklandet samt lett sökandet efter ny litteratur.

4.5.2 Platsval och pilotstudier

Arbetet inleddes med ett sökande efter plats. Då arbetet har baserats på en iterativ, inkännande och trevande process har jag behövt ha ett undersökande förhållningssätt. Jag har använt mig av pilotstudier i ett tidigt skede av uppsatsskrivandet för att hitta en plats att studera. Jag spenderade cirka en vecka på pilotstudierna då jag besökte och återbesökte ett antal platser innan jag tog mitt slutgiltiga beslut. Syftet med pilotstudierna var tvådelat. Dels ville jag testa olika platser, dels ville jag testa mitt fältarbete. Pilotstudierna inleddes med att jag promenerade i Malmö. Sökandet efter plats avgränsades av min förkunskap om vardagen och vardagslandskapet samtidigt som jag grundade mitt sökande på fotgängarperspektivet. Foxley & Vogt (2010) beskriver hur fotgängarperspektivet är ett värdefullt verktyg inom designprofessionen då det tillåter oss att uppleva landskapets atmosfärer, strukturer och rum. Om vi därefter lyckas greppa vad som är intressant med upplevelsen i fråga har vi en god grund för vidare designarbete. Jag lät därför intresse, intuition och gångtaktan leda mitt sökande efter plats. Sökandet begränsades till de cen-

trala delarna av Malmö och mynnade slutligen ut i ett platsval. Konsthallstorget (S:t Johannesplan).

Det finns många spännpunkter på platsen och i dess omgivning, så som Triangeln, Magistratparken, Malmö konsthall, idrottsplaner, arbetsplatser, bostäder samt kollektivtrafikstråk. Dessa faktorer gör platsen spännande utifrån ett vardagsperspektiv och är en bidragande orsak till att jag valde Konsthallstorget som en testbädd för mina täta beskrivningar. Men den övervägande orsaken till att jag valde platsen är en annan. Jag valde platsen eftersom jag märkte hur folk stannade upp under taket till konsthallens entré för att skvallra och för att jag såg hur ett stort gammalt päronträd avtecknar sig mot en röd, hög tegelvägg. Jag valde platsen eftersom vintergäcken blommade första gången jag anlände till platsen och för att de stora guldiga statyerna som står på torget skiftar ton från dag till dag. Jag märkte hur folk kom hit bara för att sitta ner ett slag, följa stressade pendlare med blicken, hur samma hundar kom och gick, hur det varje dag fanns en ny skylt med ett nytt budskap utanför entrén till konsthallens restaurang, hur saker och ting tycktes förflytta sig lite för varje dag som gick. Platsen fängade mitt intresse eftersom jag kunde se många olika vardagar utspela sig framför mig, jag kunde se nuet men också blicka mot historien, jag kunde se avkoppling och stress. Det fanns något över den öppna ytan. Jag kunde se landskapets lager och vardagens rytmer, dess harmoni och dissonans.

4.5.3 Etiska överväganden

Platsen som har observerats präglas av stora flöden av människor och av konstant rörelse. I resultatet förekommer därför beskrivningar av människors ageranden. Jag vill således klargöra att denna uppsats söker att förstå rytmiska uttryck: fokuset ligger på rytmer, inte på specifika individer. Dessutom är jag intresserad av mina egna subjektiva upplevelser, allt insamlat material är en reflektion av detta. Resultatet är därför i första hand en spegling av mig. I de fallen som en individs agerande nämns är jag noggrann med att inte beskriva attribut som kan innebära att personen i fråga kan identifieras.

Kapitel 5. Konsthallstorget

Detta kapitel beskriver Konsthallstorgets kontext, historia och rumsliga utformning. Kapitlet ämnar ge en förståelse för den plats som utgjort min vardag under uppsatsskrivandet. Kapitlet inleds med en genomgång av platsens historia och bakgrund, detta följs upp med ett avsnitt som ger en fördjupad rumslig förståelse av platsen.

5.1 Historia och bakgrund

Platsen där jag har utfört mina observationer är Konsthallstorget i Malmö. Platsen är belägen längst med Pildammsvägen och S:t Johannesgatan och den ligger i nära anslutning till Magistratparken, Malmö konsthall, Malmö opera, Triangeln, S:t Johanneskyrkan och Malmö idrottsplats. Området runt konsthallen präglas av en blandning av funktioner så som bostäder, arbetsplatser, kollektivtrafiksnoder, cykelstråk och skolor.

Marken där Konsthallstorget ligger var en del av donationsjordarna och utgjordes av jordbruksmark (Malmö stad & Svenska kyrkan 2008). Donationsjordarna skänktes från staten, under medeltiden och under 1500 – 1600-talet till förmån för invånarnas gemensamma behov och nytta (Malmö stad 2024). Området där Konsthallstorget är beläget var en del av Magistratvången som ingick i donationsjordarna (Malmö stad & Svenska kyrkan 2008). Donationsjordarna förhindrade under lång tid privat bebyggelse på platsen och området runt Triangeln hade därför en lantlig karaktär långt in på 1700-talet (Malmö stad 2023b). År 1965 avvecklades donationsjordarna i Sverige men än idag kan spår urskiljas i stadslandskapet från det gamla systemet då det finns mycket allmänna och offentliga funktioner, verksamheter och parker i området (Malmö stad 2024).

På torget ligger Malmö konsthall. Malmö konsthall öppnade år 1975 och är designad av arkitekten Klas Anshelm som ämnade skapa ett flexibelt utställningsutrymme (Malmö konsthall u.å.). Konsthallens utställningar berör allt från konst till litteratur och musik (ibid.). Utöver att fungera som en utställningslokal initierar Malmö konsthall pedagogiska aktiviteter för barn och vuxna (Malmö stad 2023c). Malmö konsthall har årligen runt 200 000 besökare (ibid.). Konsthallen ämnar vara en inkluderande mötesplats som främjar det lokala konst- kulturlivet (Malmö konsthall u.å.). Malmö konsthall strävar efter att tillgängliggöra kultur för hela stadens befolkning genom att vara en öppen och tillgänglig miljö där samtliga konstutställningar är gratis (ibid.).

År 2008 utlyste Malmö stad och Svenska kyrkan en projekttävling (Malmö stad & Svenska kyrkan 2008). Tävligen gick ut på att utforma ett förslag för området kring S:t Johannes kyrka och Malmö Konsthall. Tävligen utlystes i samband med att området skulle få en ny citytunnelstation vilket skulle komma att förändra platsens från början lugna, något perifera karaktär till en aktiv knutpunkt då citytunneln beräknades generera 37 000 pendlare och resenärer per dygn. I anslutning till S:t Johanneskyrkan efterfrågades ett torg som beaktade platsens historiska karaktärsdrag samtidigt som platsen skulle kunna ta emot ett stort antal människor. Både rörelse och vistelse skulle gynnas. Konsthallstorget önskades utformas till ett torg för vistelse som kunde fungera som ett förrum till Konsthallen.

I juryns utlåtande går det att utläsa att White arkitekter vann tävlingen med motiveringen att deras förslag bland annat var detaljrikt, flexibelt, sammanhållet samt främjade social gemenskap med sin trygga och tillgängliga utformning (Malmö stad 2008). Dessutom ansågs förslaget beakta de kulturhistoriska karaktärsdragen runt St:Johannesplan samtidigt som området utanför Malmö konsthall med dess avhållsamma och flexibla utformning upplevdes tilltalande, naturlig och inbjudande (ibid.). Utlåtandet beskriver vidare hur betongscenen (Svampen) som är placerad på torget har en dragningskraft och att den kan fungera som en samlingsyta.

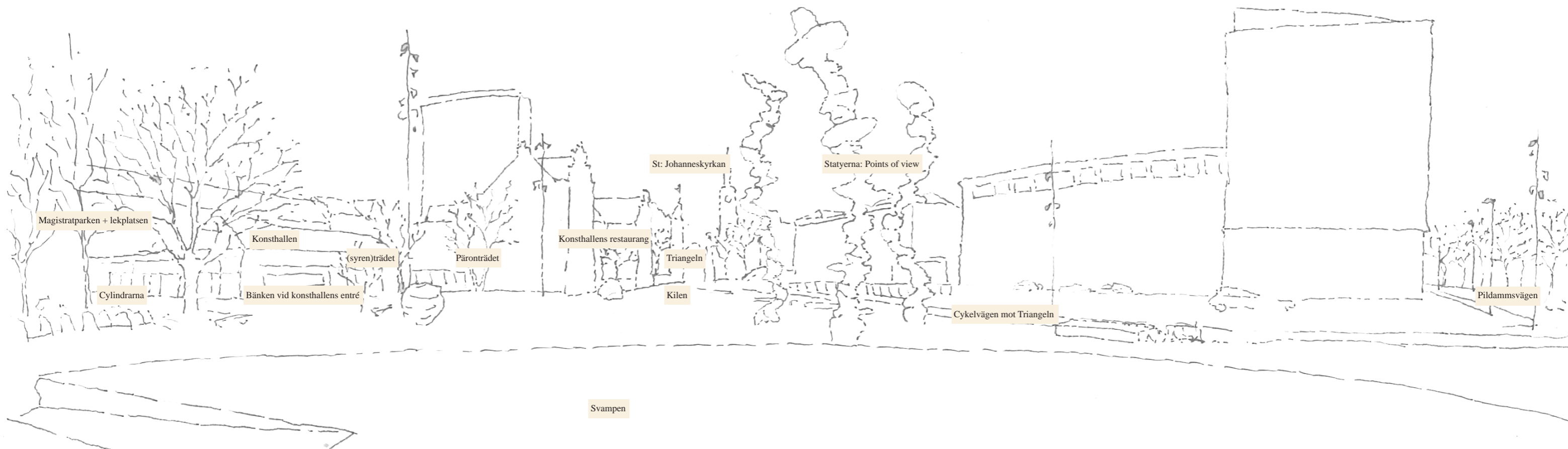
Platsen var färdigställd år 2014 (White u.å.; Archdaily 2015). Whites gestaltning av platsen sammankopplar området kring S:t Johanneskyrkan och Konsthallstorget med ett enhetligt golv, detaljer och sittplatser (Archdaily 2015). Konsthallstorget är utformat för att vara flexibelt och öppet för en rad olika användningsområden och temporära bruk med ett hållbart transportsystem där fotgängare, cyklister och tågpendlare prioriteras över biltrafikanten (White u.å.; Archdaily 2015). Sedan år 2017 präglas platsen dessutom av skulpturen Points of view gjord av konstnären Tony Cragg (Malmö konsthall u.å.). Statyn består av tre delar, är tolv meter hög och är gjord av brons (Sveriges radio 2017).

Arkivbild 1. Malmö Konsthall med st: Johanneskyrkan i bakgrunden. Källa: ©Malmö info, Malmö stadsarkiv (u.å.).

Arkivbild 2. Bild på Malmö Konsthall. I förgrunden skymtas torgets tidigare utformning. Källa: ©Malmö info, Malmö stadsarkiv (u.å.).

5.2 Platsen från mitt perspektiv

En av Konsthallstorgets främsta kännetecken är Svampen, betongscenen som är placerad på torget. Svampen erbjuder en god överblick över området. När jag står uppe på Svampen och blickar ut så kan jag se St: Johanneskyrkan som avtecknar sig bakom Triangeln. Vyn får mig att tänka på en kil, den breda öppna ytan som ligger framför mig stramas åt i riktning

mot Triangeln. På min vänstra hand breder Magistratparken ut sig med sina stora träd. Bakom mig till vänster finns en liten grusväg som leder in i parken. Jag kan både se och höra barn från lekplatsen som ligger i anslutning till parken i närheten av konsthallen. När jag blickar bort mot konsthallen ser jag bänken som löper längst med väggen i anslutning till konsthallens entré. Solen ser ut att värma upp den. Jag kan höra ljudet från Pildammsvägen bakom mig samt ljudet från

trafikljuset och övergångstället. När jag blickar till höger ser jag dessutom cykelvägen och dess stadiga ström av människor. De stora guldiga statyerna tornar upp sig framför mig. Bänkar är placerade på torget, vissa mitt på, andra i kanterna. En del av bänkarna består av sten, andra av sten och trä. När jag blickar ut reflekterar jag över torgets stora öppna yta och dess släta, enhetliga golv. Markmaterialet är på sina ställen öppet och i öppningarna uppenbarar sig gräs och ett

och annat träd. I mitten av ytan består markmaterialet av galler, detta galler är egentligen en fontän som sätts på när våren kommer. Så här ser den ut, platsen som jag har studerat.

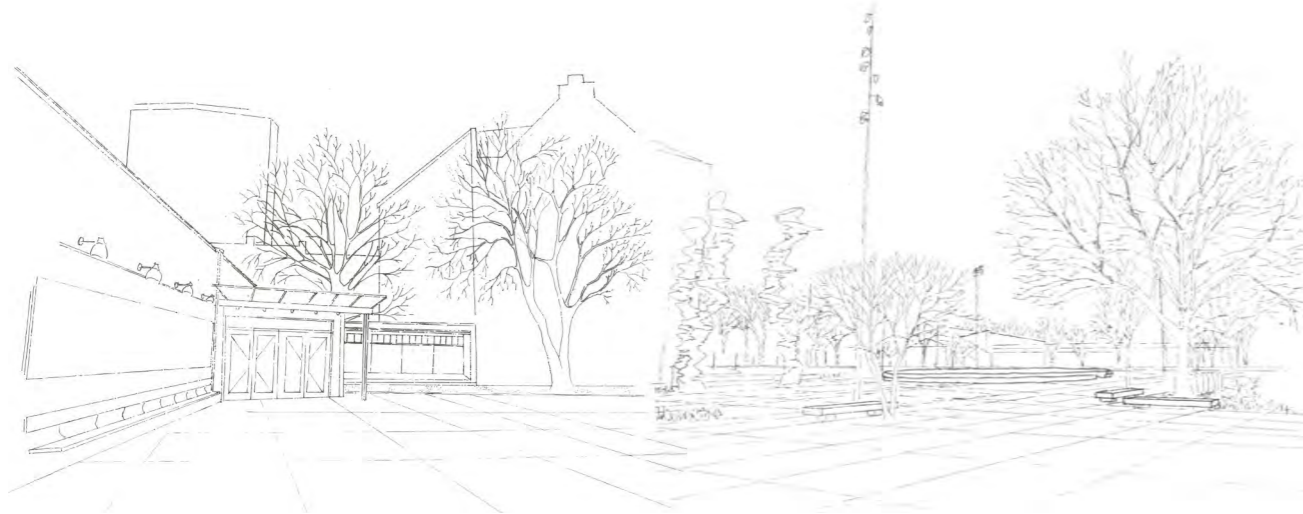
En stig i Magistratparken, den leder till torget.

Längst med Magistratparken bredvid lekplatsen finns två cylindrar som pryds av klät-
terväxter. Vägen leder till torget.

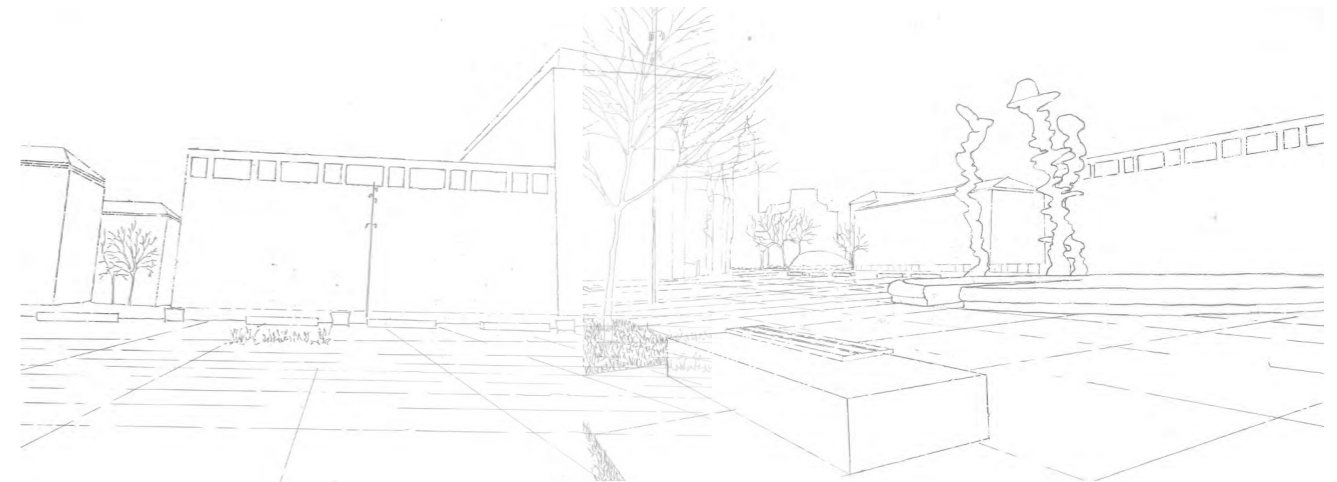
Därefter uppenbarar sig Kilen som erbjuder utsikt mot Triangeln och
St. Johanneskyrkan.

Längre in i Kilen. Bänkarna löper längst med cykelvägen och husfasaden.

Bänken vid Konsthallens entré uppenbarar sig lite längre fram.

Den centrala öppna ytan breder ut sig i motsatt riktning: bilden blickar mot Svampen,
(syren)trädet syns i förgrunden, statyerna skymtas.

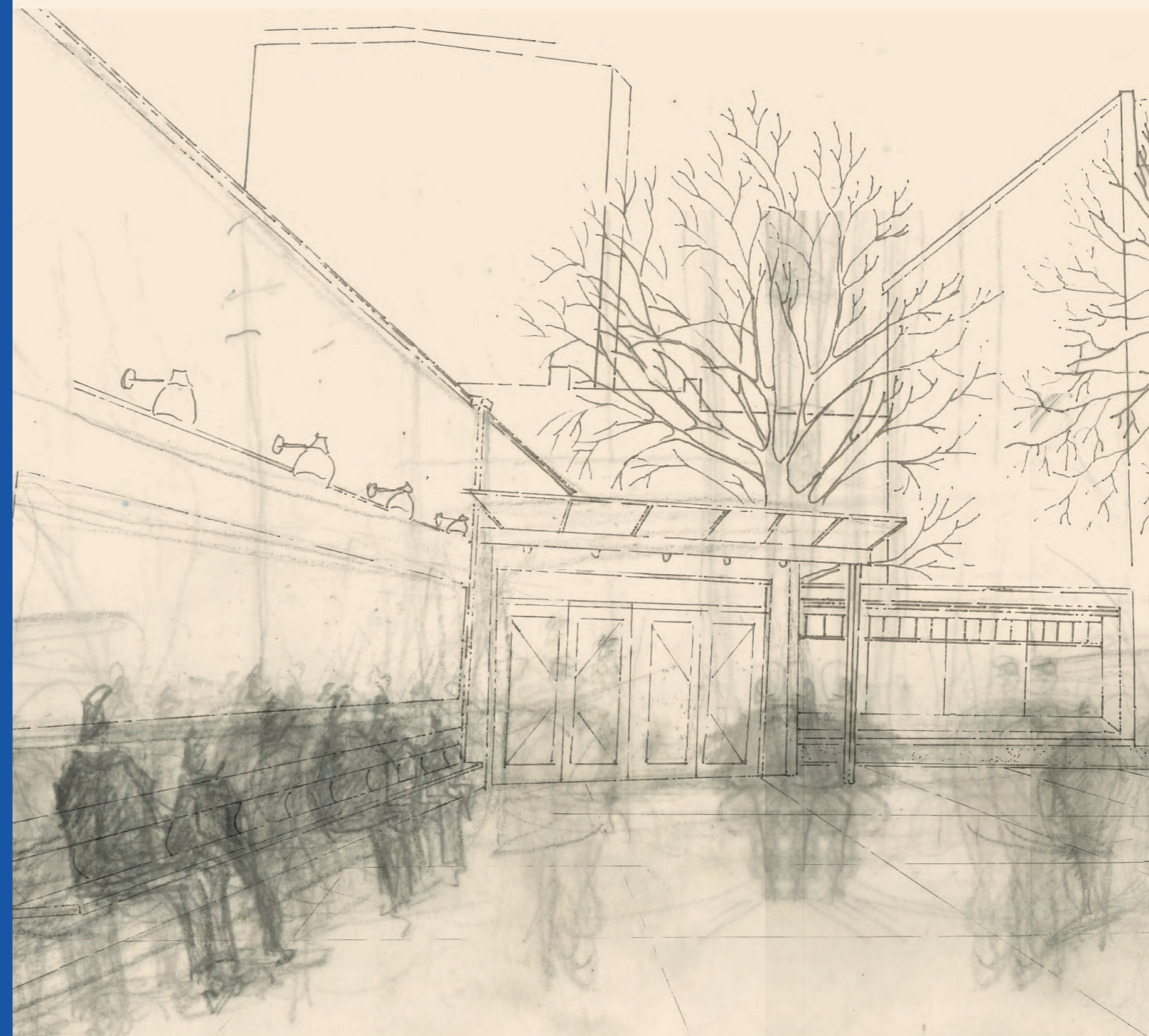
Annars är ytan öppen, ett enhetligt betonggolvsammanbinder den.

Lite närmre Svampen, den omgärdas av bänkar och ger en utblick över torget.

Kapitel 6. Täta rytmiska beskrivningar

I detta kapitel presenteras mina täta rytmiska beskrivningar. Jag har valt att kategorisera dem utefter mina intryck från vardagslandskapet. Varje nytt intryck utgår från ett nytt perspektiv som belyser en ny rytmiskt aspekt från platsen. Intryck 1 berör vardagssamtalens rytm, intryck 2 (artefakterna) och intryck 3 (avtrycken) berör de spår som efterlämnas i landskapet, intryck 4 adresserar djurlivet, intryck 5 beskriver hur platsens yta präglas av förhandlingar, intryck 6 beskriver dagarnas struktur, intryck 7 redogör för hur våra gester är sammanbundet med våra inre rytmer, intryck 8 erbjuder en inblick i platsens flöden, intryck 9 beskriver hur vädret interagerar med människan och rummet, intryck 10 berör de rytmiska avbrotten och intryck 11 åldrandet. Tillsammans bildar de olika perspektiven ett lapptäcke av vardagliga, rytmiska intryck baserat på mina upplevelser och förnimmelser.

Intryck 1: Vardagssamtalen

Scen: Bänken vid konsthallens entré. Människorna samtalar, samtalen byter ut varandra, rummet består men förändras lite hela tiden. Samtalen hänger kvar i luften en liten stund. Överlappningar mellan vardagslivet.

• *Hon berättar för mig att alla gillar bänken, om fiskmåsar och om människorna som är här dagligen. När jag ska gå säger hon "ta hand om dig, jag tror det kommer börjar regna".* (Bänken vid konsthallens entré. Mars 2024.) • *Kvinnan vänder sig till mamman som sitter bredvid henne, konstaterar att det är kallt utan solen.* (Bänken vid konsthallens entré. April 2024.) • *De är mammalediga: tänder som växer, bebisar som bråkar, bebisar som gråter, bristen på sömn.* (Bänken vid konsthallens entré. Mars 2024.) • *När det blev tyst mellan dem nämnde kvinnan statyerna på torget. "ja men jag gillar dem nog ändå"²* (Bänken vid konsthallens entré. Mars 2024.) • *I skydd under taket utanför konsthallens entré skvallrar två äldre damer.* (Bänken vid konsthallens entré. Mars 2024.) • *Ytterligare två äldre damer som kommer ut från konsthallen: "vi behöver inte känna oss jagade av något"* (Bänken vid konsthallens entré. Mars 2024.) • *Två kollegor som snart ställer sig upp för att det är för kallt. De är på lunch. De klagar över jobbet och bokar in en aw.* (Bänken vid konsthallens entré. April 2024.) • *En grupp arbetare passerar: "tar vi den korta promenaden idag?" "ja det kan vi göra". Sen är de borta.* (Svampen. April 2024.) • *En äldre dam suckar djupt, pratar med sig själv.* (Bänken vid konsthallens entré. Mars 2024.) •

Om du vill engagera dig i ett vardagssamtal eller enbart lyssna till någon annans, då vill jag föreslå att du sätter dig på bänken vid konsthallens entré. Här byter samtalen av varandra. Bänken är bekväm, dess trä är slätt, ryggstödet har en bra vinkel, du har konsthallens vägg i ryggen innebärande att du i lugn och ro kan blicka ut över den öppna ytan som tycks vara ett bra samtalsämne för bänksittarna. Framför allt värms bänken snabbt upp av solen, solen gör bänken sällskap under hela dagen. När det blåser och är kallt är bänken ändå en dräglig plats att befinna sig på. Bänken är placerad långt ifrån vägarnas buller och ofta är det lä på platsen, människans röst överröstas således inte av bilarna eller av vinden.

På bänken har jag pratat men främst lyssnat. Jag har hört hur samtliga röster flyter samman och bildar ett distinkt men subtilt mumlande, likt bakgrundssångare eller en kör eller ett fågelkvitter. Samtalen interagerar med varandra ofta i ett harmoniskt samspel. Vissa talar långsamt, andra snabbt, somliga pratar med sig själv, många pratar med en kompis, några talar med en främling. De flesta talar i samma tonläge, inte för högt och inte för lågt. De talar på olika språk. Med olika rytmer. Tillsammans utgör ljudet av samtalen en tydlig rytm som genererar en känslan av att vara i samklang med andra, trots att man sitter ensam. Ibland avbryts dock samtalen: kanske av en skateboard som bullrar, ett barn som skriker eller en hund som skäller.

Rytmen från vardagssamtalen låter högre när det är vackert väder, under lunchtider och helgdagar. Den låter lägre när det är mulet och under morgontimmarna då skuggan sträcker sig över bänken. Ljudets rytmiska intensitet är med andra ord beroende av en rad olika yttre faktorer som sträcker sig från naturens cykliska processer till samhällets linjära. Den är också beroende av de rytmer som dominerar omgivningen: Hur mycket hörs trafiken? Hur mycket påverkas platsen av vinden?

Samtalen bär i sin tur på en repetition, samma element i rummet kommenteras ofta: statyerna, skejtarna och svampen är exempel på vanligt förekommande samtalsämnen. Rummets utformning hjälper folk att initiera konversationer med vänner och med främlingar, det fyller upp tomrummen i konversationerna och bidrar till samtalens återupprepande karaktär.

Samtalen brukar intensifieras precis under taket till konsthallens entré av människor som varit inne på konsthallen men som nu måste gå skilda vägar. Platens rumsligheter fångar upp samtalen och genererar en ljudrytm, denna ljudrytm påverkar i sin tur upplevelsen av rummet. Här börjar ett rytmiskt nätverk uppbyggas där rummets materialiteter och utformning spelar en avgörande roll. De blir rytmiska aktörer som förstärker vardagssamtalen.

En av de huvudsakliga materiella rytmiska aktörerna är just bänken utanför konsthallens entré, bänken som samlar oss alla på en begränsad yta, som får folk att stanna upp ett slag innan de går vidare för att därefter ersättas av någon annan. Den ger plats för vardagssamtalen, samlar upp dem i rummet en liten stund istället för att låta dem passera. Den tillåter oss att komma i kontakt med varandras vardagsrytmer: jag kan höra hur pappan med barnet snart ska gå och äta, hur mammaledigheten snart upphör, hur man måste upp klockan 08.00 dagen efter, hur man är en konstintresserad turist. Bänken blir en plats där människan kan diskutera sin vardag, sina rutiner, sina barn, sina arbeten eller icke-arbeten. En plats för möten mellan olika människors vardagsliv och de rytmer som utgör det.

Det är klart att det finns andra platser för vardagssamtal men de är inte lika framträdande. Jag har suttit vid Svampen, vid platsens in och utlopp, jag har rört mig genom Magistratparken, förbi lekplatsen men ingen av platserna mäter sig med konsthallens entré när det kommer till vardagssamtalen. Antingen är trafiken för högljudd, eller så är bänkarna för små, eller så blåser det för mycket eller så domineras platsen av rörelser och flöden som gör att det olika samtalen inte beblandas med varandra. Andra rytmiska uttryck dominerar. Självklart kan man höra fragment av samtal från förbipasserande men bänken utanför konsthallens entré

utmärker sig då det är en plats där vardagssamtalen och dess inneboende rytmer så tydligt flyter in i varandra och bildar ett harmoniskt, nästintill ett eurytmiskt samspel.

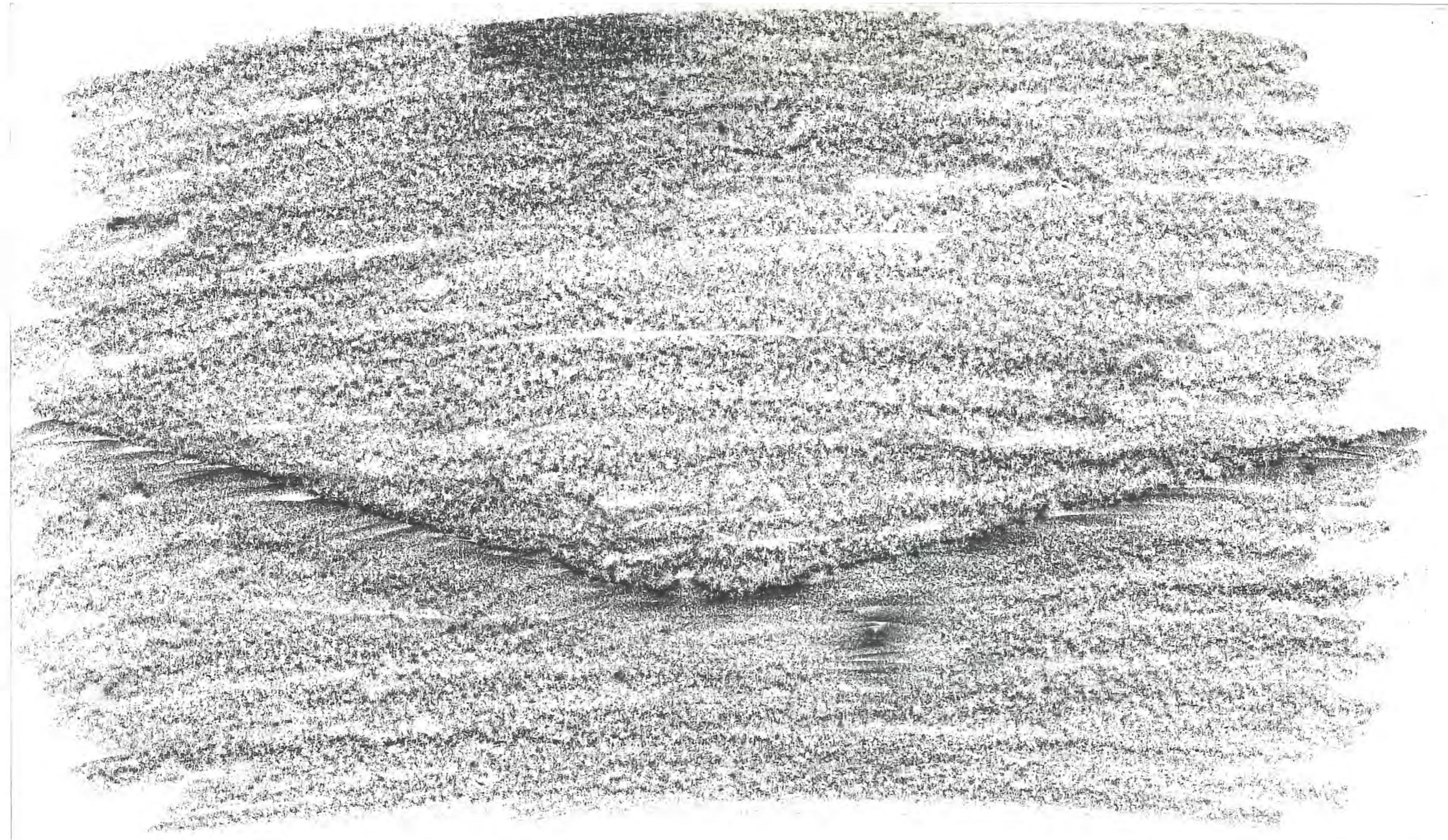
Vardagssamtalen genererar med andra ord en tydlig rytm i det offentliga rummet, ett rytmiskt mumlande (en ljudrytm) samtidigt som samtalens karaktär ofta formas av samhällets linjära rutiner som strukturerar det vardagsliv som ofta diskuteras. Allt under naturens regi. Samtalen stötts i sin tur av olika materiella rytmiska aktörer (exempelvis bänken och taket till konsthallens entré) som samlar upp vardagssamtalen och dess rytm. Platens utformning och utsmyckning innebär också att vardagssamtalen ofta får en liknande, upprepande karaktär. Samma saker kommenteras men av olika människor under dagarnas gång. Vardagssamtalen skapar överlagringar mellan olika människors vardagsliv, deras rutiner, upplevelser.

Intryck 2: Avtrycken

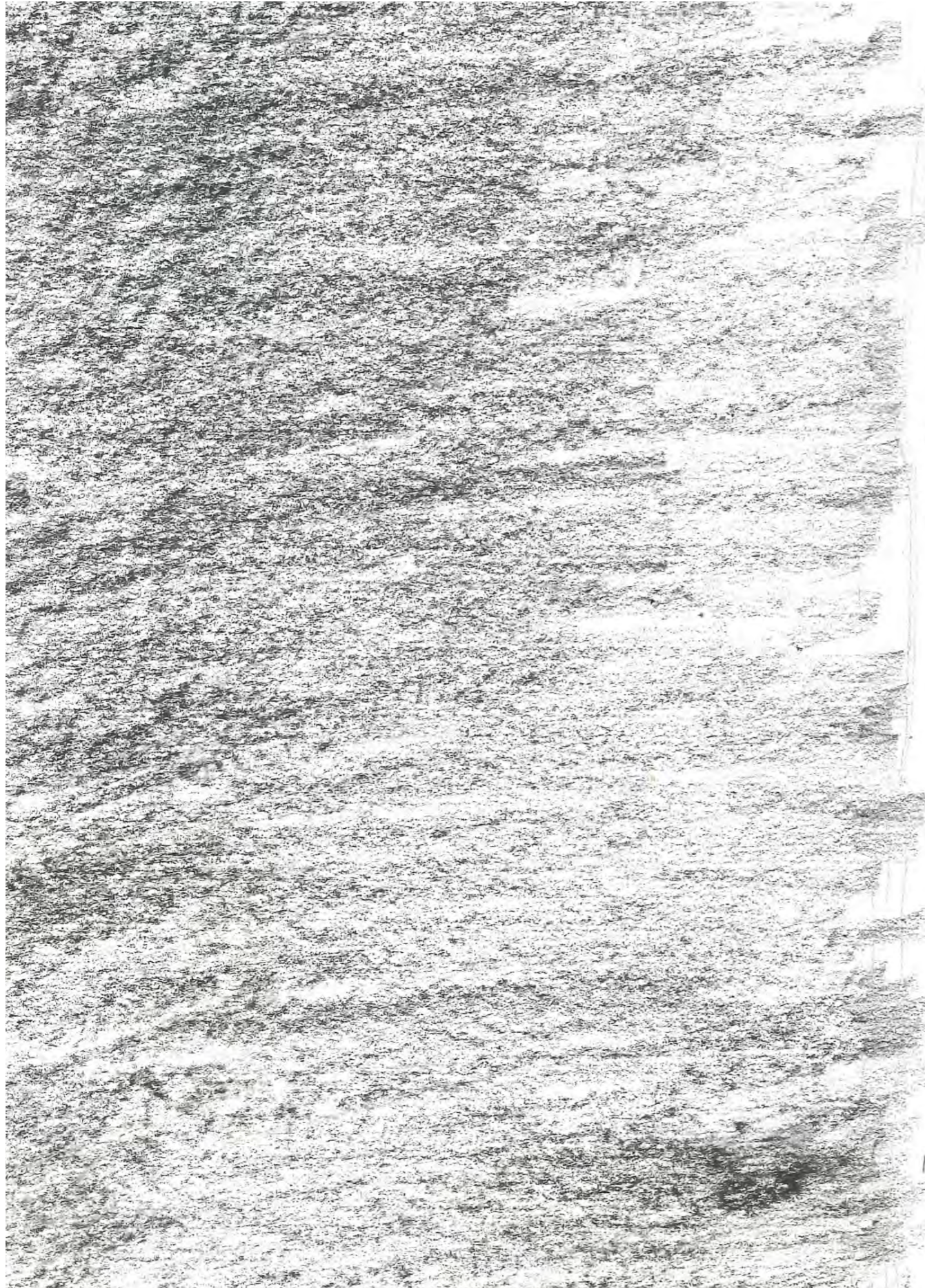
Det går att avläsa rytmer i platsens ytor, i bänkarna, i väggarna, i marken. Ytorna har avtryck, spår från vardagen. Avtrycken är ofta uppkomna ur rytmer. Från naturen, från människan. En rad olika processer som hela tiden gnager på ytorna. Jag har under min tid på platsen samlat på dessa avtryck. Avtrycken vittnar om de processer som formar platsen men de vittnar också om hur det känns att befinna sig på den. Det är min förhoppning att de, utöver att kommunicera platsens rytmiska uttryck, också kan placera läsaren i den kontext som mina observationer har utförts. Det är min förhoppning att avtrycken kan vittna om hur det känns att sitta på bänken vid konsthallens entré vars trä bär på naturens mönster (se bild till höger), hur tuggat

tuggummin har fastnat på kanten till Svampen, hur skateboarden gång på gång har nött ner marken under en av de många bänkarna på platsen. Avtrycken kommunicerar hur upplevelsen av platsens materialiteter formas av rytmiska interaktioner. Tingen, materialen förändras hela tiden och får fortsatt liv genom interaktionen med människans, samhällets och naturens rytmer. Upprepningarna vitaliserar platsen, förändrar den. Platsen formas och omformas hela tiden genom dessa rytmer. Skapar en koppling mellan människan och miljön. Den tillskrivs identitet? Patina? Kanske karaktär? Här följer ett anta rytmiska avtryck som ger en liten inblick i denna process.

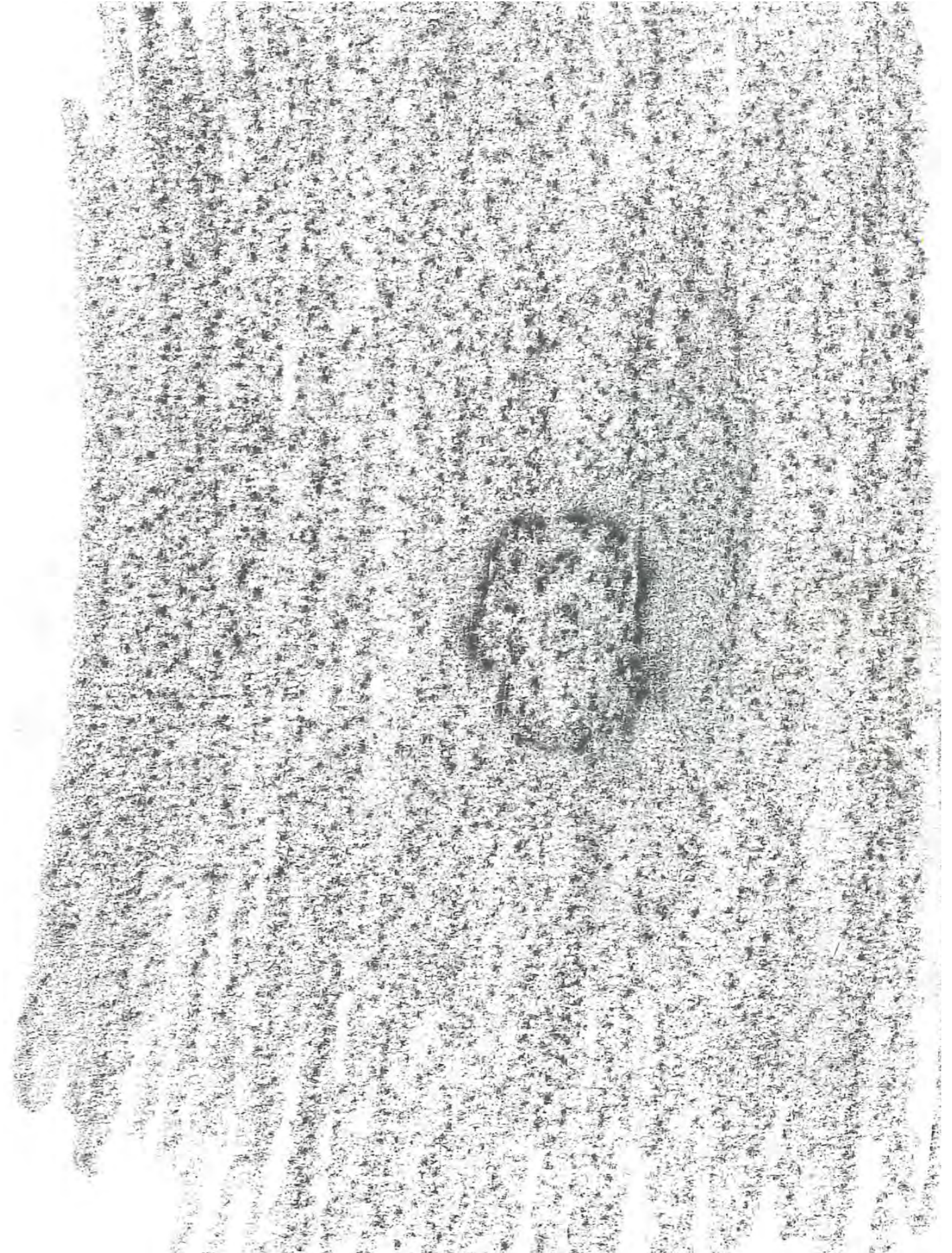

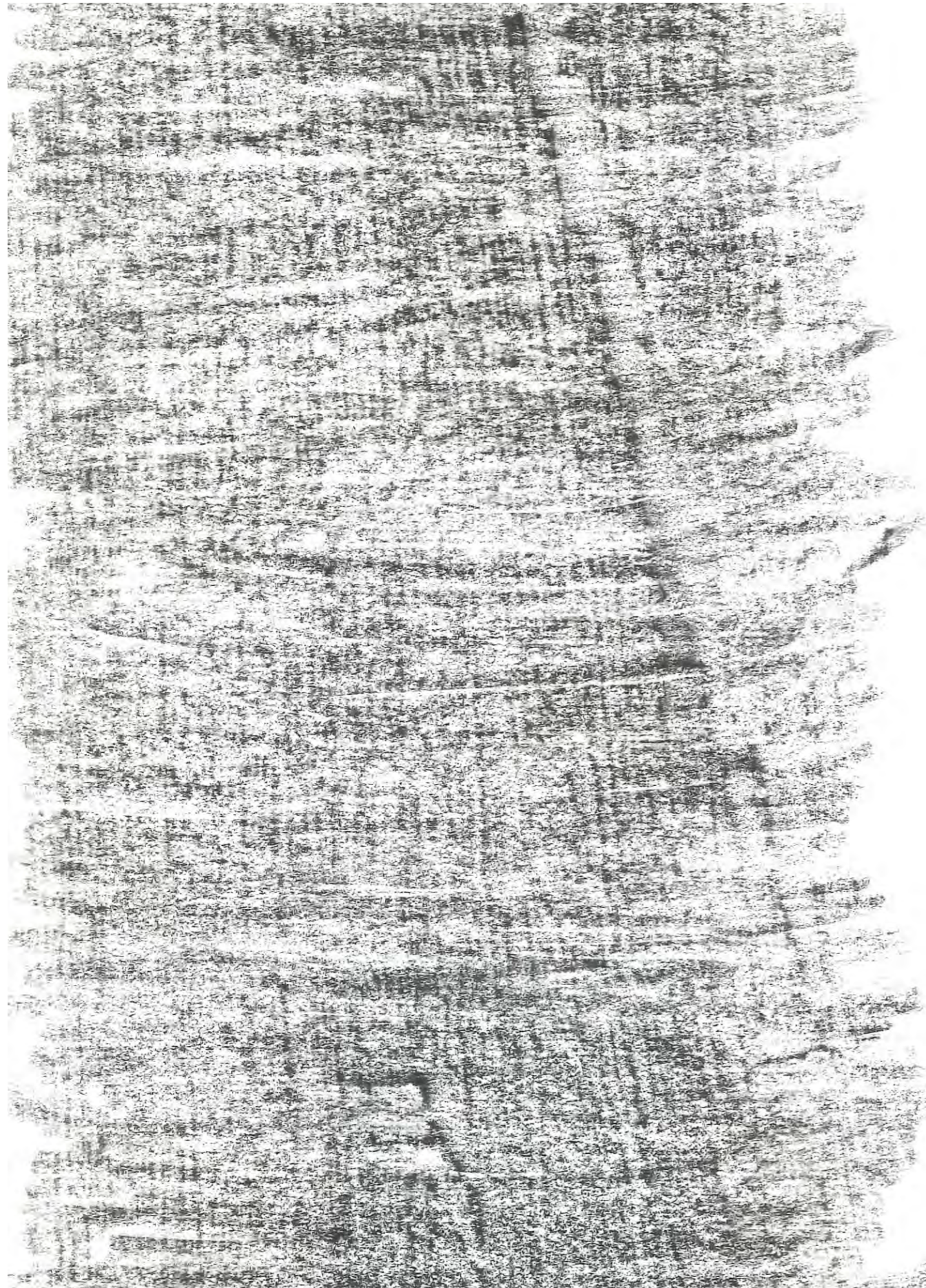
Avtryck från Svampen. Avtrycket visar markmaterialets mönster. Det går även att skymta hur ytan är nednött.

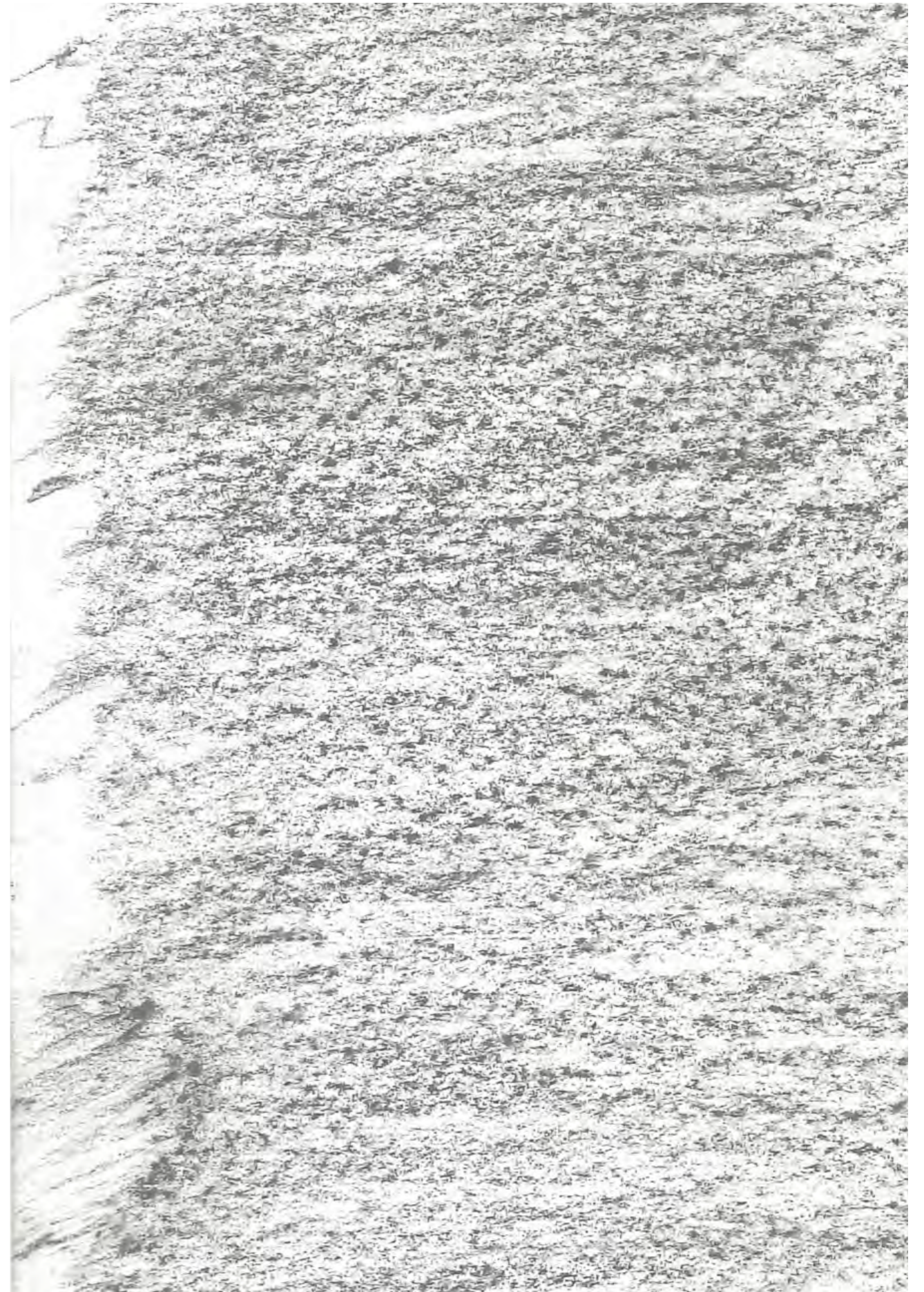
Avtryck från marken under Svampen. Markmaterialet, slätt men ändå skrovligt. Ett tuggumi avtecknar sig i det nedre högra hörnet.

Avtryck från Svampens sida. Ytan har övergått i en ljus cementblandning. Ett tuggumi avtecknar sig mot ytan.

Avtryck från en av bänkarna vid Svampen. Avtrycket visar bänkens träsis. Det går att ana hur bänken bär på flisor och sprickor.

Avtryck från en av torgets stenbänkar. Bänken har en flisa, ett spår från platsens rytmiska vardag.

Avtryck från en av bänkarna vid Svampen. Avtrycket visar bänkens armstöd. Det finns avvikelser i den släta ytan. Avvikelsema är avtryck från graffitin som pryder armstödet.

Artefakt 1: Rester från skateboard-kullager.

Artefakt 1. Skateboardresterna

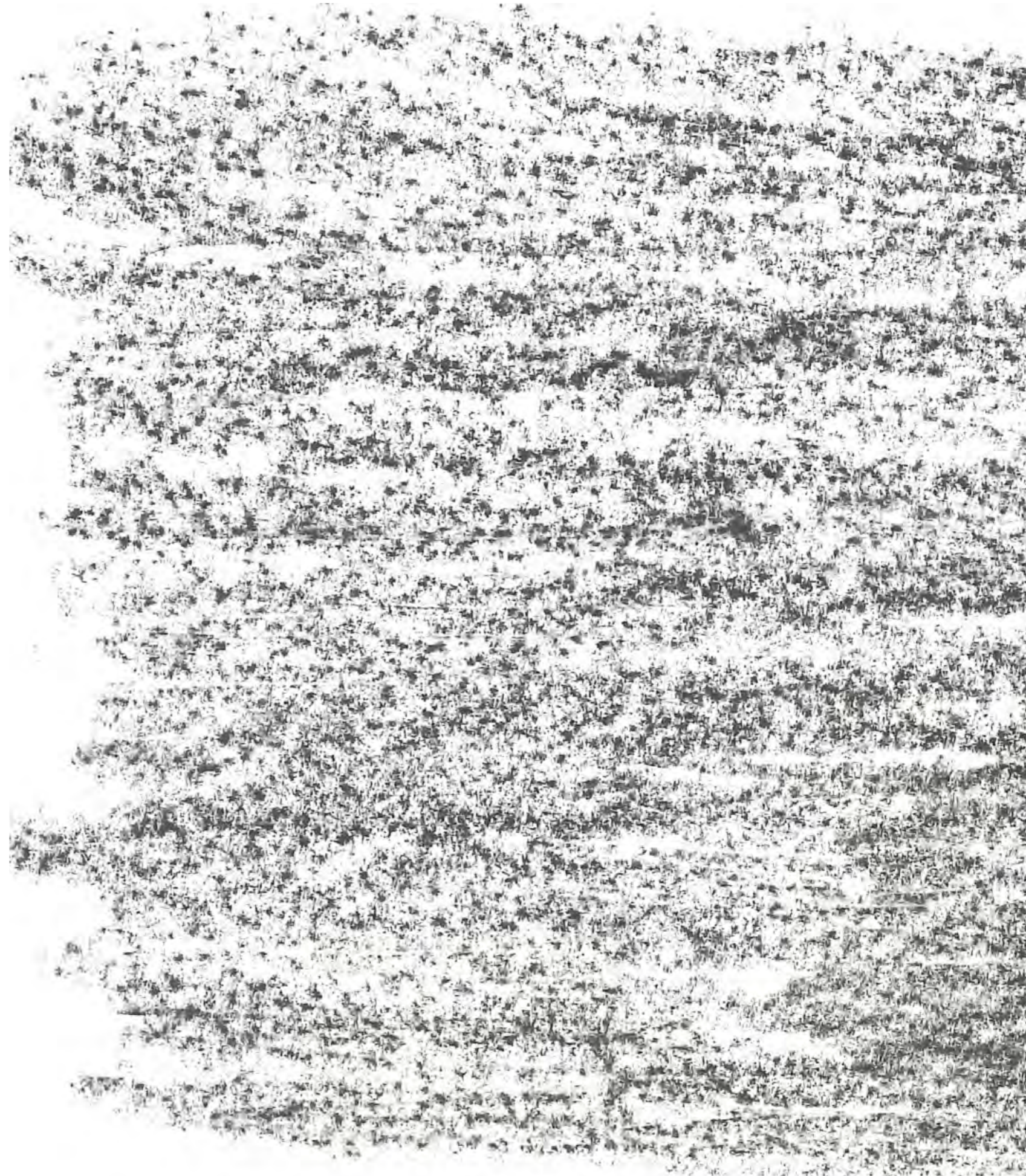
Efterlämnade delar från en söndrig skateboard

Hittad på svampen, april 2024.

Vid kanten till Svampen, mot dess markmaterial avtecknades sig resterna från ett kullager till en skateboard. En symbol för en arytm, en skateboard som plötsligt blir defekt och inte längre kan fungera som den ska. En rytm som upphör men som troligtvis snart återupptas igen. Nya brädor köps, konsumeras på platsen, går sönder på platsen. Så här fortsätter det med en intensitet som blir allt starkare i takt med vårens intåg. Artefakten relaterar därmed till produktion och konsumtion, till samhällets linjära rytmer men också till årstidernas skiftningar som intensifierar bruket av platsen. Olika sfärer som går in i varandra, som är beroende av varandra. Artefakten, det den symboliserar, blir en rytmisk aktör, en liten del av ett rytmiskt händelseförlopp som kommer att placera en ny skateboard på Svampen inom kort. Samtidigt bär artefakterna på fler dimensioner. Det finns en kulturell rytm inneboende i resterna från skateboarden. Ett ut-

ryck för en gruppidentitet bärandes på sina egna gester och beteenden. Ett kvitto på vilken brukargrupp som ofta dominerar Svampen. Kopplingen mellan artefakt, brukare och rum är framträdande. De utgör tillsammans ett rytmiskt nätverk.

Artefakterna låg på Svampen och därmed betonades Svampen som en rytmisk aktör. Svampen stöttar skejtarnas rytm. Det är ett samspel mellan rummets utformning (en statisk rytmisk aktör), människan som befinner sig i rörelse (en dynamisk rytmisk aktör), samt en skejtboard (ett rytmiskt objekt) som tillsammans formar platsens uttryck, material och atmosfär. Den rumsliga utformningen stöttar skejtarnas rytm, välkomnar den, efterlämnar artefakter.

Avtryck från Svampen, platsen där jag fann artefakten.

Artefakt 2. Lappen

En lapp som informerade om ett event på en bar.

Hittad i (syren)trädet, mars 2024

Det hängde en lapp i ett träd som jag trodde var en syren (se s. 42-45 för rumsligt sammanhang). Lappen gjorde reklam för ett event på en bar i närheten. Jag hittade liknande lappar på andra delar av torget och i andra delar av Malmö. Lapparna var lika varandra men inte identiska då de var handgjorda. Lapparna bidrog med en igenkänningsfaktor, en rytmik då jag färdades genom torget, genom staden.

Lapparna skapade en koppling mellan olika rum i vardagen, där konsthallstorgets rytmer mötte barens öppettider och sociala samvaro. Här blandades med andra ord platsens och barens rytmer och flöden. När lappen samspekar med (syren)trädet, torgets utformning och barens öppettider skapas potential för rytmiska överlappningar. Människan, rummet och artefakten utgör ett rytmiskt nätverk där artefakten blir en viktig rytmisk aktör.

Artefakten bar dessutom på potential att generera nya rytmer på Konsthallstorget: folk stannar upp, ändrar sitt rörelsemönster, läser lappen och kanske bestämmer sig för att besöka eventet på baren. Med små ingrepp kan platsens rytmiska uttryck förändras samtidigt som nya rytmiska nätverk uppkommer som sammankopplar olika rum och människor. I denna process blir rummet och platsen viktig då den skapar utrymme för ett subtilt platskapande som möjliggör att vardagslivets olika sfärer kan överlappa.

Artefakt 3. Tågbiljetterna

Tågbiljetter från Skånetrafiken, Lissabon & Köpenhamn

Samtliga hittade vid Svampen, mars-april 2024

Jag har hittat tre tågbiljetter. En från Skånetrafiken, en från Lissabon och en från Köpenhamn. Platsens räckvidd är större än vad man först tror och dess rytmiska uttryck relaterar till en rad olika bakgrundssystem som kanske inte är uppenbara vid en första anblick. Biljetterna relaterar till tidtabeller, till samhällets rytmer som förflyttar människor från en plats till en annan. De lokala rytmerna bör därför inte separeras från de

nationella, från de globala. När jag observerar konsthallstorgets rytmer observerar jag därför också indirekt de rytmer som formar staden, landet och världen.

Platsens karaktär formas av tidtabellernas linjära repetitioner som placerar människor från olika delar av världen på platsen, byter ut dem. Under min tid på Konsthallstorget har jag bevittnat detta: hur resväskor kontinuerligt färdas över de ljusa betonggolvet, hur människor sitter av tid till nästa avgång. Kollektivtrafikens rytm påverkar platsen, fyller den och tömmer den på människor från olika delar av världen om vartannat. Konsthallstorget blir en nod i vardagen. Biljetterna vittnar om denna process. De har haft en betydande rytmisk roll en gång i tiden, en avgörande del i ett rytmiskt system som förflyttar människor från en plats till en annan, mellan vardagens olika noder. En liten rytmisk men avgörande aktör som på många sätt är central för vardagen. Biljetterna utgör en länk mellan vardagens olika sfärer, möjliggör förflyttning. När jag fann biljetterna hade deras rytmiska roll förbrukats men de betonar likväl att Konsthallstorget, likt biljetterna, har en roll att spela i vardagens förflyttning.

Artefakt 4. Tidningen

Allers-tidning Nr42, 10 oktober 2023

Hittad på bänken vid konsthallens entré, mars 2024

Tidningen låg på bänken vid konsthallens entré. Denna dag var platsen lugn, det går att utläsa från mina fältanteckningar.

”Det är lugnt idag. Platsen ligger öde för en sekund. Det känns som att platsen tar ett andetag idag, laddar om. Jag sitter på den långa bänken vid konsthallens entré.”

(Fältanteckning från bänken vid konsthallens entré, mars 2024.)

Bredvid mig låg tidningen, ett nummer från oktober 2023.³ På framsidan står det ’festliga rätter med karré, filé & kotlett.’. På baksidan av tidningen är mottagarens namn och adress överstruken. Det finns 49 kryss och sudokun i tidningen, inte ett enda är påbör-

Artefakt 3: Tågbiljetter funna på platsen.

jat. Tidningen har förflyttats från ett rum i vardagen till ett annat: från tidningsredaktionen, till posten, till mottagaren, till bänken vid konsthallens entré. Alla bärande på en egen rytm men samtidigt beroende av samma.

Tidningens rytm ligger i dess återkommande karaktär, ett nytt nummer varje vecka, följetonger, veckohoroskop och lösningar till föregående kryss och sudokun. Tidningen återkommer i ett linjärt tidsintervall men antar aldrig samma identiska skepnad. Den bidrar med en familjär rytm till veckans återupprepning.

Någonstans på vägen under denna lugna dag hamnade tidningen på bänken utanför konsthallens entré. Någon har varit ute och rört sig, pausat på bänken, satt sig ner för att läsa⁴ för att därefter gå vidare. Detta vill jag klassa som ett rytmiskt agerande tätt sammanvävt med vardagens rutiner. Tidningen som lämnas kvar har rytmisk potential, det vill säga att den kan fungera som ett objekt som kan ge upphov till nya rytmer i rummet. Kanske sätter fler människor sig på bänken för att läsa

den, eller så hittas den av mig, eller så städas den bort av en skötselarbetare eller en lokalvårdare.

Det är inte enbart tidningen i sig eller personen/personerna bakom den som står för dess rytmiska uttryck. Rytmen är också beroende av rummets utformning. Bänken har blivit ett stopp i någon rörelse, erbjudit en plats för avkoppling, en plats för läsning. Någon har uppehållits i det offentliga rummet sittandes på bänken med en Allers-tidning i handen. Tidningen är med andra ord kopplad till ett rytmiskt nätverk. Den är uppkommen ur produktionens linjära rytm och är tätt sammanvävd med kalenderårets struktur. Den är även en del av någons rutin, troligtvis relaterad till fritid och avkoppling. Tidningen har också genererat potential för nya rytmer i rummet då den blivit kvarglömd. Detta har skett i dialog med rummet och dess utformning som har skapat ett utrymme för denna vardagsrutin.

Intryck 4: Djurlivet

*“Solen kom och gick och fisk-
måsarerna skrek i symfoni med den.
Det är inte bara vi som gillar solen,
fiskmåsarerna också konstaterar vi.”⁵*

(Fältanteckning från en av de första vårdagarna, mars 2024.)

⁵Om sommaren och våren dyker de efter mat. Hotar, spejandes i himlen får jag reda på.

“Fiskmåsarernas eko.”

(Fältanteckning från cylindrarna, april 2024)

*“Det lukar mat igen.
Fiskmåsar igen.”*

(Fältanteckning från cylindrarna, april 2024)

Att tala om djurlivet. Det känns komplext. Jag ser inte ens hälften av det, allt det som gömmer sig nere i jorden: maskarna, bakterierna, nematoderna men jag ser växterna, träden och dess löv som i höst ska brytas ner för att omvandlas till ny näring. Allt beroende av naturens cirkulära processer. Alla beroende av varandra. Så visst är de närvarande, visst bör de nämnas och visst har de stor påverkan på detta vardagslandskap vars träd och växter år efter år bildar nya knoppar och blad. Växterna och jorddjuren skapar en rytm som spelar en avgörande roll för platsens uttryck. Träden och växterna formar rummet och skapar lekutrymmen för barnen, erbjuder skugga under varma sommarkvarnar och körsbärsblomster under påsk. De hjälper oss att uppleva årstidernas skiftningar, komma närmre naturens processer i den urbana miljön. Jorddjuren har en avgörande roll att spela. Jorddjurens processer

som ofta är överröstade av mer högljudda rytmer bör därför inte försummas. De är högst närvarande men du ser dem enbart genom att betrakta dess symbiotiska förhållande till sin omgivning.

Annars domineras djurlivet av fåglarna. Men de befinner sig främst i symbios (eller i konflikt) med människan. De äter våra rester och dyker efter våra luncher. Bygger bon på platser som kan tyckas högst olämpliga. När vi äter lunch gör fåglarna också det. Deras rytmer är en reflektion av oss. Vårt levnadsätt, våra rutiner. Fåglarna som vid en första anblick tycks relatera till naturens cykliska processer blir istället linjära när de samspelar med de samhällsliga rytmer som strukturerar människans dagar. Det finns ingen poäng i att separera de två perspektiven, de är tätt inneställda i varandra.

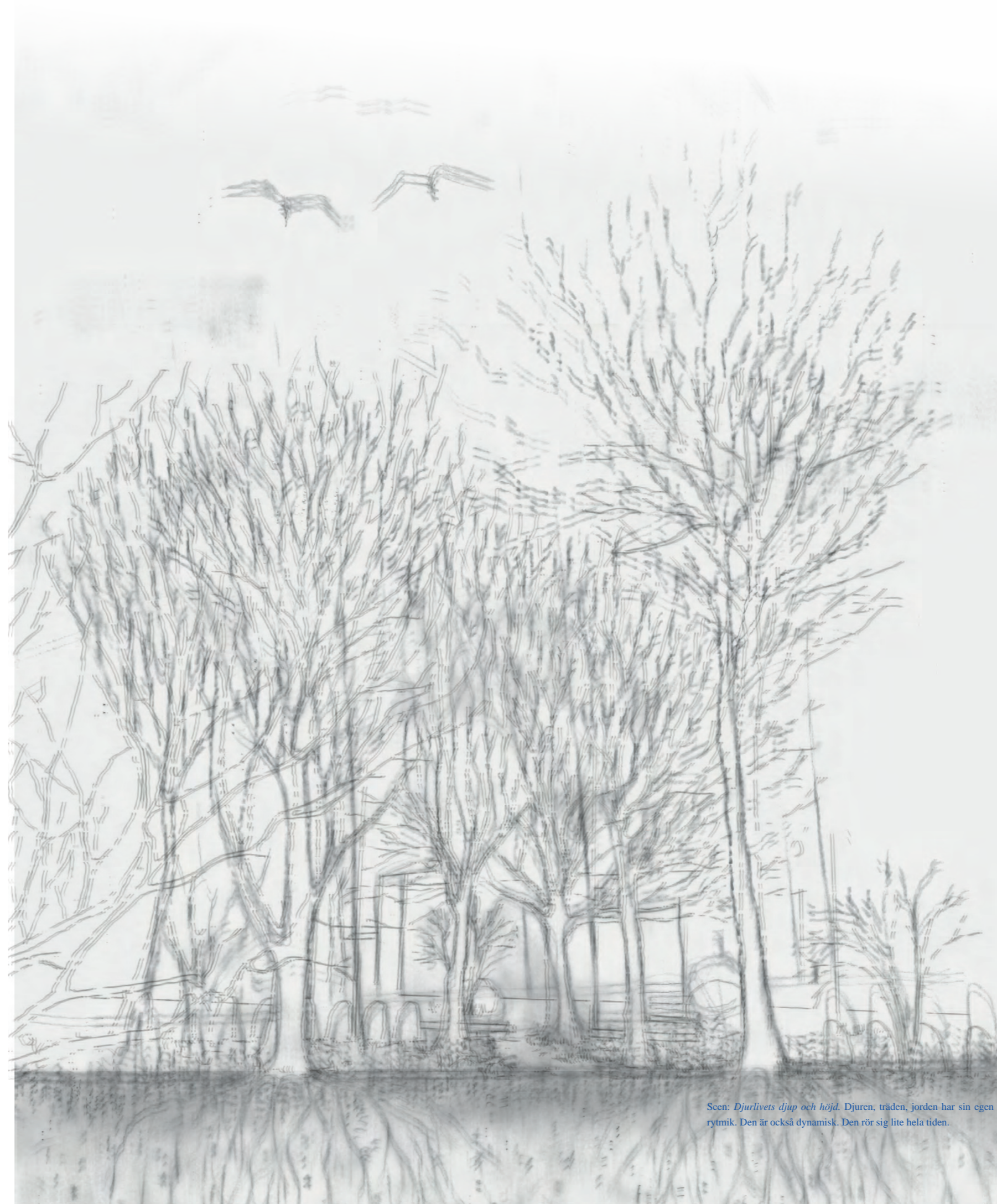
*“Platsen är skräpiga idag. En halvöten baguette,
den ser vidrig ut. Fiskmåsen äter glupskt.”*

(Fältanteckning från bänken vid konsthallens entré, mars 2024)

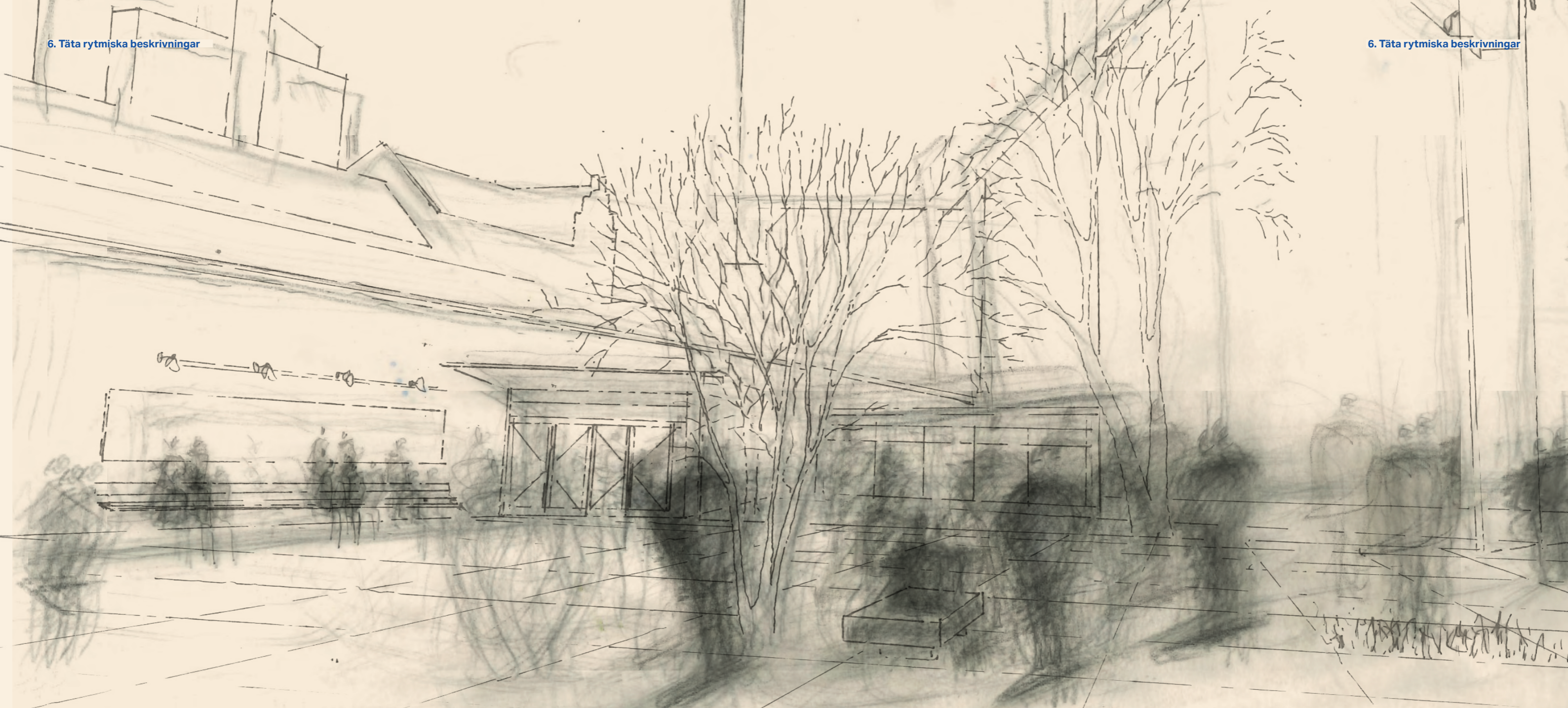

Fåglarna bidrar till platsupplevelsen. Fiskmåsarerna som försöker sno mat från människan och vars närvaro intensifieras med våren och med lunchtiderna. Duvorna som är mindre kalkylerande, möjligtvis lite påträngande men som för övrigt bara hoppas på det bästa, dricker lite ur fontänen mitt på torget som sattes på i slutet av april. Kajorna som håller mig sällskap. Ur ett rytmiskt perspektiv samspelar fåglarna både med naturens processer och med människans rutiner. När dessa två perspektiv samspelar genereras ett tydligt ljud på platsen som bidrar till dess rytmiska karaktär. Fiskmåsarernas skrikande, duvornas gurglande, kajornas krackande. Ljuden ekar genom rummet och blir starkare om en bit mat ligger på marken, när fontänen mitt på torget sätts på för säsongen eller när något skrämmer alla fåglar samtidigt. Hela tiden i samspel både med sina egna kroppsliga rytmer och

med människan och hennes rutiner. Jag kan dock inte bestämma mig för hur samspelet ser ut. Är det arytiskt eller eurytmiskt? Är det en dissonans eller en harmoni? Eller är det helt enkelt en rad olika typer av rytmer, en polyrytmik, som ibland skaver och ibland är friktionslös?

Scen: Djurlivets djup och höjd. Djuren, träden, jorden har sin egen rytmik. Den är också dynamisk. Den rör sig lite hela tiden.

Intryck 5: Förhandlingarna

Hela tiden förhandlar människorna om platsens yta och ytan lämnar utrymme för förhandlingarna. Platsens yta är stor nog för att främja en rad olika typer av rytmiska uttryck men tillräckligt liten för att de olika uttrycken stundtals ska hamna i konflikt med varandra. Detta bidrar till platsens dynamik. Ofta uppkommer konflikterna när olika typer av rytmiska uttryck vill manifesteras på samma strukturer i rummet. Detta ger den enskilda rytmen ett arytmskts uttryck, en avvikelse men genom förhandlingar och kompromisser kan arytmin omsättas i ett komplext polyrytmiskt samspel där människor ger och tar. Man gör avkall på sin egen

rytm för ett slag, lämnar utrymme för någon annans, för att därefter ge sig hän till den personliga rytmen igen. Rytmska konflikter är därför inte nödvändigtvis negativa då de sammanför olika människor. De tillåter människor att bekanta sig med varandras skillnader och de genererar i bästa fall möten mellan olika brukargrupper. Det finns dock en annan sida av konflikterna som stundtals framträder. Ögonblick då konflikterna inte omsätts i en förhandling. Här presenterar jag ett antal exempel på hur förhandlingarna kan se ut. De exemplifierar hur olika vardagsrytmer och tempon sammanvävs i det urbana rummet.

Scen1 : Bänken under (syren)trädet. Scenen illustrerar hur bänken ger upphov till en rad olika handlingar, dissonanser uppkommer stundtals (se nästa sida.).

Avtryck som visar vaxet på bänkens sida.

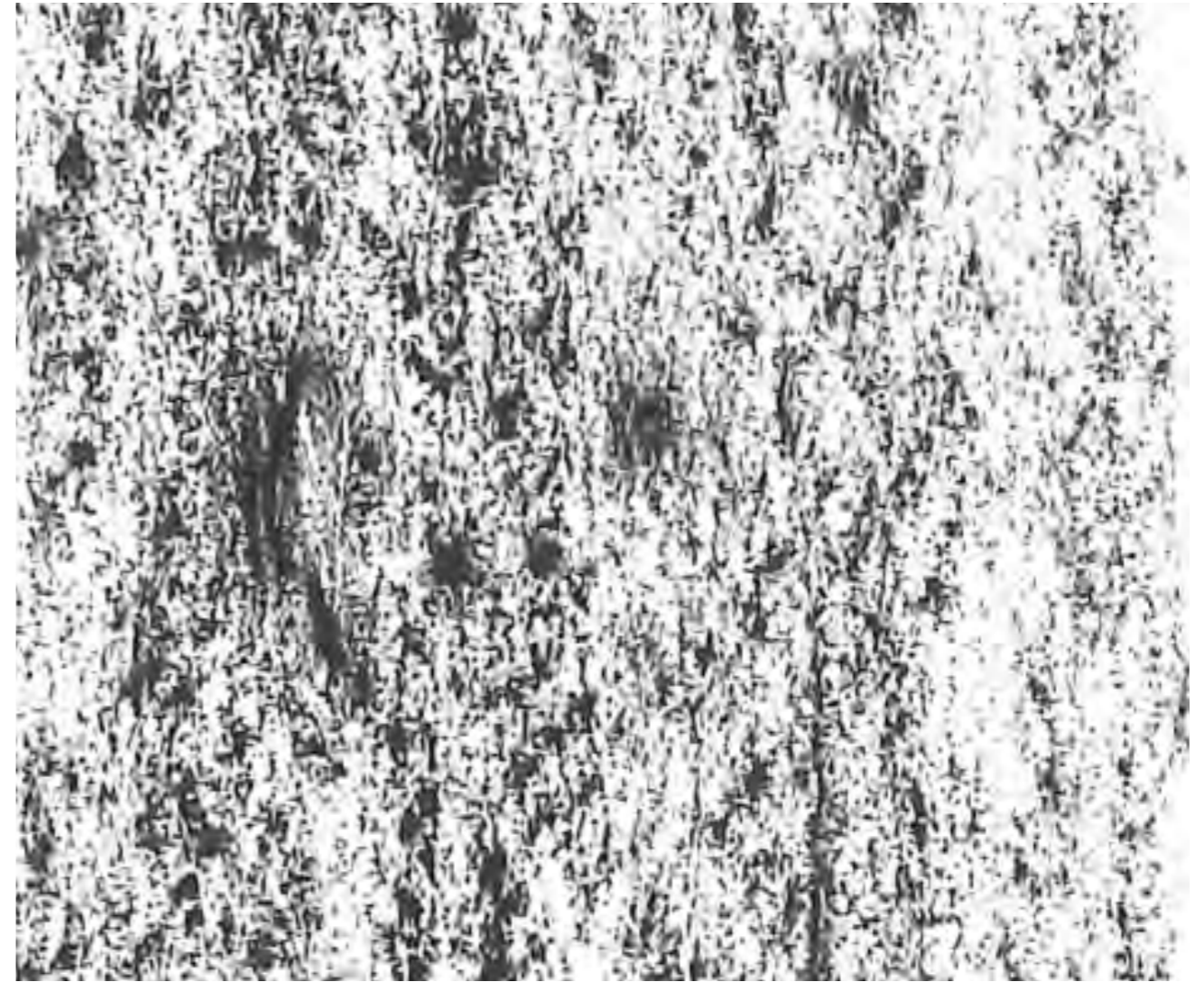
Exempel 1: Bänken under (syren)trädet

Jag trodde att vi kunde betrakta det som en regel. Att bänken mitt på torget under ett träd som jag trodde var en syren men som inte är det, att den bänken var till för skejtarna. Den är vaxad på sidorna och jag svär på att det finns flisor i bänken och ett inristat eko i markplattorna som kan vittna om att jag talar sanning. Bänken är dock mer än så trots att den ofta domineras av en viss brukargrupp.

I slutet av mars satt ett gäng turister på bänken som kanske inte visste hur det låg till. Jag kunde se, höra ljudet från tre gånger fyra hjul. Skejtarna svärmade nästan runt bänken som bin mitt uppe i en flytt. När konsthallen öppnade runt 11-tiden ställde sig turisterna upp och gick in på konsthallen. Det tog inte många

sekunder innan bänken bytte syfte, en metamorfos: den gick från sittplats till utrustning för skejtarna.

Det är inte en ovanlig syn att människor använder bänken som en pausplats innan de går in på konsthallen. Det händer hela tiden. Det är inte heller en ovanlig syn att skejtarna brukar bänken som utrustning. Ibland sker dessa två ageranden samtidigt. Under sådana ögonblick vill två olika typer av rytmiska uttryck sammas om samma struktur i rummet men strukturen kan enbart fostra ett av de rytmiska uttrycken åt gången. Här sker en förhandling. I exemplet ovan dikteras förhandlingen av konsthallens öppettider. Efter klockan 11 skapas en öppning för skejtarna som befunnit sig i bänkens periferi under tiden som turisterna satt på bänken. De har väntat på sin tur, gjort avkall på sin rytm ett litet slag för att sedan släppas fram.

Avtryck som visar risporna i marken under bänken.

Stenbänken under (syren)trädet har påvisat fler exempel på platsens förhandlingar och på hur en struktur i rummet kan påkalla en rad olika typer av användare med olika rytmer. Jag har sett hur människor äter lunch på platsen och att lunchtiden i likhet med konsthallens öppningstider också kan fungera som en rytmisk medlare. Efter lunchtiden när folk har återgått till sina arbeten lämnas mer yta till andra rytmiska uttryck. Samhällets rytmer som strukturerar lunchtider och öppettider prononcerar med andra ord vilket syfte bänken har i stunden.

Stenbänken fostrar en rad olika rytmiska uttryck där platsens användare hela tiden ger och tar, förhandlar och kompromissar. Det finns dock vissa situationer som vittnar om att de rytmiska förhandlingarna inte alltid sker friktionslöst.⁶ Jag har hört förbipasserande

uttrycka att de inte vill sitta på stenbänken under (syren)trädet när skejtarna använder den. Förhandlingarna kan således även resultera i att en viss brukargrupp för stunden måste göra ett avbrott i sitt eget rytmiska uttryck.

Bänken under (syren)trädet är en rytmisk aktör som kan anta olika roller, ingå i olika rytmiska dialoger beroende på brukarens behov och önskemål. Detta innebär att olika vardagliga rytmiska uttryck kan samtala med bänken. Ibland innebär det också att de olika rytmiska uttrycken talar i mun på varandra i vilket en förhandling i bästa fall uppkommer. På så vis främjar bänken de vardagliga uttryckens överlagringar.

⁶“Det är därför ingen sitter där” så har jag hört folk säga.

Scen: Svampens förhandlingar. Svampen kan ingå i flera rytmiska dialoger samtidigt.

Exempel 2: Svampen

Svampen främjar en rad olika rytmer med olika ursprung. Ofta domineras Svampen av skejtare. De befinner sig ofta på platsen under eftermiddagen men inte uteslutande. Troligtvis dikteras deras närvaro av de rytmer som styr vardagslivets struktur, deras arbete och fritid. Rytmerna är individuella och personliga men relaterar till de rytmer som strukturerar vardagen. Skejtarna förhandlar med varandra sinsemellan, de är uppmärksamma på varandra, turas om men deras rumsliga rytmer befinner sig i samklang med varandra. Arytmikan är inte framträdande istället tillkännager sig ett eurytmi. Deras rytmer befinner sig i harmoni med varandra. Skejtarna bär på en inlärd förkroppsligad rytm, en outtalad överenskommelse, som gör att aktiviteten kan ta sig uttryck på ett friktionslöst sätt. Det blir en annan typ av förhandling då det rytmiska uttrycket är det samma men avvägningen mellan att ge och ta kvarstår.

Subtila rytmiska konflikter kan uppkomma när andra typer av rytmiska uttryck manifesteras på svampen.

Sådana situationer kan uppkomma när folk sitter på kanten till svampen, när ett barn springer runt den eller när en hund hoppar upp på den. Dessa situationer är ofta flyktiga och ofta krävs inga större förhandlingar om ytan. Ibland kan man dock observera mer långvariga förhandlingar mellan olika typer av rytmer. Följande anteckning beskriver en sådan situation:

“En grupp dansar på Svampen till musik. En annan grupp skejtar.”

(Fältanteckning från Svampen, maj 2024)

Anteckningar vittnar om hur två brukargrupper samsas om ytan. I en sådan situation anpassar de sig till varandra, de både tar plats och lämnar plats. Svampen blir en struktur som kan stötta flera olika typer av rytmiska uttryck samtidigt till skillnad från bänken under (syren)trädet som är mer begränsad, här spelar objektet skala en viktig roll. Svampen som en rytmisk aktör kan följaktligen ingå i parallella rytmiska dialoger, låta flertalet rytmiska uttryck tala samtidigt utan att de överröstar varandra.

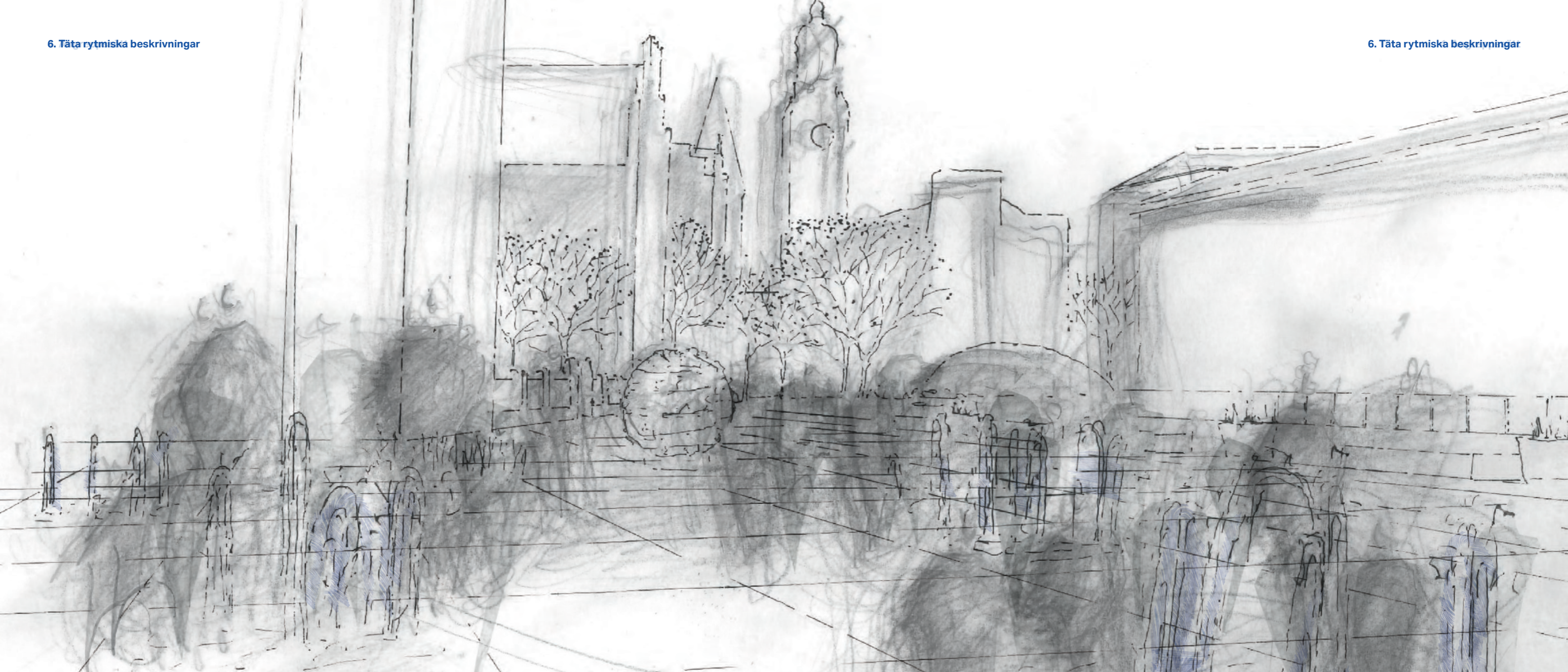
Stundtals avbryts dock svampens vardagliga rytm av extraordinära situationer. En lördag i april ägde en dansuppvisnings rum på Svampen arrangerat av ett antal kulturskolor. Upptredandena avlöste varandra, musiken dånade och platsen fylldes av människor. Följande anteckning beskriver situationen:

“Men platsen är inte harmonisk idag, eller harmonisk jo kanske men den är högljudd. Det är en dansuppvisning på Svampen. Det är varmt och för första gången i år vågar jag tro på att våren är här för att stanna. Två skejtare, de är bortträngda idag, försöker skejta ett tag innan de gav upp. Satte sig på bänken under (syren)trädet istället.”

(Fältanteckning från Svampen, april 2024)

Anteckningen beskriver en situation där skejtarna inte kan bruka svampen till följd av dansuppvisningen. Detta visar på Svampens breda användningsområde

men det visar också på ytterligare en typ av förhandling. Här är det inte nuet som dikterar hur platsen ska brukas. Vanligtvis präglas Svampen av spontana rytmiska förhandlingarna men här sker förhandlingen istället genom planering. Planeringen relaterar i sin tur till årsrytmen och till kalenderdagar och till kulturskolornas struktur. Det krävs med andra ord ett organiserat arrangemang för eventet och för den rytm som dansarna ger uttryck för i denna stund. Fältanteckningen påvisar ytterligare en dimension till Svampens rytmiska aktörsroll: Svampen kan fungera som en rytmiska förstärkare som ger volym till ett rytmiskt uttryck.

Scen: När fontänerna sätts på. Den centrala öppna ytan inrymmer rytmiskt flexibilitet och mångfald.

Exempel 3: Den centrala öppna ytan

Den centrala öppna ytan är kanske den plats där förhandlingarna är som mest aktiva. Konstanta flöden, en mångfald av rytmiska uttryck och en rad olika temporer samsas om ytan. De olika rytmerna samspelar oftast med varandra på ett friktionsfritt vis där de olika rytmerna samexisterar och lämnar utrymme för varandra. Ytan präglas av cyklarnas flöde, av skejtarnas återupprepande rörelse, av den stillsamma promenaden, av den stressade promenaden, av alla människor som släpar på en rullväska, av hundpromenaderna, av elsparkcyklarna, av joggarna, av barnens lek, av de som tycks promenera planlöst. De delar på ytan, förhandlar om ytan. Jag kan se det på skejtarna som

hela tiden skannar av sin omgivning och på cyklister som stundtals drar ner på hastigheten när de korsar torget. På en vanlig dag samsas man.

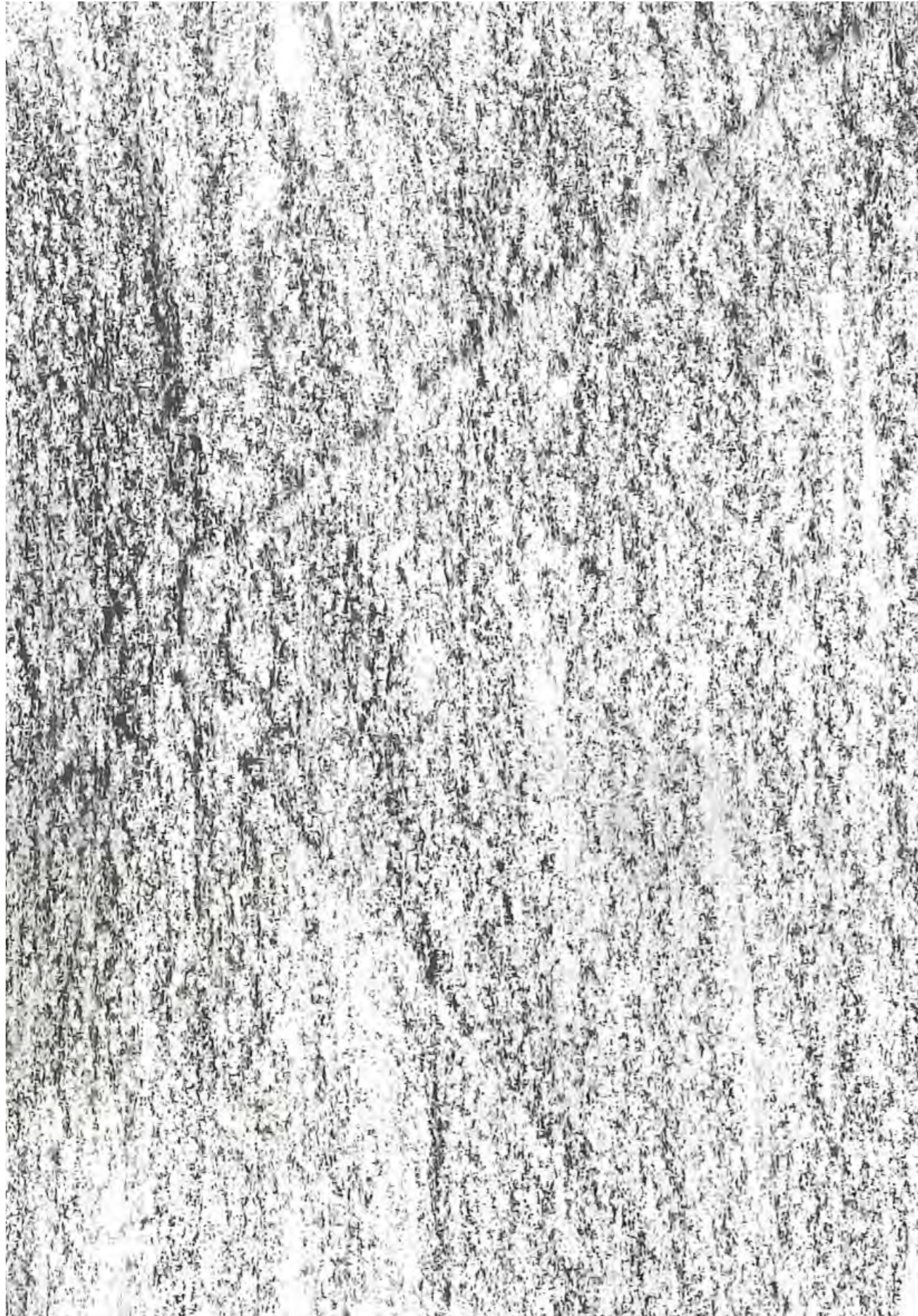
I slutet av april hände dock något. En annan typ av förhandling uppenbarade sig. Fontänerna som är placerade mitt på den centrala öppna ytan sattes på vilket ändrade torgets dynamik. Fontänerna sätts på varje vår. En årligt återkommande situation som relaterar till årstidernas skiftningar. Här samspelar naturens cykliska rytmer med samhällets linjära rytmer som strukturerar året. Återigen finns det en koppling till planering men här i samspel med vårens och sommarens intåg.

“Vattenleken är på och det är barn överallt och hundar överallt.”

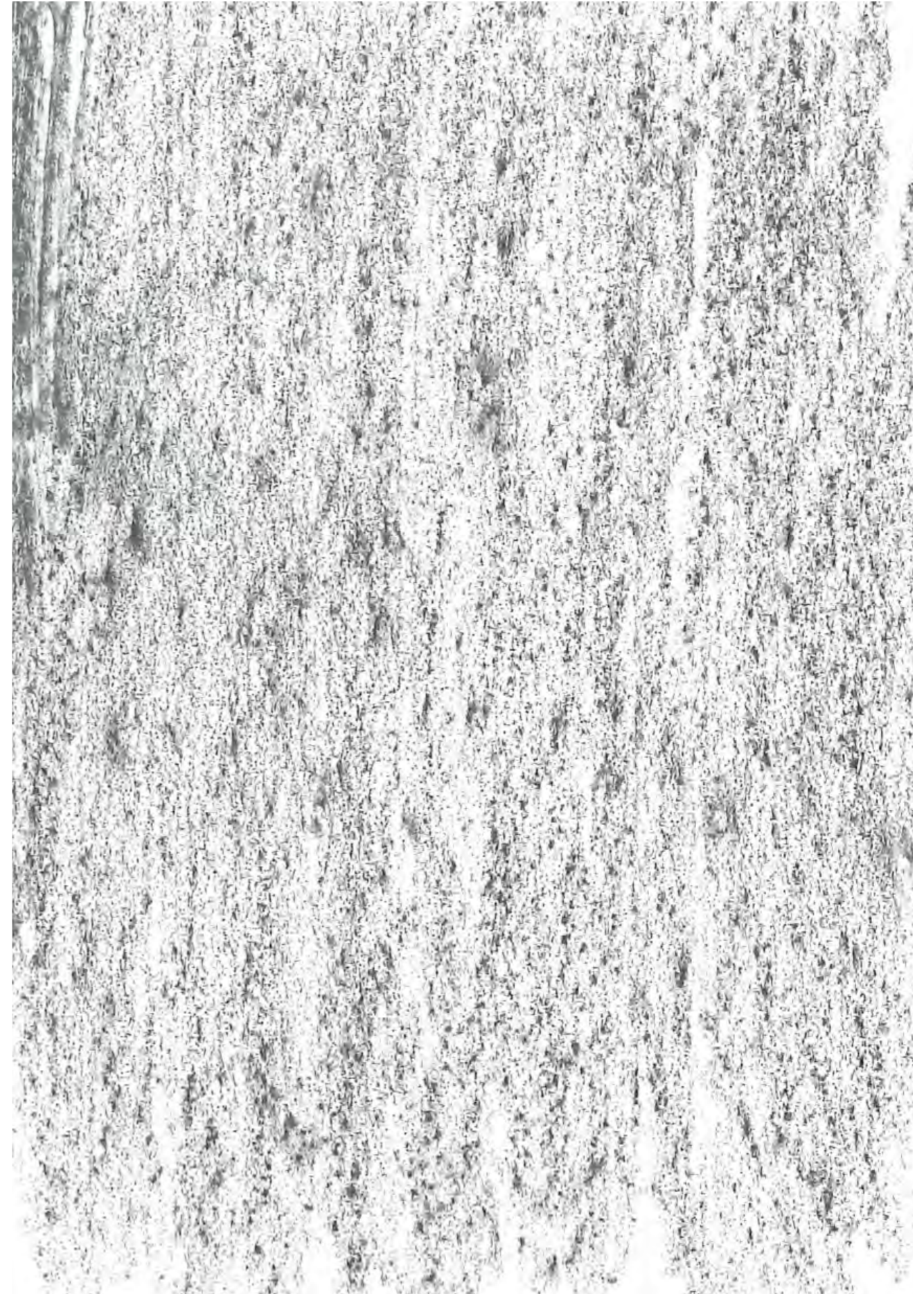
(Fältanteckning från den centrala öppna ytan, maj 2024)

När fontänerna sätts på kan ytan inte fostra samma rörelsemönster. Det går inte att färdas genom torget på samma sätt. Istället förvandlas torget till en plats för lek. Fontänerna drar till sig barn och barnfamiljer. Därmed främjar fontänerna ett visst bruk av platsen under en viss tid på året och när fontänerna senare på hösten stängs av främjas istället andra brukargrupper. Detta är en annan typ av förhandling som inte sker spontant mellan olika människor och brukargrupper, istället sker förhandlingen genom planerade, säsongs-

beroende ingrepp. Den centrala öppna ytan kan således anta skiftande aktörsroller samt ingå i en rad olika rytmkonstellationer som främjar en mångfald av rytmiska uttryck vid olika tillfällen under årets gång.

Avtryck från Svampens golv vars yta kan bära parallella rytmiska uttryck.

Avtryck från den centrala öppna ytans ljusa, enhetliga betonggolv. Platsen som präglas av konstana flöden och en mängd olika rytmiska uttryck.

Intryck 6: Dagarnas struktur

“Skötselarbetarna klipper ner gräset som växer på torget. Det luktar mat från konsthallens restaurang.”

(Fältanteckning från bänken vid konsthallens entré, mars 2024)

Platsen präglas av samhällets rytmiska rutiner. Av öppettider, av arbetstider, av scheman och av tågtidtabeller. Rytmer är individuella (vi har olika åtaganden, olika måsten) men de är ändå styrda av samma rytmiska system (samhällets linjära rytmer/klockans tickande i samspel med naturens/dygnet cirkulära rytmer). Det finns med andra ord både en individualitet och en kollektivitet i vardagsrytmen. Vardagslandskapet blir den plats som infiltreras av våra dagliga rutiner, våra måsten men vardagslandskapet välkomnar också fritiden, avkopplingen. Allt växlar om vart annat.

Jag har sett hur människor har suttit med en laptop och studerat på platsen, hur pendlare rört sig över torget under specifika tider på dygnet. Jag har sett rullväska efter rullväska röra sig i riktning mot triangeln. Jag har sett hur platsen plötsligt fylls på under lunchtiderna och helgdagarna, samt känt doften av mat infiltrera platsen runt klockan 12.00 på dagen, jag har sett hur förskoleklasser under vardagarna vallfärdar till lekplatsen i Magistratparken. Jag har sett hur påsklovet påverkar platsen som plötsligt blir proppfull på en

vardag. Jag har sett hur konsthallens öppettider påverkar folkmängden på torget. Jag har sett hur skötselarbetare återkommer till platsen med jämna intervall, klipper ner gräset i betongytorna som snart växer upp igen, hur de plockar skräp och gör platsen trivsamt. Jag har sett hur bänkarna har lackats om inför sommaren och hur våren väckte torget ur sin dvala.

Även de stunder på dagen och veckan då platsen intar ett lugn, då den känns opåverkad av måsten, inser man snart också är under rutinernas inflytande. Platsens stillsamma ögonblick är tätt sammanvävt med arbetslivet, det schemalagda, tiden. Platsen blir lugnare innan och efter lunchtid då skolbarnen är på skolan och arbetarna på sitt arbete. Eller framåt kvällen då människan har börjat dra sig tillbaka. Eller strax innan skolan tar slut på en vardag. Under dessa stillsamma stunder är det lättare att vara observant på allt som rör sig genom vardagen i ett annat tempo, det som bryter av mot de mest framträdande rutinerna. Rytmer som annars göms och flyter in i arbetslivets snabba tempo visar sig, gör mig lyhörd inför platsens rytmiska djup.

Intryck 7: Gesterna

Våra kroppsliga gester vittnar om det som pågår inom oss, en liten bit av vårt inre sipprar ut i våra rytmiska uttryck. Vittnar om vem vi är. Våra preferenser, intressen, livsstil, humör. Detta kan yttra sig på många olika sätt. Gesterna gör att rummet, dess struktur och uppbyggnad personifieras under korta stunder, de bidrar med en rytm till platsens vardag. Platsen tillskrivs identitet genom denna process och därmed formas och omformas den hela tiden. Vår inre rytm möter platsens utformning som fångar upp gesternas rytmiska uttryck, tillåter dem att manifesteras i rummet.

“Jag såg det på långt håll att han log, killen på skejtboarden. Det syntes att han åkte i takt med musiken i hans hörlurar, han tog några varv över torget, upp på svampen innan han tog upp brädan och gick.”

(Fältanteckning från Svampen, april 2024)

“En skejtare kommer till Svampen. Han är frustrerad det märks och allt går dåligt.”

(Fältanteckning från Svampen, april 2024)

Exemplen visar hur våra kroppsliga ageranden och gester påverkar våra uttryck i rummet. I det första exemplet kan enbart skejtaren höra musiken men omgivningen kan se hans rytmiska uttryck som formar rummet för stunden, en direkt konsekvens av den inre upplevelsen. Musiken påverkar hans kroppsliga rytm och hans flöde genom rummet, det inre tar sig uttryck genom en kroppslig gest. Rummets utformning, dess släta golv och möblemang kan möta skejtarens inre rytm, tillåta den att manifesteras i rummet. Det andra exemplet visar på en situation där en skejtare har

en dålig dag vilket tar sig uttryck genom en arytmi. Humöret finns invävt i den kroppsliga gesten. Skejtarna ger således uttryck för en inre rytm via deras kroppsliga gester som korresponderar med rummets utformning. Det rytmiska uttrycket kan dock anta olika skepnader beroende på den personliga upplevelsen. Ibland förändras dessutom rummets innebörd genom den inre rytmen, våra gester och kroppsliga ageranden. Detta vill jag belysa med följande exempel:

“Ett barn på väg hem från skolan använder alla möbler i rummet som kommer i hans väg: statyerna, svampen, bänkarna, markmaterialets linjer. Allt blir en lek.”

(Fältanteckning från statyerna, mars 2024)

Här ser vi hur ett barns fantasivärld förändrar platsen. Barnets inre rytm och fantasi förkroppsligas och plötsligt så är inte statyn en staty längre, eller bänken en bänk och markmaterialets linjer får en helt ny innebörd. Dagdrömmarna möter rummets verklighet. Den inre rytmen yttrar sig i rummet och förändrar platsen genom barnets gester, tillskriver allt en ny betydelse. Jag vill således belysa hur barnens inre fantasivärld bär på potential att transformera rummet. Jag har många gånger anlänt till platsen för att upptäcka att marken är prydd av små konstverk gjorda av gatukritor. Den typen som försvinner snabbt igen. Ibland föreställer ritningarna små illustrationer, ibland lekbanor, ibland något jag inte förstår. Fantasin lämnar ett temporärt avtryck i rummet, ett spår som sammanbinder den inre fantasivärlden, med gesterna och rummets utformning. Platsen bär på en flexibilitet, en formbarhet. När våra inre rytmer uttrycks via våra vardagliga gester finns miljön, platsen och dess utformning där för att ta emot dem i den mån som platsen kan.

Om du slår sig ner på en av bänkarna i närheten av Svampen i anslutning till Magistratparken kanske du upplever följande:

“Jag får en sekund av sinnesro när trafiken står still, jag hör bara tickandet från trafikljuset. Sen får bilarna grönt ljus igen och allt börjar låta.”

(Fätanteckning från Svampen, april 2024)

Om du sedan förflyttar dig till andra sidan av Svampen och slår dig ner på en av bänkarna längst med cykelvägen i närheten av statyerna kanske upplevelsen känns så här istället:

“Jag sitter mitt i en ström av människor, folk kan passera både bakom och framför mig konstant och hela tiden.”

(Fätanteckning från Svampen, april 2024)

Av fältanteckningen framgår det att platsupplevelsen skiljer sig åt beroende på vilken sida av Svampen du befinner dig på. På bänken i anslutning till Magistratparken präglas platsupplevelsen av bilarnas konstanta flöde som regleras av trafikljuset. En konstant rytm som erbjuder korta stunder av stillhet. Flödet av gångtrafikanter är blygsamt. I närheten av statyerna är upplevelsen annorlunda. Här slussas cyklister och gångtrafikanter förbi konstant. Det dominanta flödet präglar således platsupplevelsen, dikterar det vi känner. Följande fältanteckning fördjupar detta.

“Det har varit ett par kalla dagar i april, förmodligen reflekteras det i vad jag nu kommer säga. Men här borta vid Svampen sitter ingen. En och annan skejtare som kommer förbi. Annars mest folk som passerar. Ofta kollar jag bort mot bänken vid konsthallens entré, den har alltid folk på sig och jag kan nästan känna att jag längtar

dit. Här borta är det kallare, kargare, högljutt från trafiken och stundtals lite ensamt.”

(Fätanteckning från Svampen, april 2024)

Fältanteckningen påvisar hur platsupplevelsen präglas av omgivande flöden. På bänken vid Svampen är det högljutt från trafikens flöde. Trafiken är överröstande och resulterar i att platsen inte erbjuder avkoppling i samma uträkning som bänken vid konsthallens entré. Fältanteckningen antyder också att naturens flöden är behagligare på bänken vid konsthallens entré där solen står på och vinden känns mildare. Här tangerar resonemangen vid den typ av flöden som adresserar naturens rytmer.

Om du därefter förflyttar dig till Kilen kommer du snart märka hur platsen främjar och kombinerar en rad olika flöden: långsamma, stillsamma, snabba, stressade. Här dras du in i dem samtidigt som du kan komma till ro. Du känner dig inte överröstad av platsens flöden.

“Kilen känns som ett inflöde och ett utflöde, pumpar folk in och ut från torget, leder dem rätt, håller allt levande. Vi kommer nära varandra här. Rytmerna: ljudet av cyklarna, skateboardens fyra hjul, av människans mumlande, av bilar som kör upp från garaget bakom mig, allt i otakt men ändå i harmoni.”

(Fätanteckning från Kilen, april 2024)

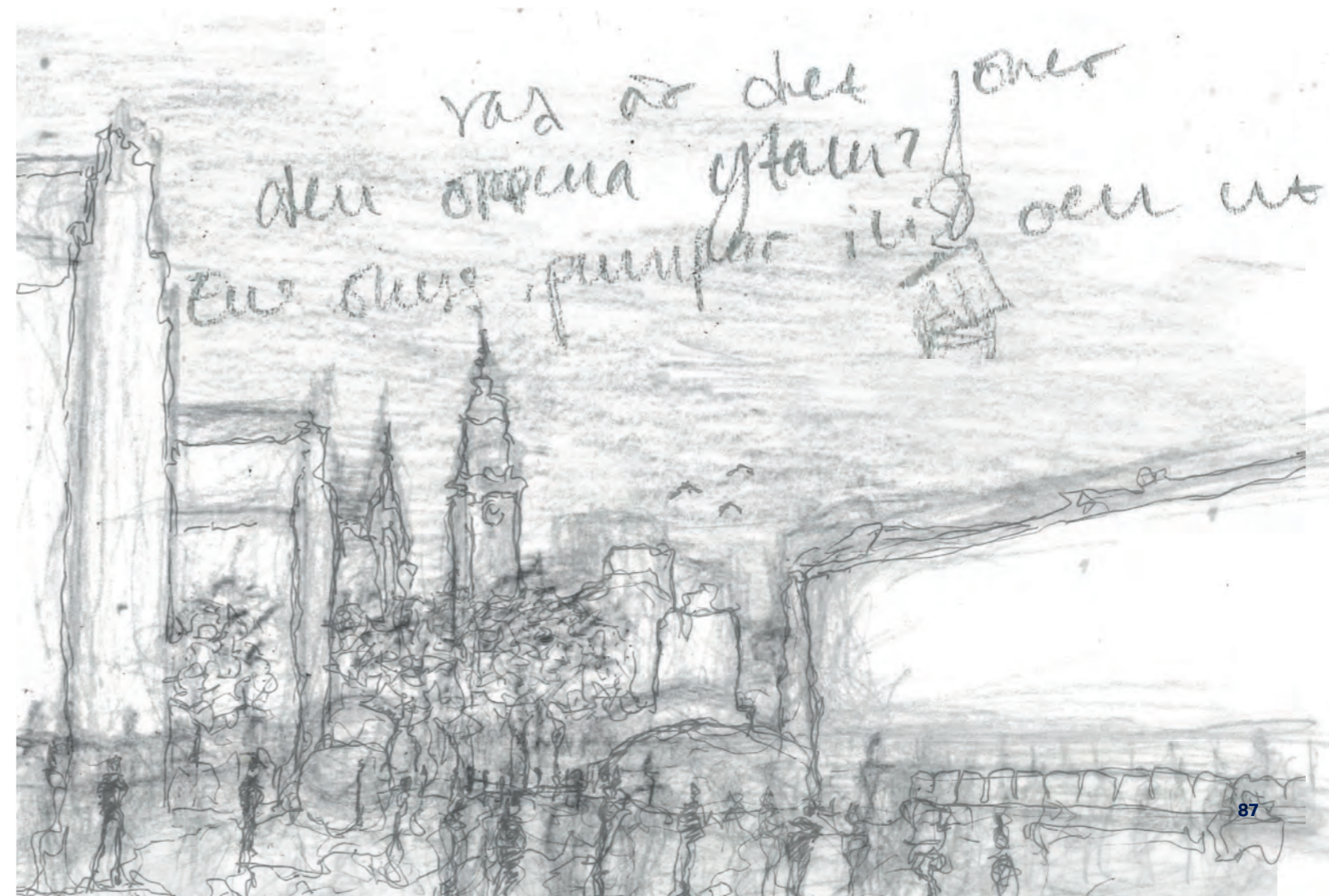
Det känns mer trivsamt att sitta vid Kilen i jämförelse med Svampen trots att båda platserna ligger i nära anslutning till kraftiga flöden. Här är det värt att beakta platsens rytmiska kombinationer. Svampen domineras av bilarnas konstanta flöde som upplevs som högljutt, hotfull, trots att avståndet till vägen är generöst. Kombination mellan avkoppling och biltrafik skaver, dess rytmer är i otakt. Trafiken blir för dominant och för högljudd för att jag ska kunna slappna av på en av

bänkarna i närheten av Svampen. Däremot fungerar kombinationen av skejtarnas och biltrafikens flöde i anslutning till Svampen. De rytmiska uttrycken konkurrerar inte ut varandra. Vid Kilen kombineras en rad olika flöden som med hjälp av rummets tydliga utformning kan samexistera och på bänken vid konsthallens entré skapas istället ett avstånd till alla typer av hastiga flöden vilket lämnar utrymme för mer stillsamma och avkopplande rytmer. Olika flöden prioriteras på olika delplatser.

Avslutningsvis vill jag därför belysa rummet rytmiska aktörer som prononcerar vilket flöde som prioriteras. Kilens utformning stöttar en rad olika flöden samtidigt. En av Kilens viktigaste rytmiska aktörer är en rad med bänkar som löper längst med cykelvägen och husfasaden. Bänkarna möjliggör för flödespauser och fördröjningar. De accentuerar också, i samklang med markmaterialet, platsens olika användningsområden: de separerar cyklisterna från gångtrafikanten och den stillasittande. På så vis kan pendlarna enkelt förflyt-

ta sig både till fots och med cykel samtidigt som det finns utrymme för vila. Detta genererar en känsla av att befinna sig mitt i en ström samtidigt som man står stadigt.

Vid Svampen, i anslutning till Magistratparken, har bänkarna en annan rytmisk roll, de ämnar inte slussa människor till sina arbeten eller till Triangelns tåg. De fungerar lika mycket som en sittplats som en skejtutrustning. Här främjar rummets utformning, dess möblemaning och material, således ett annat typ av flöde. På så vis, genom rummets utformning, kombineras olika rytmer på olika platser vars flöden får olika uttryck, hastigheter och skepnader. Platsen blir dynamisk.

Intryck 9: Väderleken

Exempel 1. Kvinnan och vädret

“Hon var glad över våren. Det var jag med. Men vädret höll oss på fötterna, sol, moln, skugga, sol, moln, skugga. När solen tittade fram kollade vi med glädje på varandra, konstaterade att vi går mot ljusare tider. När molen kom satt vi och vände, spekulerade kring regnet. När solen kikade fram vände vi huvudet mot den.

Det kändes som en lek mellan oss och vädret. Platsen skapar en kuliss för himlen, jag kan se den från bänken och det slår mig att det inte är en självklarhet i en stad, att få se himlen. Det är således en perfekt plats för att diskutera vädret. Jag tror att solen får bänken att andas. Vi kan försöka förutspå den här ifrån.”

(Fältanteckning från bänken vid konsthallens entré, mars 2024)

Vädrets rytmer påverkar platsens rytmer och i samverkan med torgets rumsliga utformning kan man observera ett skådespel där vädret, människan och rummet är de främsta aktörerna. Ovan presenteras ett inledande exempel på hur detta kan ta sig uttryck.

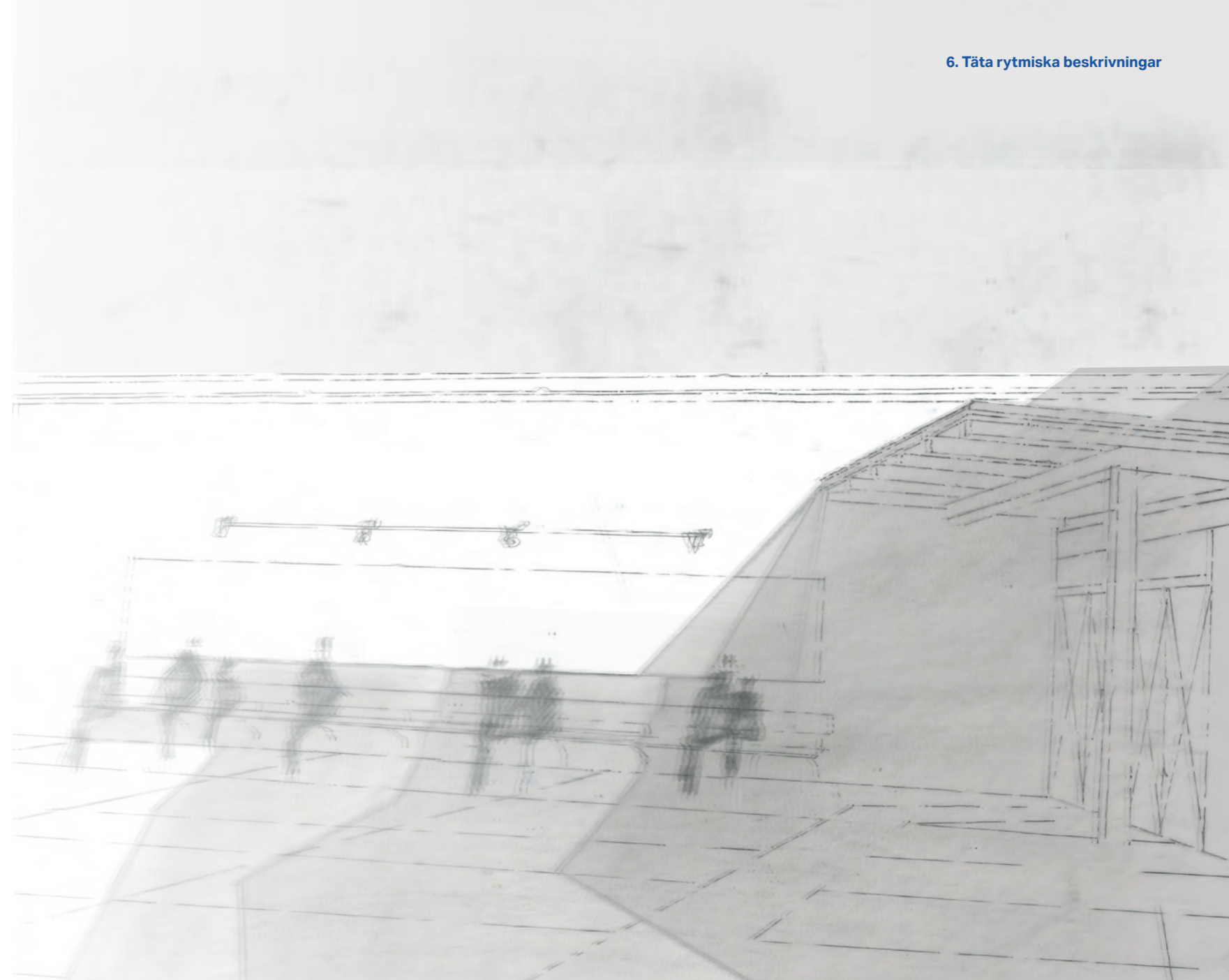
Av intrycket går det att utläsa att vädret formade vår interaktion. Gav vår konversation en rytmik. Vårt samtal matchade solen och molnens kompromisser. Rummet öppnade upp för himlen, tillät oss att se molnens vandring och att spekulera kring vädret.

Molen blev en rytmisk aktör, en konversationsstartare som i sin tur genererade en ljudrytm på platsen. Vi som satt på bänken vid konsthallens entré speglade det som utspelade sig i himlen. Naturens rytmer fångades upp av platsens utformning: bänken värmdes upp och kylde ner, påverkade vår upplevelse av platsen, hade inverkan på vår känslan av komfort, kyla och värme.

Exempel 2. Skuggspelet

“Den röda väggen bakom päronträdet är hög. Den gör därför ett bra jobb med att skugga bänken under morgontimmarna. Det finns en liten bit sol längst ut på bänken, där sitter en kvinna. Jag sätter mig också på bänken men i den skuggiga delen. Jag kan se, urskilja hur solen kommer allt närmre. Snart kan den nudda mitt knä. Det rullar in en kille på cykel. Han sätter sig också på bänken i solen. Ännu har solen inte nått mig. Samtidigt, som på en given signal så lämnar alla. Solen når mig plötsligt och jag blir varm. En man med en hund sätter sig på bänken i solen, han lämnar snart. Genast sätter sig en kvinna på bänken som snart lämnar och ersätts av någon annan som också vill fånga lite sol. Så här fortsätter det. Bänken fylls på i takt med solens vandring, ingen skugga kvar, vi sitter inte onödigt nära varandra. Nu finns det sol till alla. Det luktar mat från konsthallens restaurang. Hela bänken är täckt av sol och jag zonar ut.”

(Fältanteckning från bänken vid konsthallens entré, mars 2024)

Utdraget från mina fältanteckningar redogör för skuggans vandring. Varje dag stiger solen och varje dag utspelar sig detta skuggspel. Platsen jag befinner mig på, det som utspelar sig i mitt rumsliga sammanhang är således sammankopplad solens rytmik, dess enorma rum. Solen som vandrar över bänken, värmer upp den och värmer upp människan. Bänken fylls på i takt med naturens cirkulära rytmer. Den sociala världen interagerar med naturen.

Till en början sitter vi nära varandra och delar på den begränsade solen. Människorna som styrs av sina personliga rytmer, sina arbeten och sina måsten. De byter ut varandra, tar varandras solplatser. Bänken

stöttar morgonens rytmik. När solen väl står högt glöms skuggspelet snabbt bort men det kommer åter snart igen, när solen ska gå ner och sedan följande morgon när den ska gå upp igen. Här ser vi med andra ord en rytmisk intensifiering på platsen under morgon- och kvällstimmarna som sedan planas ut för att återupptas nästa dag igen. När solen har gått upp blir den en självklarhet men under morgontimmarna är den en raritet som interagerar tätt med människans sociala rytm, för oss närmre varandra i vardagen.

Intryck 10: Avbrotten

Scen: Dansuppvisningen och avbrottet. Ibland förändras platsens vardag av något extraordinärt.

"Kvinnan som sitter bredvid mig följer dansuppvisningen med intresse, jag har sett henne tidigare. Olika kulturskolor dansar, grupperna byter ut varandra. Det lockar människor en massa människor. Musiken dånar över torget. Jag ser rosa. Rosa kjolar som snurrar runt runt runt. Det ordinära har burits av, platsens vanliga rytm har upphört."

(Dansuppvisningen, Fältanteckning från Svampen, april 2024)

Exempel 1. Dansuppvisningen

Ibland avviker platsens vardagliga och bekanta rytm. Något rubbar det familjära och förändrar platsens rytmiska uttryck. De rytmer som annars kontinuerligt infiltrerar och flödar genom platsen avbryts av andra entiteter bärandes på sina egna rytmer. Jag vill belysa hur platsens vardagsrytm är sammanvävd med divergenser, allt är inte som det alltid är. Platsen förändras ibland av något spektakulärt, detta något är en lika stor del av platsens vardag som det du observerar under en helt vanlig dag. En ny rytm infiltrerar platsen för en stund och förändrar dess karaktär. Får dig att tänka annorlunda kring platsen och vad den kan vara. Jag vill inleda detta intryck med att berätta om en solig lördag i april då en dansuppvisning ägde rum på Svampen.

Eventet, troligtvis uppkommit som ett resultat av planering från stadens och kulturskolornas håll, ur samhällets, tidens och dagarnas rytmer, förändrade hela platsen under denna lördag. Platsen fylldes med människor och dess vanliga rumsliga rytmer pausades av den stora folkmassan. Rörelsen som brukar vara utmärkande för platsen, den som präglas av bland annat cyklarnas och gångtrafikanternas rytmer, avbryts. Den ersätts av en annan rumslig rytm fylld av dynamik och dramatik, den från dansarna. Folkmassan bär i sin tur på en rytm. Ljudet från den är framträdande och den förstärker känslan av att befinna sig mitt i en gemenskap. Även musiken bär på sin rytm och den påverkar omgivningen som också börjar röra sig, gå, dansa i takt till musiken.

“Det var fint väder fram till att jag anlände till torget. Då öppnade himlen upp sig. Det var en blandning mellan hagel och regn. Innan jag kom runt hörnet, förbi Kilen påminde jag mig själv om att det finns ett tak vid entrén till konsthallen. Där kan man vänta ut regnet. Det var flera människor som hade tänkt samma sak, de makade lite på sig när de märkte att även jag ville ta skydd under taket. Torget låg tomt utöver människorna som med uppfällda paraply och silvriga regnjackor rusade ifrån regnet. Vi stod där ett tag och trängdes men efter en stund upphörde regnet. Jag lämnade. De andra stod kvar en liten stund extra innan de också gick vidare.”

(När det ösregnar, fältanteckning från taket till konsthallens entré, april 2024)

Stunden efter regnet.

Exempel 2. När det ösregnar

Naturens rytmer blev utmärkande för ett slag, ihärdiga och intensiva. Regnet, en del av en cykliskt process, ett naturligt kretslopp, avbröt platsens vardagliga tempo och resulterade i att nya rytmer uppkom i rummet. Ovanstående beskrivning betonar hur platsens besökare står ovanligt tätt under ett tak och att taket vid konsthallens entré under dessa omständigheter blir en självklar målpunkt för den som försöker ta skydd från regnet. Taket blir i denna stund en rytmisk aktör som styr människors rörelsemönster över torget och som samlar upp platsens rytmer på en begränsad

yta. Här under hör du rytmen från människornas mumlande och rytmen från regnet som slår mot taket och mot marken. En ljudrytm uppkommer som binder dig till denna kortvariga gemenskap. Blickar du ut över torget är det ödelagt utöver de människor som rusar i regnjacka och paraply. Naturens rytmer väver in sig i den mänskliga rörelsen, tvingar in dem i en snabbare rytm. Rörelsen över torget kan under andra omständigheter kopplas till samhällets rytmer och klockans tickande som styr våra vardagsliv men i denna stund är det istället naturens cykliska rytmer som styr rytmernas rumsliga yttringar.

Intryck 11: Åldrandet

“Det finns ett tidsdjup på den här platsen. Det slår mig att platsens vardag hela tiden förändras.”

(Fältanteckning från Svampen, april 2024)

De tre stora statyerna i närheten av svampen förändras hela tiden. De får olika färg beroende på dagens ljus och man kan se hur regnet har lämnat spår i den guldiga ytan, hur marken runt statyerna är grön. Ytan ser slät ut med det är den inte, den bär på spår av användning i sitt avtryck. Blommorna och växterna står också för förändring, vårlökarna byter ut varandra, körsbärsträden går i blom och blommar ut för att sakta utveckla blad. Jag ser hur folk sneddar över torget in i parken, i parken bildas en stig, jag tänker mig att den har funnits där länge då människans vilja att hitta en genväg förmodligen består genom tiderna. Lavar pryder (syren)trädet yta, den söker sig långsamt över stammen. Pärönträdet bark har djupa fåror sådana som vittnar om ålderdom. Skejtboarden gnager hela tiden på platsens yta, som erosion. De olika tingens varande åldras i olika takt, olika livscyklar som interagerar med varandra i ett gemensamt rum. Platsen förändras, den åldras lite för varje sekund som går. Det blir allt svårare att skilja på naturliga processer och mänskliga processer.

De rytmiskt uttrycken bär på sin repetition, sin konstanta återupprepning men det är också genom repetitionen som platsen utvecklas, som den åldras. Jag drar mig till minnes hur rytm också innefattar skillnader, adderandet av något nytt. Varje år slår trädets knoppar ut men kanske har trädet fått nya grenar eller djupare fåror i barken eller mer lavar. Varje dag får statyerna en ny färg men kanske aldrig riktigt samma identiska. Regnvattnet har gång på gång runnit ned för statyernas yta men för varje gång blir dess spår kanske ännu lite djupare. Varje vår kommer vårblommorna åter men kanske har det blivit fler. Blommorna byter av varandra från mars till maj, alltid är det någon som håller dig sällskap och bekräftar att våren visst är på väg. De är ständigt återkommande men aldrig den samma och med det åldras platsen, vardagslivets scen, från år till år. Från vårvecka till vårvecka. Tack vare rytmernas inneboende repetition.

Överlagring mellan statyns avtryck och dess siluett under en grå dag. Det går att skymta oregelbundenheter i statyns till synes släta yta.

Kapitel 7. Diskussion

I detta kapitel diskuterar jag den täta rytmiska beskrivningen utifrån min frågeställning och mitt syfte. Jag diskuterar inledningsvis platsens roll i vardagslivet utifrån resultatet av mina täta rytmiska beskrivningar. Detta följs upp med en diskussion om den täta rytmiska beskrivningens potential att synliggöra och representera vardagslivet på en plats.

7.1 Platsens roll i vardagslivet

Jag återgår till mitt inledande syfte. Påminner mig själv om det som jag har haft i bakhuvudet under fler månaders tid. Platsens roll i vardagslivet. Frasen som ligger och guppar under alla intryck. Det är här som jag vill inleda denna avslutande del av min uppsats. För vad säger egentligen mitt resultat?

Jag har under uppsatsens gång argumenterat för att rytmer formar våra vardagsliv samt de miljöer vi rör oss genom på en daglig basis. Jag har förstått att vardagslandskapet behöver kunna möta vardagslivets rytmer: fånga upp dem, håll kvar dem en liten stund, släppa vidare dem för att därefter välkomna en ny. Ibland måste vardagslandskapet även kunna sammanföra olika rytmer, inte väja för konfrontationer. Vardagslandskap måste främja manifesterandet av våra vardagsliv i det offentliga rummet och allt vad det innebär. Jag drar mig till minnes Rajendrans (2011) uttalande: att vardagslivets djup enbart kan förverkligas och uttryckas när den fysiska miljön tillåter det. För att vardagslivet i sin djupaste form ska kunna uttryckas krävs således ett landskap som välkomnar det. Platsen blir central.

Mina intryck från platsen påvisar just detta. Konsthallstorget är en plats som baserat på mina observationer kan fostra en rad olika rytmer som är centrala för vardagen. Platsen kan slussa arbetarna till sitt arbete och barnen till sin skolan eller till lekplatsen, den kan välkomna din fritid, dina arbetsluncher, den låter dig möta våren och den kan ge dig skydd från en plötslig regnskur. Den lämnar utrymme för din personlighet, till och med dina dagdrömmar. Den tillåter tidsfördrivet och den strosande rytmen. Den tillåter dig att höra främlingar planera morgondagen när du sitter på bänken vid konsthallens entré och den tillåter dig att få vara ensam tillsammans med andra. Du kan arrangera ett event på platsen. Skejtarna kan få skejta, samtidigt som barnen kan få leka, samtidigt som det finns rum för dig att uttrycka det du vill uttrycka. Allt sker under förhandlingar där vi ger och tar, ibland som en dissonans och ibland som en harmoni. Olika rum och delplatser för olika syften. En tydlig design samtidigt som allt är flytande.

Vardagslandskapet är komplex. Dess verklighet är trång och anspråken i det kommer att tätna som Riksantikvarieämbetet (2008) uttryckte det. Detta förstärks ytterligare med en växande urban befolkning. Samtidigt måste vardagslandskapet möjliggöra att människan kan utöva sina dagliga rutiner utan förhinder, röra sig och uttrycka sig fritt, möta andra och förstå andra. Här blir Hoods (2004) resonemang kring stadens sociala infrastruktur då han anser platsen tillskrivs liv och mening genom människans vardagliga agerande. Genom att förstå hur människans vardagsliv uttrycks i städerna kan vi förstå hur det urbana landskapet kan utformas för att fungera som sociala infrastruktur, förtydligar Hood. Platsens roll i vardagslivet kan med andra ord inte betonas tillräckligt.

Mina intryck visar att de täta rytmiska beskrivningarna kan ge viktiga inblickar i hur stadens vardagsliv uttrycks i det offentliga rummet, metoden har således potential att i förlängningen fungera som ett verktyg för att stärka platsers sociala kvaliteter. Den täta rytmiska beskrivningen kan dessutom göra oss lyhörda inför den mångfald av rytmer som en plats bär på. Perspektivet kan hjälpa oss att se bort om det uppenbara. Hjälpa oss att notera även de rytmer som gömmer sig under ytan, som kanske bryter av mot platsens normativa mönster. Att tänka utifrån ett sådant perspektiv i relation till de platser som är centrala för vardagslivet kan därför lägga grogrunden för en robust social infrastruktur och för ett rikt urbant vardagsliv där vi möts och interagerar med varandra. Följaktligen kan perspektivet bredda diskursen kring stadens och vardagslandskapets sociala och kulturella liv.

Platsen är därmed avgörande för att människans vardagsliv ska kunna ta sig uttryck i staden och för att människor ska komma i kontakt med varandra och med landskapets många lager och processer. Här blir platsens utformning, material och design av stor vikt. Platsen ska kunna ge utrymme för samt spegla naturens cirkulära processer, årstidernas växlingar, dygnets olika delar. Platsen ska också kunna ge utrymme för människan att uttrycka sin identitet, sin vardag och sina behov. De sociala rytmerna och de naturliga rytmerna bör samexistera och tillsammans förhöja det urbana vardagslivets kvalitet. Om vi missar att beakta

rytmer i utformandet av våra vardagsmiljöer riskerar vi att generera statiska och standardiserade platser som inte kan förvalta vardagslandskapets många lager. Ett sådant scenario tar inte hänsyn till vare sig människans eller naturens behov i urbana sammanhang. En plats utan rytm går därmed miste om landskapets dynamik.

Att tänkta rytmiskt innebär att tänka utifrån temporaliteter som erbjuder en flexibilitet för brukaren. Konsthallstorget ger många goda exempel på detta där platsens design korresponderar med årtidernas växlingar och där en rumslig struktur har en rad olika syften. Platsens material, utformning och möblemang kan således genomgå metamorfoser och därmed stötta en rad olika vardagliga uttryck. Här behöver vi som landskapsarkitekter tänka utifrån rytmiska kombinationer: vilka rytmer kan stötts var och hur kan dessa kombineras? Det finns med andra ord potential inom ramen för landskapsarkitekturen att designa platser utifrån vardagslivets rytmer där vi kan ta tydliga designbeslut men samtidigt öppna upp för brukarens kreativitet samt tingens förändring. På så vis kan vi genom god design stärka platsens roll i vardagslivet. Här kan de täta rytmiska beskrivningarna utgöra grunden för en sådan praxis.

7.2 Att synliggöra och representera vardagslivet på en plats

Ovanstående reflektion tycks vittna om metodens relevans. Jag har med hjälp av den lyckats synliggöra och representera vardagslivet på en plats. Jag har fått fördjupad kunskap om det urbana vardagslivet genom att kombinera rytmanalysen med den täta beskrivningen och med det testat ett nytt sätt att beforska det urbana vardagslivet. Jag har dessutom inlett ett spekulerande stadie där jag resonerar kring hur rytmiska uttryck kan korrespondera med platsens design och utformning. Därmed har jag börjar nysta i hur en plats kan designas för att kunna generera ett betydelsefullt vardagsliv i staden. Genom mina täta rytmiska beskrivningar har jag med andra ord fått en djupare kunskap om platsens roll i vardagslivet. Men de täta rytmiska beskrivning-

arna har också visat sig vara allt annat än problemfria. Jag bjuder därmed in till en metoddiskussion som ämnar belysa den föreslagna metodens fördelar, nackdelar och förbättringsområden. *Denna del av arbetet svarar således gentemot arbetets huvudsakliga frågeställning, det vill säga hur de täta rytmiska beskrivningarna kan användas för att synliggöra och representera vardagslivet på en plats.*

Rytmanalysen och den täta beskrivningen bär på liknande attribut. Metodernas likheter har stundtals varit svårnavigerade där jag inte har kunnat skilja på vart rytmanalysen slutar och den täta beskrivningen börjar. Under uppsatsens inledande stadie upplevde jag kombinationen som diffus men med tiden har de två olika metodernas roller förtydligats.

Under fältarbetet har den täta beskrivningen inspirerat mig till att samla in ett brett och detaljerat underlag samtidigt som rytmanalysen har betonat mina fokusområden. Rytmanalysen har dessutom förstärkt studiens vardagsfokus. När jag därefter har tolkat och bearbetat materialet har rytmanalysen hjälpt mig att kategorisera och sortera mina fynd där jag har funnit stöd i den rytmanalytiska terminologin. Samtidigt har den täta beskrivningen satt tonen för hur dessa fynd ska presenteras där skriftliga och visuella detaljer har arrangerats på ett sätt som ämnar placera läsaren i den kontext där mina fältstudier utfördes. Processen har dessutom varit iterativ och den har baserats på en kreativ tolkningsprocess med hermeneutiska drag, attribut som är framträdande inom den täta beskrivningen.

Till en början ville jag veta var den täta beskrivningen slutade och rytmanalysen började men ett sådant perspektiv har jag förstått blir missvisande. Det som inledningsvis var svårdefinierat har med tiden blivit alltmer välartikulerat där jag har förstått att rytmanalysen likt som den täta beskrivningen genomsyrar samtliga delar av uppsatsen, de är sammanflätade. De varken kan eller bör separeras i olika faser, istället är de två perspektiven ständigt närvarande och beroende av varandra. Att komma fram till detta har dock varit en mycket tidskrävande process.

Jag har bland annat upplevt stora utmaningar i relation till att strukturera mitt resultat. Under en tid strävade jag efter att strukturera mina upptäckter utefter ett tydligt definierat ramverk men jag upplevde att vardagens ambivalens och dynamik gick förlorad. Jag frigjorde mig därför från dessa krav genom att återgå till kärnan av uppsatsen, det vill säga vardagens och vardagslandskapets komplexitet. Jag har under uppsatsens gång argumenterat för att denna komplexitet kräver en kreativ tolkningsprocess som är lyhörd inför platsens detaljrikedom och inför mina subjektiva upplevelser. Att försöka strukturera mitt resultat utefter ett allt för strikt ramverk motarbetar med andra ord uppsatsens kärna.

För att synliggöra och representera vardagslivet på en plats i all sin komplexitet och tvetydighet har jag istället förlitat mig på detaljerna, kontexten och på tolkningen, tre viktiga aspekter inom ramen för den täta beskrivningen (France 2022; Van Haeren 2021). Detta har jag förenat med det rytmanalytiska perspektivet som genom sin bredd kan uppmärksamma de rytmiska detaljerna, som genom sin rumsliga betoning kan uppmärksamma den rytmiska kontexten och som genom sina immersiva drag kan erbjuda en värdefull grund för en kreativ tolkningsprocess.

Ett sådant tillvägagångssätt stötts även av mitt teoretiska ramverk. Jag vill påminna om Perce (2010;2012) som beskrev vardagen utefter dess detaljer till den grad att det banal blev komplext. Jag vill påminna om Hood (2004) och Rajendran (2013) som båda betonade relationen mellan landskapet och vardagen och som därmed belyste den landskapliga kontexten i relation till det urbana vardagslivet. Jag vill också påminna om den kreativa tolkningsprocessen som både Hirsch (2016) och Van Haeren (2021) beskrev, en sådan tolkningsprocess förtätar berättandet genom att sammanföra olika visuella och skriftliga narrativ. Slutligen vill jag påminna om vikten av subjektiva och intuitiva processer i relation till analys- och designarbete vilket Seggern & Werner (2008), Lawson (2005) och Foxly & Vogt (2010) klargjorde.

Mina täta rytmiska beskrivningar är således arrangerade utefter mina personliga intryck från platsen där

jag kreativt tolkar platsens vardagsliv utefter de små och detaljrika rytmiska fynden samt utefter den rytmiska kontexten som betonar det landskapliga sammanhanget. Genom att kombinera visuella med skriftliga intryck har olika aspekter av platsens vardagsliv framträtt som har förtäat och fördjupat berättandet och representationen av det rytmiska vardagslandskapet. Detta innebär att resultatet stundtals kan uppfattas som osammanhängande då mina kategoriseringar har olika terminologiska klang, men jag vill åter betona att vardagslivet är komplext och stundtals flyende. Att resultatet speglar detta är fullt rimligt. Genom täta rytmiska beskrivningar kan vi därmed synliggöra och representera vardagslivet på en plats på ett sätt som är ödmjukt inför det som är svårdefinierat. Målet har således inte varit att redogöra för mina intryck utefter en kronologisk eller nödvändigtvis sammanhängande ordning, målet har istället varit att belysa hur vardagslivet tar sig uttryck i landskapet på stundtals överraskande sätt.

Här vill jag dock framhäva det arbetet som ligger bakom mitt resultat och mina rytmiska kategorier. Detta har varit en mycket utmanande, tidskrävande och djupgående iterativ tolkningsprocess. Jag har kontinuerligt och vid upprepande tillfällen bearbetat och ombearbetat mitt material, sorterat och kategoriserat det på olika sätt i en hermeneutiskt meningsskapande arbetsprocess. Slutligen har jag bottnat i en kategorisering som jag anser vara representativt för det vardagslandskap som jag har gett mig hän till. I processen har jag både förankrat mig i rytmanalysens och i landskapsarkitekturens terminologi. Mitt resultat, mina kategorier är således ett terminologiskt komplement till rytmanalysen som utgår från landskapsarkitektens praxis.

Det visuella språket har varit lika utmanande att bottna i. Hur fångas rytmer i en bild? Jag har under min arbetsprocess testat diverse sätt att visualisera och representera vardagslandskapets rytmer, försökt att hitta ett grafiskt grepp som är representativt för rytmernas dynamik. Även denna tolkningsprocess har varit en iterativ och tidskrävande. Arbetes visuella grepp kan, likt mina rytmkategoriseringar, upplevas ha skiftande prägel: jag har blandat fotografier, med blyertsskiss-

er och linjeteckningar. Jag vill argumentera för att arbetet kan bära upp denna ambivalens då jag utgår ifrån ett landskapsperspektiv där landskapet utgörs av olika lager. Jag anser att de parallella och skiftande bearbetningsmetoderna har potential att fånga olika aspekter ur vardagslandskapet och därmed vara lyhört inför dess komplexitet.

Blyertsskisserna anser jag ha potential att fånga mänsklig aktivitet där olika ageranden och situationer överlagras. De förmedlar därmed en känsla av temporalitet, tid och förändring. Linjeteckningarna har hjälpt mig att förstå och fånga platsens rumsligheter. När dessa två visualiseringstekniker kombineras, möts således platsens rumsliga förutsättningar med människans rytmiska ageranden. I denna process går det att urskilja samt förstå hur människan ingår i en dialog med rummets utformning. Rytmska aktörskonstellationer och rytmiska nätverk börjar uppenbara sig. Bilden har hjälpt mig att sortera och förstå de rytmer som präglar platsen, den har konkretiserat rytmkompositionen. Den visuella tolkningen är ett viktigt verktyg som kan synliggöra hur platsen stödjer vardagslivets uttryck. Här förankras mitt arbete i landskapsstudierna då Van Haeren (2021) och Hirsch (2016) betonar att det visuella berättandet är ett viktigt verktyg för landskapsarkitekten.

Fotografierna har varit ett sätt för mig att förtydliga material, ljus och rum. Jag har även använt mig av ett antal grafiska grepp som ämnar förstärka platsens detaljrikedom. Jag vill sätta särskild betoning på avtrycken som sammanför platsens utformning, dess material med naturen och människans rytmiska uttryck. Avtrycken lyckas representera platsens rytmik i all sin komplexitet och föränderlighet, dess cykliska och linjära processer. Att samla på rytmiska avtryck anser jag ge betydande inblickar i platsens vardagsliv samt vardagslandskapets många lager. De utgör ett verktyg för hur rytmer grafiskt kan representeras. De är därmed ett viktigt bidrag till ett rytmanalytiskt visuellt språk inom ramen för landskapsarkitekturen.

Jag vill också belysa den betoning som jag har satt på mina subjektiva upplevelser. Är det rimligt att förståelsen för vardagslandskapet bygger på sub-

jektiva upplevelser och tolkningar? Inom ramen för landskapsarkitektur anser jag att det finns ett värde av just subjektivitet. Här vill jag åter ta stöd i Lawson (2005) och Seggern & Werner (2008) som båda argumenterar för att en designprocess består av intuition, känsla och rationalitet. Dessutom vill jag återigen betona att detta arbete grundas på tolkning. Ett sådant arbete kan inte distanseras från jaget. Detta klargör Dencombe (2009) som anser att tolkning är sammanvävt med jaget inom ramen för kvalitativa studier men att detaljerna är avgörande för att validera upptäckterna.

Detta arbete är baserat på de detaljrika fynden från platsen. De detaljrika fynden har kombinerats och satts ihop genom en kreativ tolkningsprocess. Arbetets trovärdighet sitter i den detaljrikedom och i den iterativa tolkningsprocessen som arbetet erbjuder. Tolkningen hjälper mig dessutom att ta steget från att enbart konstatera till att greppa, förstå, representera, spekulera. Här kan den täta rytmiska beskrivningen erbjuda spännande perspektiv på hur vi som landskapsarkitekter kan hantera subjektivitet. Det är ett angreppssätt som värdesätter den levda, personliga upplevelsen men som samtidigt är djupt förankrat i det studerade landskapet. Ett sådant perspektiv kan fungera som en spännande grogrund för vidare design där vi är lyhörda inför det intuitiva men samtidigt varsamma om det faktiska landskapet.

Här vill jag, i likhet med, Hirsch (2016) argumentera till förmån för metoder som framhåller landskapsarkitekturen som en tolkande och visionär praxis. Det är möjligtvis tolkningen av vardagslandskapets rytmer som är den täta rytmiska beskrivningens stora tillgång då den gör oss uppmärksam på vardagslandskapets många olika, parallella processer.

Genom att sammanföra mina upptäckter genom en kreativ tolkningsprocess har landskapets mönster, djup och täthet sakta uppenbarat sig. Den täta rytmiska beskrivningen har hjälpt mig att betrakta landskapet utifrån ett relationellt perspektiv som sammankopplar olika sfärer, rum och skalnivåer. Tolkningen har därmed synliggjort hur vardagslivets rytmer manifesterar sig i landskapet på en rad olika sätt. Tolkningen har också tillåtit mig att beakta de mänskli-

ga och icke-mänskliga aktörerna som likvärdiga där platsen ingår i en dialog med människans rytmiska ageranden och naturens många processer. Detta uttalande resonerar med Prieto de la Funes (2018) forskning som klargör hur mänskliga och icke-mänskliga aktörer bildar rytmiska nätverk. Den täta rytmiska beskrivningen kan med andra ord, genom visuella och skriftliga tolkningar, synliggöra landskapets mänskliga och icke-mänskliga rytmiska aktörer samt hur vardagslandskapet sammanbinder olika rum.

Genom att inkludera en aktiv och kreativ tolkningsprocess inom ramen för platsanalysen kan vi som landskapsarkitekter dessutom framkalla vår fantasi redan i ett tidigt stadie av ett designarbetet där vi kan börja spekulera och resonera kring platsens rytmiska möjligheter och begränsningar. Detta kan i förlängningen innebära att våra urbana vardagslandskap kan designas utefter en mångfald av rytmer som främjar stadens sociala, kulturella och ekologiska liv. De täta rytmiska beskrivningarna kan således bädda för kreativa lösningar i relation till de utmaningar som dagens städer står inför där allt fler värden måste samsas om samma yta.

Jag vill också lyfta det djupgående och engagerade fältarbetet som är talande för den täta rytmiska beskrivningen. Här vill jag likt Diedrich & Lee (2018) samt Gustavsson (2009) argumentera för ett immersivt, upprepande och platsnära fältarbete som kan representera landskapets dynamik och komplexitet. Det engagerade fältarbetet anser jag således vara avgörande för att den täta rytmiska beskrivning ska möjliggöra en trovärdig och nyanserad representation av vardagslandskapets rytmer.

Här uppenbarar sig en praktisk problematik. Hur lång tid är det rimligt att spendera på observation inom ramen av ett analysarbete? Jag har under mitt uppsatsskrivande förstått hur tidskrävande ett sådant arbete är. Inledningsvis ska platsen observeras och dess attribut ska dokumenteras genom fotografi, skiss, fältanteckningar och insamling av artefakter. Detta kommer resultera i ett stor underlag för vidare studier. Att sortera, förstå och tolka detta material är i sin tur ytterligare en tidskrävande aktivitet. Hur ett sådant analysarbete

ska omsättas till praktiken är följaktningen en fortsatt utmaning för den täta rytmiska beskrivningen. Jag kan inte erbjuda ett tydligt svar på hur denna problematik ska kringgås. Däremot vill jag återigen betona att en designprocess består av en iterativ analys, syntes- och utvärderingsprocess präglad av både rationalitet och fantasi (Lawson 2005). Analysen går alltså inte att separera från designen. Kanske kan vi därför betrakta ett engagerat fältarbete som ett värdefullt designverktyg och därmed berättiga dess tidskrävande natur?

Jag tror inte att vi som landskapsarkitekter ska avskräckas från att förlänga tiden vi spenderar i landskapet inom ramen för ett designarbete. Det som har uppenbarat sig för mig, genom mina långvariga observationer och genom mitt djupgående fältarbete, är att kreativiteten och fantasin växer när jag befinner mig i landskapet. Genom ett långvarigt och engagerat fältarbete kan jag se hur platsen både upprepar sig och förändras över tid och hur människan interagerar med platsen på en rad olika, ofta kreativa sätt. Platsens rytmiska fördelar och nackdelar framgår vilket kan fungera som en katalysator för vidare design- och analysarbete. För att förstå vardagslandskapets rytmiska täthet krävs följaktligen ett platsnära förhållningssätt. Därför vill jag inte avstå från att befinna mig i abstraktionen under en längre tidsperiod eller avskräckas från att förlänga steget mellan analys och gestaltning då fantasin och visionerna börjar redan i landskapet. Jag tror att ett sådant förhållningssätt kan inspirera till nya sätt att förstå samt formge vardagslandskapet.

Jag läser igenom mitt arbete en gång till och reflekterar kring huruvida jag har nått mitt mål. Har jag synliggjort och representerat vardagslivet på en plats genom mina täta rytmiska beskrivningar? Finns det potential i mitt angreppssätt? Är det en lämplig platsanalysmetod?

Jag tror att det, trots metodens brister, finns potential i den täta rytmiska beskrivningen. Om vi lyssnar till våra förnimmelser, våra intryck, till detaljerna. Om vi tillåter oss att kreativt tolka och spekulera kring det vi ser, lägger tid på att sammanföra de olika fynden och bygga upp platsens narrativ. Om vi kombinerar det visuella med det skriftliga. Om i är lyhörda inför

det banala och inte försöker tvinga in våra intryck i allt för strikta ramar så tror jag på att den täta rytmiska beskrivningen besitter stor potential att representera och synliggöra vardagslivet på en plats utifrån ett landskapsperspektiv.

Jag har dock funderingar kring ordet: platsanalysmetod. Är det rätt ord för att beskriva den täta rytmiska beskrivningen? Den täta rytmiska beskrivningen hjälper mig förvisso att förstå en plats på ett djupt plan. Samtidigt väcker angreppsättet en kreativitet i relation till platsskapande. Den täta rytmiska beskrivningen tillåter mig att spekulera kring vad en plats kan vara samt hur den kan utformas för att erbjuda ett rytmiskt djup. Steget mellan analys och platskapande är således förhållandevis litet och är, enligt min mening, en stor tillgång för en landskapsarkitekt. Den täta rytmiska beskrivningen har med andra ord potential att beröra fler aspekter än analys inom ramen av ett designarbete. Kanske är det bättre att referera till den täta rytmiska beskrivningen som ett angreppsätt? Eller som ett designverktyg? Hur detta skulle se ut i praktiken med tanke på den täta rytmiska beskrivningens tidkrävande karaktär överlämnar jag dock till ett senare tillfälle.

Epilog

Ett återbesök i september. Det är inte första gången jag är tillbaka. Jag har gått förbi platsen flera gånger sedan jag lämnade den i början av maj. Ibland har jag passerat den av ren nyfikenhet som om jag inte riktigt är klar än. Ibland har jag passerat den för att bekräfta motsatsen. Ibland har jag passerat den i min vardag av en ren slump. Jag ingår i dess rytmik, är en av många återupprepningar.

En sommar har passerat och visst har det märkts av men platsen den består likväl. Den ser ut, känns som vanligt. Samma aktiviteter, ageranden, dofter, ljud. Kanske bara lite mer intensivt än i vintras. Men allt upprepar sig fortfarande. Allt går om och om och om igen, består genom rytmerna men förändras också utav dem. Det förstår jag ju nu. Jag kan tycka mig ana en gul nyans i lövens träd, de som var så ljusgröna sist. Snart kommer vintern åter och då får platsen ta ett andetag, ladda om inför en ny vår.

(Fältanteckning från ett återbesök, september 2024)

Referenser

- Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion – vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Uppl. 2, Studentlitteratur AB.
- Antrop, M. & Van Eetvelde, V. (2017). The Holistic Nature of Landscape - Landscape as an Integrating Concept. I: Antrop, M. & Van Eetvelde, V. (red.) *Landscape Perspectives : The Holistic Nature of Landscape*. Springer Netherlands. 1–9. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-024-1183-6_1
- Archdaily (2015). *St Johannesplan & The Konsthall Square*. <https://www.archdaily.com/774071/st-johannesplan-and-the-konsthall-square-white> [2024-05-06]
- Birkler, J. (2008). *Vetenskapsteori en grundbok*. Uppl. 2. Liber AB.
- Boverket (2006). *Lär känna din ort! – metoder att analysera orter och stadsdelar*. (20830 – 1809/2005). Boverket <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2006/lar-kanna-din-ort/>
- Boverket (2024). *Europeiska landskapskonventionen*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/kulturvarden/andra-Styrmedel-for-kulturvarden/landskapskonventionen/> [2024-03-18]
- Buchanan, I. (2000). *Michel de Certeau: cultural theorist*. SAGE.
- Chen, Y. (2013). ‘Walking with’: A Rhythmanalysis of London’s East End. *Culture Unbound*. 5(4), 531-549. <https://cultureunbound.ep.liu.se/article/view/2077>
- Council of Europe 2000/176 Council of Europe Landscape Convention. (ETS 176, 20.x.2000). <https://rm.coe.int/16807b6bc7>
- Cross, N. (2001). Designerly ways of knowing: Design Discipline versus Design Science. *Design issues*. 17 (3). 49-55. <https://www.jstor.org/stable/1511801>
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskapen*. Uppl. 2, Studentlitteratur AB.
- Diedrich, L. & Lee, G. (2018), Transareal excursions into landscapes of fragility and endurance: a contemporary interpretation of Alexander von Humboldt’s mobile science. I: Braae, E., Steiner, H. (red.) *Routledge Companion for Research in Landscape Architecture*. Routledge. 90-102.
- Edensor, T. (2010a). Introduction: Thinking about Rhythm and space. I: Edensor, T. (red.) *Geographies of Rhythm – nature, place, mobilities and bodies*. Routledge Taylor & Francis group. 1-21. <https://doi.org/10.4324/9781315584430>
- Edensor, T. (2010b). Walking in rhythms: place regulation, style and the flow of experience. *Visual studies*. 25(1), 69-79. <https://doi.org/10.1080/14725861003606902>
- Foxley, A. & Vogt, G. (2010). *Distance & engagement: walking, thinking and making landscape*. Lars Müller Publishers.
- France, R. (2022). From desk to field: countering agourbanism’s “Paper Landscapes” through phenomenology, thick description, and immersive walking. *Smart urban forests to edible cities: new approaches in urban planning and design*. 7(2), 155-159. <https://doi.org/10.17645/up.v7i2.5591>
- Gehl, J. (2011). *Life between buildings: using public space*. Island Press.
- Gehl, J. & Svarre, B. (2013). *How to Study Public Life*. Island Press/Center for Resource Economics. <https://doi.org/10.5822/978-1-61091-525-0>
- Geertz, C. (1993). *The interpretation of cultures*. Fontana Press.
- Graff, G. & Birkenstein, C. (2021). *They say/ I say: the moves that matter in academic writing*. Uppl. 5. W. W North & Company.
- Gustavsson, R. (2009). The touch of the world: dynamic vegetation studies and embodied knowledge. *Journal of Landscape Architecture*. Spring Volume. 42-55.
- Hartman, J. (2004). *Vetenskapligt tänkande Från kunskapsteori till metodteori*. Uppl. 2. Studentlitteratur.
- Hanlon, J., Hostetter, E. & Post, C. (2011). Everyday landscapes: Past and Present, Presence and Absence. *Material culture*. 43 (2), 1-5. <https://www.jstor.org/stable/23145838>
- Highmore, B. (2002). *Everyday life and cultural theory: an introduction*. Routledge.
- Hirsch, A. (2016). Expanded ‘thick description: the landscape architect as critical ethnographer. I: Anderson, J. & Ortega, D. (red) *Innovations in Landscape Architecture*. Routledge. 143-163. https://www.academia.edu/35561977/Expanded_thick_description_The_landscape_architect_as_critical_ethnographer
- Hood, W. (2004). Landscape as social infrastructure: Hybrid Modification – Scraping, Weaving, Stratifying and Lumping. I: Raxworthy, J., Blood, J. (red.) *The mesh book landscape /infrastructure*. RMIT University Press. 144-164.
- Jacobs, J. (2000). *The death and life of great American cities*. Pimlico.
- Klinenberg, E. (2018). *Palaces for the people – how social infrastructure can help fight inequality, polarization and the decline of civic life*. Crown publishing group.
- Koch, D. & Sand, M. (2010). Rhythmanalysis – rhythm as mode, methods and theory for analysing urban complexity. I: *Urban design research: method and application proceedings of the international conference*. 3-4 december, Birmingham city, UK. 61 – 72. https://www.researchgate.net/publication/280835891_Rhythmanalysis_-_Rhythm_as_Mode_Methods_and_Theory_for_Analysing_Urban_Complexity
- Latham, A. & Layton, J. (2019). Social infrastructure and the public life of cities: Studying urban sociality and public spaces. *Geography Compass*. 13 (7), 1-15. <https://doi.org/10.1111/gec3.12444>
- Lawson, B. (2006). *How designers think: the design process demystified*. Uppl. 4. Elsevier/Architectural.
- Lefebvre, H. (2004). *Rhythmanalysis: space, time and everyday life*. Continuum.
- Lefebvre, H. & Régulier, C. (2004). The Rhythmanalysis of Meditertanean Cities. I: Lefebvre, H (red.) *Rhythmanalysis: space, time and everydayness*. Continuum. 85-100.
- Lefebvre, H. (1991). *The critique of everyday life*. Verso.
- Lefebvre, H. & Levich, C. (1987). The everyday and everydayness. *Yale French Studies*. 73(73), 7–11. <https://doi.org/10.2307/2930193>
- Lyon, D. (2019). *What is rhythmanalysis?*. Bloomsbury publishing. <https://www.bloomsburycol>

lections.com/monograph?docid=b-9781350018310

Lyon, D. (2021). Introduction: Rhythm, Rhythmanalysis and Urban life. I Lyon, D. (red.). *Rhythmanalysis (Research in urban sociology, vol. 17)*. Emerald Publishing Limited, 1-29. https://www.researchgate.net/publication/356565964_Introduction_Rhythm_Rhythmanalysis_and_Urban_Life

Malmö konsthall (u.å.). *Om*. <https://malmokonsthall.se/om-oss/> [2024-07-01]

Malmö stad (2024). *Donationsjordar*. <https://malmo.se/Uppleva-och-gora/Arkitektur-och-kulturarv/Malmos-historia/Handelser-och-fenomen/Donationsjordar.html> [2024-05-06]

Malmö stad (2023a). *Befolkningsprognos Malmö stad 2023–2033*. (Version 1). Stadskontoret Ekonomiavdelningen Statistik och analys. https://malmo.se/download/18.d4c7ed318b634be658ca061/1699277717593/Befolkningsprognos_2023-2033%20Inklusive%20appendix_Tillg%C3%A4nglig.pdf

Malmö stad (2023b). *Triangeln*. <https://malmo.se/Uppleva-och-gora/Arkitektur-och-kulturarv/Malmos-historia/Platser-och-byggnader/Malmos-torg/Triangeln.html> [2024-05-06]

Malmö stad (2023c). *Malmö konsthall*. <https://malmo.se/Om-Malmo-stad/Studiebesok/Tema-Kulturliv/Malmo-Konsthall.html> [2024-07-01]

Malmö stad (2008). *Projektävling – S:t Johannesplan och Konsthallstorget Juryns utlåtande*. <https://www.mynewsdesk.com/se/malmo/documents/juryns-utlaatande-2610> [2024-05-06]

Malmö stad & Svenska kyrkan (2008). *S:t Johannesplan och Konsthallstorget Program för projektävling*. <https://malmo.se/download/18.1e58ca66127664b20f4800010951> [2024-09-18]

Matos e Silva, F. (2008). Symphonies of Urban Places: Urban Rhythms as Traces of Time in

Space A Study of ‘Urban Rhythms’. *Studies in Environmental Aesthetics and Semiotics*. 6, 91-111. https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1314821/1/Wunderlich_07_Matos_e_Silva_.pdf

Perec, G. (2010). *An Attempt at Exhausting a Place in Paris*. Wakefield Press.

Perec, G. (2012). *Rummets rymd*. Modernista.

Ponterotto, J.G. (2006). Brief Note on the Origins, Evolution, and Meaning of the Qualitative Research Concept Thick Description. *The Qualitative Report*. 11(3), 538-549. <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol11/iss3/6/>

Prieto De La Fuente, P. (2018). *Rhythm architecture: on sequential aspects of materialities in urban space*. Department of Architecture and Built Environment, Lund University. <https://lup.lub.lu.se/search/ws/files/39100213/RhythmArchitecturePPdIF.pdf>

Rajendran, L-P. (2013). *Everyday landscape and meaning in urban living*. Agathos: an international review of the humanities and social sciences, 4 (2), 120–131. https://www.researchgate.net/publication/259575970_Everyday_landscape_and_meaning_in_urban_living%27

Riksantikvarieämbetet (2008). *Förslag till genomförande av den europeiska landskapskonventionen i Sverige - Slutredovisning av regeringsuppdrag*. (103-03188-2006). Riksantikvarieämbetet. https://www.raa.se/publicerat/rapp2008_1.pdf

Riksantikvarieämbetet (2017). *Europeiska landskapskonventionen (ELC)*. <https://www.raa.se/samhallsutveckling/internationellt-arbete-och-eu-samarbete/europaradet/europeiska-landskapskonventionen/> [2024-03-18]

Seggern H. von & Werner, J. (2008). Designing as an integrative process of creating knowledge. I: Seggern H. von, Werner, J. & Grosse-Bächle, L (red.)

Creating knowledge: innovation strategies for designing urban landscapes.. Berlin: Jovis, 35-65.

Schibbye, B. & Pålstam, Y. (2001). *Landskap I fokus – utvärdering av metoder för landskapsanalys*. (91 · 7209· 232· 7). Riksantikvarieämbetet. <https://raa.diva-portal.org/smash/get/diva2:1234671/FULLTEXT01.pdf>

Sveriges radio (2017). *Hård kritik mot Malmöskulptur*. <https://sverigesradio.se/artikel/6666075> [2024-07-01]

Tilley, C. (2010). *Interpreting landscapes geologies, topographies, identities*. Taylor & Francis Group.

Van Haeren, K. (2021). Thick Photographic Descriptions: Another Way of Telling Danish Welfare Landscapes. *Writingplace*, (5), 30–48. <https://journals.open.tudelft.nl/writingplace/article/view/5867>

White (u.å.). *St Johannesplan*. <https://whitearkitekter.com/se/projekt/st-johannesplan/> [2024-05-06]

Bildkällor

Arkivbild 1:

Malmö info, Malmö stadsarkiv (u.å.). *Malmö konsthall*. [Fotografi]. <https://bildarkivet.malmo.se/asset-bank/action/viewAsset?id=40839&index=55&-total=73&view=viewSearchItem> [2024-08-18] Används med upphovspersonens tillstånd.

Arkivbild 2:

Malmö info, Malmö stadsarkiv (u.å.). *Malmö konsthall*. [Fotografi]. <https://bildarkivet.malmo.se/asset-bank/action/viewAsset?id=40840&index=56&-total=73&view=viewSearchItem> [2024-08-18] Används med upphovspersonens tillstånd.

